

แนวทางอนุรักษ์ภูมิปัญญาพุทธในพระพุทธศาสนา

ณัฐพงษ์ มะลิซ้อน ขจิตพรรณ อมรปาน

ประยูร ป้อมสุวรรณ สมพร เหลาฉลาด

สารบัญ

เรื่อง		หน้า
คำนำ		ก
สารบัญ		ข
บทที่		
๑	แนวคิดในการศึกษาภูมิปัญญาพระพุทธศาสนาในจังหวัดนครนายก	๓
	ด้านการนำไปใช้ประโยชน์หลัก	๔
	บทบาทและคุณค่าของวัดในอดีตและปัจจุบัน	๙
	ข้อสรุปเชิงวิเคราะห์	๑๐
๒	แหล่งเรียนรู้และข้อมูลในการศึกษา	๑๑
	แนวคิดการสร้างแหล่งเรียนรู้ชุมชน	๑๑
	องค์ประกอบการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้	๑๓
	หลักการจัดหาแหล่งการเรียนรู้	๑๕
	การวิเคราะห์และสังเคราะห์	๑๖
	ประโยชน์ของใช้แหล่งการเรียนรู้ในท้องถิ่น	๑๗
	การสังเคราะห์โดยรวม	๑๘
๓	ภูมิปัญญาวัดดงละคร	๑๙
	พระนักพัฒนา ผู้สร้างคนตามรอยบาทพระศาสดา	๑๙
	บวชให้ฟรี แต่ต้องดีด้วย	๒๕
	วิทยาลัยอาชีวศึกษา สร้างคนสร้างงาน	๒๓
	ช่วยเหลือชุมชนให้พึ่งพาตนเองได้	๒๙
	คุณธรรมล้ำค่ากว่าเงินตรา	๓๓
	ทางโลกคู่ทางธรรม	๓๓
	คืบ'ศรัทธา'ญาติโยมสู่'วัด'	๔๐

	ศูนย์เรียนรู้เกษตรทฤษฎีใหม่ “โคก หนอง นา” วัดดงละคร	๔๓/
	สังเคราะห์ประเด็นสำคัญ	๕๐
	สรุป	๕๒
๔	ภูมิปัญญาวัดมณีวงศ์	๕๓
	พุทธศิลป์อันทรงงาม	๕๓/
	พระไตรปิฎกภาษาบาลีกล่าวถึงพญานาคหลายตน	๓/๓
	ด้านความเชื่อในพระพุทธรูป	๓/๔
	บทบาทต่อชุมชนและเศรษฐกิจ	๓/๕
	การอนุรักษ์และความท้าทาย	๓/๖
	สรุป	๓/๓/
๕	แนวทางการอนุรักษ์ ภูมิปัญญาวัดทักษิณาราม	๓/๘
	วัดใหญ่ทักษิณาราม	๓/๘
	ศิลปะดั้งเดิม	๓/๙
	สรุปโดยวิเคราะห์หลักแนวทางในการสืบสานอนุรักษ์ภูมิปัญญาจะ	๓/๙
	ปรากฏ	
	สถานการณ์ปัจจุบันและความท้าทาย	๘๐
	แนวทางการอนุรักษ์เชิงบูรณาการ	๘๐
	บทสรุป	๘๑
๖	แนวทางอนุรักษ์ สืบสานประเพณี ภูมิปัญญาวัดศิรีวัน	๘๒
	ศิลปะการแสดง ลำลอง ลำเต้ย ชุมชนคุณธรรมวัดศิรีวัน	๘๘
	วิถีชีวิต: ปฏิทินชุมชนและชีวิตประจำวัน	๘๙
	ทุนวัฒนธรรม	๙๐
	ในชุมชนมีการใช้ภาษาถิ่นของชาวลาวเวียง	๙๐
	ภูมิปัญญาโดดเด่น	๙๑
	วิเคราะห์และสังเคราะห์ แนวทางการอนุรักษ์และสืบสานประเพณีภูมิ	๙๔
	ปัญญาวัดศิรีวัน	
	แนวทางการอนุรักษ์และสืบสาน	๙๕

สรุป

๓๖

บรรณานุกรม

๓๗

แนวทางอนุรักษภูมิปัญญาพุทธในพระพุทธศาสนา

กรณีศึกษาวัดในจังหวัดนครนายก

ณัฐพงษ์ มะลิซ้อน

ขจิตพรรณ อมรปาน

ประยูร ป้อมสุวรรณ

สมพร เหลาฉลาด

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

พ.ศ. ๒๕๖๔

คำนำ

หนังสือเล่มนี้ได้รับการปรับปรุงจากการเขียนงานวิจัย โดยปรับให้เหมาะสมกับเนื้อหาพอควร โดยการวิจัยเพื่อสร้างภูมิปัญญานั้นเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ทำให้เกิดหนังสือเล่มนี้ เป็นการทำงานเชิงคุณภาพ สิ่งที่ค้นพบกับสิ่งที่กระทำในเนื้อหาอาจทำให้อ่านสะดุดในบางตอน

หนังสือเล่มนี้สำเร็จลงได้โดยได้รับความอนุเคราะห์จากผู้ทรงคุณวุฒิและความเมตตาอนุเคราะห์จากหลายภาคส่วน ทั้งที่ปรึกษา พระครูปลัดสุวัฒนวิสุทธิสารคุณ (มชวินทร์ ปุริสุตตโมฬศ.ดร.) รศ.ดร.สมบูรณ์ บุญโท และคณะผู้วิจัย ผู้เข้าร่วมวิจัย กระทั่งเกิดเป็นผลงานหนังสือเล่มนี้

คณะผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ ขอบคุณ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร คณะผู้บริหาร สถาบันวิจัย คณาจารย์ เจ้าหน้าที่ และทุกท่านผู้มีไมตรีจิต ที่มีส่วนให้ผลงานชิ้นนี้สำเร็จลงได้

คณะผู้วิจัย ผู้เขียน

๒๕๖๔

บทที่ ๑

แนวคิดในการศึกษาภูมิปัญญาพระพุทธศาสนาในจังหวัดนครนายก

แนวคิดเบื้องต้น

จากการลงพื้นที่ชุมชนร่วมกับมหาวิทยาลัย เพื่อรับฟังการสะท้อนสภาพปัญหา ณ วัดดงละคร วัดมณีวงศ์ วัดใหญ่ลาว ร่วมกับคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มิถุนายน ๒๕๖๕ ปรากฏว่า สภาพปัญหาการสร้างแหล่งเรียนรู้ชุมชน ด้านต่างๆ เช่นด้านภูมิปัญญาปราชญ์ชาวบ้าน ภูมิปัญญาพระพุทธศาสนา องค์ความรู้ ด้านศิลปวัฒนธรรม ประเพณี ยังไม่มีปรากฏชัด รวมทั้งการสร้างความร่วมมือไม่ปรากฏชัดเป็นแบบแผน อีกทั้งการเก็บรักษา อนุรักษ์ เพื่อให้มรดกอันทรงคุณค่าให้สืบสานต่อไปสู่ชุมชน ยังไม่มีการพัฒนาให้ยั่งยืน การสะท้อนภาพลักษณ์สภาพการจัดการของวัด ยังขาดหน่วยงานที่จะช่วยดูแลให้เป็นรูปแบบที่มีเอกลักษณ์เฉพาะของวัดแต่ละวัด เช่นวัดที่เด่นด้านการจัดการศึกษา วัดที่เด่นด้านศิลปวัฒนธรรมประเพณี ที่ร่วมสมัยที่มีการสืบทอดกันต่อมาอย่างยาวนาน เช่นวัดทักษิณาราม (วัดใหญ่ลาว) กลับเป็นการปล่อยปละละเลยต่างคนต่างทำ แบบวิถีชาวบ้าน

ลักษณะที่ได้กล่าวถึงมาเป็นสภาพที่พบได้จากการลงพื้นที่ชุมชน และสภาพความเป็นอยู่ของชุมชนที่อาศัยอยู่บริเวณวัด รวมทั้งโรงเรียนและหน่วยงานราชการที่มีพื้นที่ใกล้เคียงกับวัด เกิดเป็นภาพที่ต่างหน่วยต่างอยู่ ไม่ประสานร่วม และสร้างเครือข่ายแห่งการเข้าใจ เข้าใกล้ เข้าถึง จึงเป็นสภาพที่วัดมิได้มีหน่วยงานจากภาครัฐมาขอความร่วมมือเพื่อใช้เป็นฐานในการจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชน ทั้งที่วัดคือสมบัติของชาติ สามารถสร้างประโยชน์ให้กับประเทศได้ หากได้รับการประสานร่วมมือ สร้างแหล่งเรียนรู้เชิงอนุรักษ์ เพื่อสืบสานภูมิปัญญาและแหล่งเรียนรู้ที่มีความสำคัญของชุมชน ให้เกิดเป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชน สืบต่อไปทั้งด้านภูมิปัญญา ด้านศิลปวัฒนธรรม ด้านการจัดการศึกษาของสถานศึกษา อันจะเอื้อประโยชน์ให้เกิดกับวัด บ้าน และสถานศึกษา ในอนาคตอย่างยั่งยืน

จากประเด็นที่กล่าวมาผู้ศึกษาวิจัยสนับสนุนดังนี้ สามารถ มั่งส้ง.(๒๕๕๗). : วัดแหล่งเรียนรู้ครัวอนุรักษ์ ผู้จัดการ<https://mgronline.com/daily/detail> online. ในอดีตวัดเป็นศูนย์กลางแห่งศิลปวิทยาการที่ชาวบ้านจากชุมชนรอบๆ วัดหรือแม้จากสถานที่ห่างไกลได้เดินทางเข้ามาเพื่อศึกษาวิทยาการแขนงต่างๆ และรับการสั่งสอนอบรมทางด้านจิตใจ โดยมีพระภิกษุสงฆ์เป็นครูสอนแต่ในปัจจุบันสังคมได้เปลี่ยนแปลง

ไป เมื่อการศึกษาของประเทศอย่างเป็นทางการได้พัฒนาเจริญมากขึ้น และการศึกษาได้แยกตัวออกจากวัด โดยตั้งเป็นสถานศึกษาเป็นเอกเทศ และครูผู้สอนก็มีได้เป็นพระสงฆ์

โดยสรุปแล้ววัดในพระพุทธศาสนายังมีความสำคัญสำหรับชาติไทยในฐานะเป็นแหล่งศึกษาพระธรรมโดยมีพระสงฆ์เป็นที่พึ่งทางใจในยามมีทุกข์ และเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงคุณค่าทางศาสนาและศิลปวัฒนธรรมประเพณีสำหรับนักท่องเที่ยวต่างชาติด้วยเหตุที่วัดยังคงมีความสำคัญทั้งต่อคนไทยในฐานะเป็นที่พึ่งทางใจ และต่อนักท่องเที่ยวต่างชาติในฐานะเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงคุณค่าทางศาสนาและศิลปวัฒนธรรมประเพณีวัฒนธรรมดังกล่าวแล้ว วัดจึงควรได้รับการดูแลรักษาให้มีความสะอาด และปราศจากภัยสังคมจากกลุ่มบุคคลที่เข้ามาอาศัยวัด และก่อความเดือดร้อนรำคาญแก่ผู้คนที่เข้าวัดเพื่อแสวงหาความสงบ หรือเพื่อหาความรู้เกี่ยวกับศาสนาและศิลปวัฒนธรรมประเพณีแต่จากความเป็นจริงที่ปรากฏในวันนี้มีอยู่หลายวัดแม้อยู่ในเมืองใหญ่เช่นกรุงเทพฯ และที่ยิ่งกว่านี้อยู่ในเขตรอบเกาะรัตนโกสินทร์ที่มองดูจากภายนอกเห็นสิ่งก่อสร้างสวยงาม แต่เมื่อเข้าไปข้างในเห็นความไม่สะอาดมีขยะมูลฝอยกองให้เห็นเป็นแห่งๆ แถมมีสุนัขพ่นพามและที่ยิ่งกว่านี้ในบางวัดมีคนแต่งกายไม่เรียบร้อย และมีท่าทางไม่น่าไว้วางใจ บ้างนั่งบ้างนอน บ้างเดินไปมาเห็นแล้วไม่สมกับเป็นวัดซึ่งเป็นที่พำนักของภิกษุสงฆ์ผู้ทรงศีลและสงบจากกิเลสอย่างหยาบซึ่งแสดงออกทางกายและวาจาด้วยอำนาจแห่งศีล และวัดกำลังแปรเปลี่ยนเป็นแหล่งธุรกิจการค้าภายใต้ปรัชญาวัตถุนิยม บริโภคนิยมและประโยชน์นิยมในบางแห่ง

จากภาพที่ได้พบเห็นจากวัดบางวัดดังกล่าวแล้ว แสดงให้เห็นความจริงบางประการที่ซ่อนเร้นซึ่งอนุมานได้ในเชิงตรรกะดังนี้ ๑. พระสงฆ์โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เจ้าอาวาสและกรรมการวัดไม่เอาใจใส่ดูแลกิจการภายในวัดเท่าที่ควรจะเป็น ๒. ผู้คนที่อาศัยอยู่ในชุมชนรอบๆ วัดไม่ศรัทธาต่อภิกษุสงฆ์ซึ่งอาศัยอยู่ในวัดนั้นๆ จึงไม่เข้าวัดไปช่วยกันทำนุบำรุงรักษาวัดเท่าที่ชาวพุทธพึงจะกระทำ ซึ่งอาจมีสาเหตุมาจากการไม่เลื่อมใสศรัทธาต่อปฏิบัติทางหรือจะด้วยมีข้อขัดแย้งกับพระสงฆ์ในวัดก็ตามแต่การที่ไม่เข้าไปช่วยเหลือวัดถือได้ว่าขาดคุณสมบัติของอุบาสกและอุบาสิกา ซึ่งมีความหมายว่าผู้ใกล้ชิดหรือเข้าถึงพระรัตนตรัยโดยสิ้นเชิง ๓. พระสงฆ์ในวัดนั้นๆ ไม่มีศีลวัตรและจริยาวัตรดีพอที่จะดึงดูดให้คนใกล้ชิดเข้าวัดได้ จึงเท่ากับขาดภาวะผู้นำทางด้านจิตวิญญาณ และเป็นที่พึ่งทางด้านจิตใจของชาวบ้านไม่ได้ ชาวบ้านจึงไม่เข้าวัด

พระครูสุนทรธรรมมาร สุกิตโต (ชาลีคลี)(๒๕๖๕).วัด : แหล่งการเรียนรู้ที่สำคัญของสังคมไทย วารสารพุทธอาเซียนศึกษา ปีที่ ๗ ฉบับที่ ๑ (๒๕๖๕): มกราคม - มิถุนายน สรุปความได้ว่า วัดถือเป็นแหล่งชุมนุมความรู้โดยเฉพาะเรื่องราวจากอดีตที่สำคัญและแสดงให้เห็นถึงความเป็นชนชาติที่มีอารยธรรมอันเก่าแก่ยาวนาน นอกจากจะให้ความสำคัญในเรื่องคุณค่าของงานศิลปะแล้ว ยังมีคุณค่าในด้านอื่น ๆ อีกมาก

นอกจากนี้บทความยังได้นำเสนอแนวทางการส่งเสริมวัดให้เป็นแหล่งการเรียนรู้อย่างยั่งยืนด้วยการปรับทัศนคติทั้งพระภิกษุสงฆ์ พุทธศาสนิกชนและสร้างศรัทธาให้แก่พุทธศาสนิกชนของพระภิกษุสงฆ์ภายในวัด พระภิกษุแสดงธรรมสั่งสอนให้รู้และเข้าใจธรรมะโดยถ่องแท้ คฤหัสถ์เข้าวัดเพื่อหาธรรมะ และศรัทธาในภิกษุผู้มีศีล มีธรรม ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ มีเคารพยำเกรงในพระศาสนา ในพระธรรม ในพระสงฆ์ก็จะทำให้วัดเป็นแหล่งการเรียนรู้

ประสิทธิ์ สระทอง. (๒๕๖๐).ศึกษาเรื่อง บทบาทของวัดที่มีต่อสังคมในการก้าวเดินในศตวรรษที่๒๑ Veridian E-Journal, Silpakorn Universityสาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ ปีที่ ๑๐ ฉบับที่ ๑ เดือนมกราคม – เมษายน ๒๕๖๐ สรุปได้ว่า การสร้างวัดในพระพุทธรูปศาสนา มีมาแต่โบราณ เมื่อประชาชนมีจิตศรัทธาในบวรพุทธศาสนา ได้อพยพ ไปตั้งถิ่นฐานอยู่ ณ ที่ใด มักจะสร้างวัดขึ้นเพื่อเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวทางจิตใจ แล้วนิมนต์พระสงฆ์ไปพำนักในวัด นั้นๆ เพื่อบําเพ็ญบุญกุศลประกอบศาสนกิจ ตามประเพณีสืบต่อกันมา ในอดีตวัดเป็นสถานที่ที่พุทธศาสนิกชน ทั่วไปได้ใช้เป็นสถานที่ศึกษาอบรมให้มีความรู้ในด้านวิชาชีพ ตำราแพทย์แผนไทย และศิลปกรรมแขนงต่างๆ เป็นศูนย์กลางการบริหารและการปกครอง จึงเป็นสถานที่ที่สำคัญยิ่งในการสืบทอดอายุพระพุทธรูปศาสนา จึงถือ ได้ว่า วัดเป็นศูนย์กลางของชุมชนไทยทั้งอดีตและปัจจุบัน และเมื่อสังคมโลกก้าวเดินมาสู่ศตวรรษที่ ๒๑ เป็นความท้าทายอย่างยิ่งของหมู่พระสงฆ์ว่า จะต้องปรับตัวอย่างไรให้เหมาะสมกับสมณสาธูป และการให้คำแนะนำสั่งสอน ประชาชนในการใช้ชีวิตอย่างพอเพียง

อีกแหล่งข้อมูลที่สำคัญ โครงการวัดสร้างสุข วัดและพระสงฆ์เป็นองค์คณะบุคคลที่มีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาชาติไทยมานานนับหลายร้อยปี ทั้งในด้านการสร้างคุณธรรมจริยธรรม เป็นที่พึ่งพาทางชีวิต จิตใจ จิตวิญญาณของผู้คน รวมทั้งเป็นศูนย์รวมกิจกรรมหลายอย่างในวิถีชีวิตไทยของคนในแต่ละชุมชน ข้อมูลล่าสุดของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติระบุว่า มีพระภิกษุสามเณรจำนวน ๒๕๐,๘๕๑ รูป กระจายอยู่ในวัดทั้งสิ้น ๔๑,๓๑๐ แห่งทั่วประเทศไทย เฉลี่ยแล้วตำบลละ ๖-๗ แห่งการกระจายตัวของวัดที่ทั่วถึงและใกล้ชิดกับประชาชนนี้ ทำให้วัดเป็นสถาบันสำคัญยิ่งสถาบันหนึ่งของประเทศที่มีบทบาทในการพัฒนาชุมชนและสังคมอย่างมีนัยสำคัญ ขณะที่บทบาทและสถานะทางสังคมของพระสงฆ์ได้เอื้อให้ท่านเป็นผู้ที่ขับเคลื่อนการสร้างประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้าสู่ความเป็นอารยธรรมทั้งวิชาชีพและวิชาชีพชีวิต ทั้งทางคุณธรรม เศรษฐกิจ สังคม จริยธรรม การพัฒนาคน เป็นผู้ช่วยสร้างให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในประชาชนทั้งทางความคิดและจิตใจ ช่วยทำให้ประชาชนเกิดสำนึกและร่วมลงมือร่วมแรงร่วมใจสร้างสรรค์พัฒนาประเทศให้ก้าวหน้าต่อไป

ขณะนี้กิจการพระพุทธศาสนาอยู่ในยุคของการเปลี่ยนแปลงตามแผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา พ.ศ.๒๕๖๐-๒๕๖๔ ของมหาเถรสมาคม ที่ครอบคลุมพันธกิจด้านการปกครอง ด้านศาสนศึกษา ด้านศึกษาสงเคราะห์ ด้านเผยแผ่ ด้านสาธารณูปการ ด้านสาธารณสงเคราะห์ รวมทั้งการพัฒนาพุทธมณฑล ในการขับเคลื่อนแผนดังกล่าวสู่การปฏิบัติจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือและพลังการสนับสนุนจากทุกภาคส่วนของสังคมเป็นเครือข่ายดังที่ระบุไว้ในแผนดังกล่าว ความสำเร็จของการปฏิรูปใดๆ ในประวัติศาสตร์โลก ล้วนมีหัวใจสำคัญอยู่ที่วิชาเป็นอารยมนุษย์เพื่อการพัฒนามนุษย์ที่เป็นผู้ขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงนั้นๆ ความสำเร็จในการดำเนินการปฏิรูปฯ ครั้งนี้จึงขึ้นกับการพัฒนาเพิ่มขีดความสามารถของพระสังฆาธิการในฐานะของผู้นำองค์กรสงฆ์ในพื้นที่ต่างๆ รวมทั้งผู้ที่มีบทบาทสนับสนุนการปฏิรูปให้สามารถทำหน้าที่เป็นผู้ร่วมขับเคลื่อนความเปลี่ยนแปลงตอบรับกับแผนการปฏิรูปฯ

การพัฒนาวัดให้เป็นคำตอบของสังคมได้นั้น จำเป็นต้องทำให้วัดสามารถตอบ “โจทย์” ในชีวิตของคนได้ในมิติต่างๆ ได้ ดังนั้น วัดควรช่วยให้ผู้เรียนคือประชาชน ได้ขยายมุมมองการพัฒนาวัดให้เชื่อมโยงกับความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยี การบริหารจัดการในบริบทภายในและภายนอกประเทศ ที่เชื่อมโยงกับบทบาทของวัด ให้วัดสามารถปรับตัวพร้อมนำสังคมและการพัฒนาประเทศสู่ความเป็นอารยด้วยการเข้าใจความเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ยังช่วยให้การดำเนินตามพันธกิจทั้ง ๖ ด้านบรรลุผลได้ดียิ่งขึ้น เช่น ใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีดิจิทัลกับงานศาสนศึกษาและด้านศึกษาสงเคราะห์ หรือการเข้าใจความเปลี่ยนแปลงในความคิด วิถีชีวิตคนรุ่นใหม่ ย่อมช่วยให้ปรับการดำเนินภารกิจเผยแผ่ให้เข้าถึงคนรุ่นใหม่ได้ดีขึ้น กระบวนการเรียนรู้ควรเชื่อมโยงระหว่างทฤษฎีและการปฏิบัติผ่านการเรียนรู้จากพื้นที่จริงและตัวอย่างจริง ผู้เรียนควรได้เรียนรู้จากวัดและเจ้าอาวาสที่มีประสบการณ์ในการบริหารเพื่อพัฒนาวัดจนประสบความสำเร็จ โดยบทเรียนสำคัญประการหนึ่ง คือการร่วมมือระหว่างวัดกับชุมชนโดยรอบวัด ซึ่งอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ช่วยสร้างความมั่นคงด้านประชาคม สังคม และวัฒนธรรมประเพณี ดังที่ กวาง โจ คิม ผู้อำนวยการ UNESCO กล่าวว่า “...ความร่วมมือร่วมใจที่นำภัยของระหว่างพระสงฆ์และชาวชุมชนเป็นนิยามของความสัมพันธ์อันยั่งยืนระหว่างวัดและชุมชนในศตวรรษที่ ๒๑ ในการธำรงรักษาพุทธศาสนสถานให้ดำรงอยู่ในฐานะศูนย์รวมจิตใจของชุมชนตราบจนถึงทุกวันนี้”^๑

จากประเด็นความเป็นมา สภาพปัญหาที่พบในการลงพื้นที่และการสะท้อนภาพของปัญหาโดยรวม อีกทั้งจากการสังเกตของคณะผู้วิจัย รวมทั้งประเด็นการส่งเสริมสนับสนุนโครงการภาครัฐ โครงการส

๑ <https://www.bangkokbiznews.com/blog/detail/>

สส.และอีกหลายหน่วยงานทางภาครัฐต้องการให้วัดเป็นหน่วยงานหรือองค์กรที่สร้างประโยชน์อย่างสูงสุดในชุมชน ทางคณะผู้วิจัยเห็นควรนำเสนอการวิจัยเพื่อให้เกิดประโยชน์กับวัด บ้านชุมชน หน่วยงานราชการ เอกชน สถานศึกษาเพื่ออนุรักษ์ สืบสาน เผยแพร่สิ่งดีงามที่มีอยู่ให้เป็นທີ່ประจักษ์ และนำเสนอสู่สายตาประชาคมโลกต่อไป โดยการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ภายในวัดให้เป็นรูปธรรมและเหมาะสมกับเป็นแหล่งเรียนรู้ชุมชน เป็นแหล่งเรียนรู้ที่ยั่งยืนและเหมาะสมกับชุมชนสืบต่อไป

ด้านการนำไปใช้ประโยชน์หลัก

วิชาการ สังคม นโยบาย เศรษฐกิจ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ ด้านวิชาการ ๑. แหล่งเรียนรู้ที่ได้จากการพัฒนาขึ้น เป็นแหล่งเรียนรู้ชุมชนทั้งด้านนามธรรมและรูปธรรม นามธรรมคือองค์ความรู้ด้านประเพณี วัฒนธรรมชุมชนวัดทักษิณาราม (วัดใหญ่ลาว) ประเพณี วัฒนธรรมที่สืบทอดกันมายาวนาน และศิลปะการสร้างวัด รวมทั้งวิถีชีวิตชุมชน ๒. แหล่งเรียนรู้ชุมชนจากการพัฒนาร่วมกันระหว่างวัดบ้านโรงเรียนส่วนภาครัฐ ในการจัดแหล่งเรียนรู้ที่เหมาะสมภายในวัดของวัดดงละคร วัดศิรีวัน และวัดมณีวงศ์และแหล่งรวบรวมภูมิปัญญาที่เหมาะสมยั่งยืนสืบไป ๓. แนวทางในการอนุรักษ์สืบทอดประเพณี วัฒนธรรมอันเป็นภูมิปัญญาปราชญ์ ภูมิปัญญาชาวบ้านของชุมชนรอบวัดที่สืบทอดกันมาอย่างยาวนาน เกิดเป็นประโยชน์ต่อชุมชนและแหล่งเรียนรู้ของชาติสืบต่อไป ๔. การอนุรักษ์สืบทอด เผยแพร่ภูมิปัญญาปราชญ์พุทธ ภูมิปัญญาแหล่งเรียนรู้พุทธศาสนาที่สืบทอดกันมาอย่างยาวนานภายในวัด ให้เกิดความยั่งยืนสืบต่อไป ผู้ได้รับผลประโยชน์...วัดและชุมชนรอบวัด

ผู้ได้รับประโยชน์จากโครงการ

มีแหล่งเรียนรู้ชุมชนภายในวัด ทั้งที่เป็นองค์ความรู้ด้านศาสนา ด้านประเพณีวัฒนธรรม ทั้งด้านรูปธรรมคือแหล่งวัตถุ และนามธรรมคือองค์ความรู้ ประเพณีวัฒนธรรมที่เป็นดังวิถีชีวิตที่เป็นองค์ความรู้มีชีวิตได้รับการถอดเป็นองค์ความรู้ชุมชน ที่สำคัญและเป็นแหล่งอนุรักษ์ภูมิปัญญาที่ได้สืบต่อไป

การเชื่อมโยงกับนักวิจัยที่เป็นผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชาที่ทำการวิจัยทั้งในและต่างประเทศ(ถ้ามี) (Connections with other experts within and outside Thailand) และแผนที่จะติดต่อหรือสร้างความสัมพันธ์กับผู้เชี่ยวชาญ รวมทั้งการสร้างทีมงานวิจัยในอนาคตด้วย

๑. แนวทางการสร้างเครือข่ายความร่วมมือการวิจัยด้านสังคม ประเพณี วัฒนธรรม และศิลปะ

เกี่ยวกับด้านศาสนา เป็นความร่วมมือเครือข่ายมหาวิทยาลัยสงฆ์และมหาวิทยาลัยราชภัฏเครือข่าย คือ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย พร้อมทั้งวิทยาเขตของมหาวิทยาลัยสงฆ์

การเชื่อมโยงหรือความร่วมมือกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และผู้ใช้ประโยชน์จากงานวิจัย (Connections with stakeholder and user engagement) โดยระบุชื่อหน่วยงานภาครัฐ เอกชน ประชาสังคมและชุมชน โดยอธิบายกระบวนการดำเนินงานร่วมกันและการเชื่อมโยงการขับเคลื่อนผลการวิจัยไปสู่การใช้ประโยชน์อย่างชัดเจน รวมถึงอธิบายกระบวนการดำเนินงานต่อเนื่องของผู้ใช้ประโยชน์จากงานวิจัยเมื่อโครงการวิจัยเสร็จสิ้น

เจ้าอาวาส ผู้อำนวยการ ครูในโรงเรียน ผู้นำชุมชนการเชื่อมโยงหรือความร่วมมือกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และผู้ใช้ประโยชน์จากงานวิจัย (Stakeholder and User Engagement) โดยระบุชื่อหน่วยงานภาครัฐ เอกชน ประชาสังคมและชุมชน โดยอธิบายกระบวนการดำเนินงานร่วมกันและการเชื่อมโยงการขับเคลื่อนผลการวิจัยไปสู่การใช้ประโยชน์อย่างชัดเจน รวมถึงอธิบายกระบวนการดำเนินงานต่อเนื่องของผู้ใช้ประโยชน์จากงานวิจัยเมื่อโครงการวิจัยเสร็จสิ้น วัดดงละคร วัดมณีวงศ์ วัดศิรีวัน วัดทักษิณาราม เป็นแหล่งเรียนรู้ด้านภูมิปัญญาพุทธ ชุมชนที่อยู่รอบวัดมีแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาปราชญ์และแหล่งเรียนรู้ประเพณี วัฒนธรรมทั้งด้านรูปธรรมและนามธรรม ที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อม หรือนำไปใช้ประยุกต์สืบทอดทั้งด้านวิชาการและในชีวิตสืบทอด

ในภาคบริบทเบื้องต้นนี้การสำรวจภาคสนาม ณ วัดในจังหวัดนครนายก (เช่น วัดดงละคร วัดมณีวงศ์ วัดใหญ่ลาว) ชี้ให้เห็นถึงปัญหาใหญ่คือ

- ขาดการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ชุมชน ทั้งด้านภูมิปัญญา ศิลปวัฒนธรรม และองค์ความรู้ของวัดอย่างเป็นระบบ
- ไม่มีความร่วมมือแบบบูรณาการ ระหว่างวัด ชุมชน โรงเรียน และหน่วยงานรัฐ
- การจัดการวัดไม่เป็นระบบ วัดแต่ละแห่งไม่มีภาพลักษณ์หรือลักษณะเด่นชัดในด้านต่าง ๆ เช่น การศึกษา วัฒนธรรม หรือประเพณี
- วัดขาดบทบาทเป็นศูนย์กลางชุมชน ซึ่งเคยเป็นศูนย์กลางการศึกษาและจิตใจของชาวบ้านในอดีต

๒. บทบาทและคุณค่าของวัดในอดีตและปัจจุบัน

จากเอกสารอ้างอิงและการวิจัยสนับสนุน หลายแหล่งชี้ตรงกันว่า

- ในอดีต วัดเป็น ศูนย์กลางวิชาความรู้ จริยธรรม ศิลปะ วัฒนธรรม และสังคม
- พระสงฆ์ทำหน้าที่เป็น ครูสอนธรรมะและวิชาชีพ มีบทบาทสร้างคุณธรรมและพัฒนาชุมชน
- ปัจจุบัน บางวัดเผชิญกับปัญหา ขาดการดูแล ความสะอาด ความน่าเลื่อมใส และบางวัดกลายเป็น แหล่งของปัญหาสังคม เช่น การค้าขายเชิงธุรกิจ หรือที่พักของกลุ่มบุคคลไม่น่าไว้วางใจ

๓. ประเด็นสาเหตุของปัญหา

การวิเคราะห์ชี้ถึงสาเหตุสำคัญ ได้แก่

- พระสงฆ์และเจ้าอาวาสบางวัดขาดการบริหารจัดการที่ดี
- ชาวบ้านขาดศรัทธาต่อพระสงฆ์ หรือมีความขัดแย้ง ส่งผลให้ไม่เข้าร่วมกิจกรรมทำนุบำรุงวัด
- พระสงฆ์ขาดศีลวัตรและภาวะผู้นำทางจิตวิญญาณ ทำให้ไม่สามารถดึงดูดชุมชนได้

๔. แนวทางการพัฒนาและข้อเสนอแนะ

- ส่งเสริมบทบาทของวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้ชุมชนที่ยั่งยืน ทั้งด้านศิลปะ วัฒนธรรม การศึกษา และคุณธรรม
- สร้างความร่วมมือระหว่างวัด ชุมชน หน่วยงานรัฐ สถานศึกษา และเอกชน ให้เป็นเครือข่ายพัฒนาแหล่งเรียนรู้
- พัฒนาพระสงฆ์ให้มีทักษะการบริหารและการเผยแผ่ธรรมะที่สอดคล้องกับสังคมปัจจุบัน โดยเฉพาะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล การเข้าใจคนรุ่นใหม่
- ปรับทัศนคติของพระสงฆ์และชาวบ้าน เพื่อเสริมสร้างศรัทธาร่วมกัน

๕. ผลประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

มิติ ประโยชน์ที่คาดหวัง

วิชาการ สร้างแหล่งเรียนรู้ด้านภูมิปัญญา วัฒนธรรม ประเพณี และองค์ความรู้ในชุมชน

สังคม เสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนผ่านการมีส่วนร่วมและการพึ่งพิงวัดเป็นศูนย์กลาง

นโยบาย สนับสนุนการขับเคลื่อนแผนยุทธศาสตร์ปฏิรูปพระพุทธศาสนาและนโยบายการพัฒนาชุมชน
ของรัฐ

เศรษฐกิจ ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและศาสนา รวมถึงเศรษฐกิจชุมชนจากกิจกรรมของวัด

๖ ข้อสรุปเชิงวิเคราะห์

เนื้อหาเน้นให้เห็นว่า วัดยังมีศักยภาพและบทบาทสำคัญต่อชุมชนไทย ทั้งในฐานะศูนย์กลางจิตใจ แหล่งการศึกษา และแหล่งวัฒนธรรม แต่ต้องอาศัยการพัฒนาเชิงบูรณาการโดยการสร้างความร่วมมือทุกภาคส่วนให้เกิดแหล่งเรียนรู้ที่ยั่งยืนและทันสมัย สอดคล้องกับยุคศตวรรษที่ ๒๑

บทที่ ๒

แหล่งเรียนรู้และข้อมูลในการศึกษา

คณะผู้เขียนทำการศึกษาแนวคิดหลักแนวคิดรองได้เอกสารและงานที่เกี่ยวกับการศึกษาเรื่อง การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ชุมชนโดยมีวัดเป็นฐาน: กรณีศึกษาวัดในจังหวัดนครนายก มีวัตถุประสงค์ ในการวิจัย คือ ๑.เพื่ออนุรักษ์สืบสานวัฒนธรรม ประเพณี ของชุมชน เป็นแหล่งอารยประเพณีที่ยั่งยืน ๒. เพื่ออนุรักษ์ สืบสานภูมิปัญญาพระพุทธศาสนาของชุมชนให้ยั่งยืนสืบต่อไป ๓. เพื่อพัฒนาความร่วมมือในชุมชน ในการสร้างแหล่งเรียนรู้ชุมชน แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาในชุมชนที่มีวัดเป็นฐาน และมีลักษณะยั่งยืน งานวิจัยนี้เป็น งานวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้เครื่องมือการวิจัยคือการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key informants) และการ สอนากลุ่มแบบพิเศษ รวมทั้งการเข้าสังเกตแบบมีส่วนร่วมในเทศกาลตรุษสงกรานต์ โดยคณะผู้วิจัยได้ ศึกษาแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

แนวคิดด้านการสร้างแหล่งเรียนรู้ชุมชน

๑. แนวคิดการจัดกระบวนการเรียนรู้ในชุมชนเรียบเรียงโดย อาจารย์วชิรวัชร งามละม่อม นักวิชาการและ นักวิจัย สถาบัน TDRM องค์ประกอบของการจัดกระบวนการเรียนรู้ในชุมชนประกอบด้วย ๑) รวมคน เริ่ม จากการรวบรวมคนเพื่อเรียนรู้เกี่ยวกับตนเองและสังคม โดยวัตถุประสงค์เพื่อรวมพลังใจเป็นการเสริมซึ่งกัน และกันทำ ให้เกิดจิตสำนึกร่วม ในการแก้ปัญหา ร่วมกัน ๒) ร่วมคิด เพื่อระดม พลังความคิด โดยผ่านการ ระดมสมองเพื่อระดมความคิด สร้างความเข้าใจร่วมกันร่วมวิเคราะห์ปัญหาจัดลำดับความสำคัญของ ปัญหา กำหนดแนวทางวิธีการและแผนงานในการแก้ปัญหา ๓) ร่วมทำ เพื่อรวม พลังการจัดการ ตาม แผนงานและบทบาทหน้าที่ที่กำหนด ๔) ร่วมสรุปบทเรียนเพื่อสร้าง พลังปัญญา ทำให้เกิดกาเชื่อมและนำ ไปสู่การพัฒนา ๕) ร่วมรับผลจากการกระทำ เพื่อสร้างโดยการยกย่องชื่นชม และให้กำลังใจคนที่เสียสละ และทำงาน ให้ชุมชนและสังคม ทำให้เกิดความภาคภูมิใจและมีความสุขจากการทำ งานร่วมกัน
๒. องค์ประกอบของแหล่งเรียนรู้ในชุมชน แหล่งการเรียนรู้ในชุมชน ควรจะประกอบด้วยสิ่งต่าง ๆ ดังนี้ (๑). แหล่งที่มาของความรู้และเนื้อหาความรู้ แหล่งที่มีของความรู้ หมายถึง ที่มา หรือ ตัวแทนของความรู้ที่ สามารถอ้างอิงถึงความมีอยู่ขององค์ความรู้ชุมชน ซึ่งอาจอยู่ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ตัวบุคคล วัตถุสิ่งของ สถานที่ ประเพณี ฯลฯ แหล่งที่มาของความรู้สามารถเสื่อมสลาย ผุพัง หรือล้มตายได้นอกจากนี้บาง แหล่งที่มาของความรู้ยังไม่สามารถให้เรื่องราวได้อย่างชัดเจนหากไม่มี คนมาบอกเล่าหรือไม่มีเอกสารมา ให้อ่าน ดังนั้น จึงต้องมีการเก็บรวบรวมข้อมูลองค์ความรู้ ออกมา เป็นภาพถ่าย เอกสาร หรือเนื้อหา

ความรู้ เพื่อเป็นหลักประกันความยั่งยืนยาวนานและสามารถสืบ ทอดขยายผลได้ เนื้อหาความรู้คือ ข้อมูล หรือเรื่องราว หรือสิ่งที่จัดเก็บได้จากแหล่งที่มาของความรู้ที่ถูก นำมาเรียบเรียงให้เป็นระบบ เป็นหมวดหมู่ สามารถทำความเข้าใจได้และพร้อมต่อการนำไปใช้ ประโยชน์เพื่อเพิ่มพูนความรู้ ประสบการณ์ ทั้งความรู้ ที่ฝังอยู่ในคน (Tacit Knowledge) ซึ่งเป็น ความรู้ที่ได้จากประสบการณ์พรสวรรค์หรือสัญชาตญาณของแต่ละคน เช่น ทักษะในการทำงาน ความคิดทัศนคติและทั้งความรู้ที่ชัดแจ้ง (Explicit Knowledge) ซึ่ง สามารถถ่ายทอดได้โดยผ่านวิธี ต่าง ๆ เช่น การบันทึก ข้อมูลหรือเรื่องราวต่าง ๆ การเก็บข้อมูลจากแหล่ง ความรู้ขึ้นอยู่กับลักษณะของที่มา เช่น ถ้าเป็นสถานที่อาจเก็บ ภาพถ่าย พร้อมประวัติความเป็นมา ความสำคัญของแหล่งความรู้ หรือถ้าเป็นตัวบุคคล ก็อาจเก็บ ประวัติย่อ บทสัมภาษณ์ คุณงามความดี บันทึกประสบการณ์หรือความรู้ที่มีแต่ถ้าหากอยู่ในรูปแบบ ของประเพณี อาจบันทึกถึงความเป็นมา พิธีกรรมหรือขั้นตอนการปฏิบัติ เป็นต้น

๓. วีระเทพ ปทุมเจริญวัฒนา (๒๕๔๕) ยังได้แบ่งประเภทของแหล่งเรียนรู้ในชุมชน ออกเป็น ๒ ด้าน ตาม กิจกรรมการจัดการศึกษาแบบอหยาตัย ดังนี้ ๑. การจัดกิจกรรม มีดังนี้

๑) การเรียนรู้จากภูมิปัญญาชาวบ้านภูมิปัญญาชาวบ้านเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญของชุมชน เป็นแหล่ง วิทยาการที่มีคุณค่าต่อบุคคลและสังคมเป็นอย่างยิ่ง ภูมิปัญญาชาวบ้านประกอบไปด้วยภูมิปัญญาของผู้รู้ วัฒนธรรมและความรู้ของชุมชน ซึ่งได้รับการสั่งสมและถ่ายทอดสืบ ต่อมา

๒) การจัดกลุ่มสนใจ เป็นการจัดการศึกษาตามสภาพปัญหา ความต้องการและความ สนใจที่แตกต่างกัน ของแต่ละบุคคล เพื่อให้สามารถนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน และ เป็นการยกระดับคุณภาพ ชีวิตด้วย

๓) กลุ่มเสวนาหรืออภิปราย เป็นการรวมกลุ่มคนที่มีความสนใจในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เหมือนกัน และ ต้องการแสดงความคิดเห็นโดยการเปิดเวทีพูดคุย วิพากษ์วิจารณ์ในเรื่องนั้นๆ อย่างเสรีและเป็น ประชาธิปไตยต่อสาธารณชน เพื่อให้ได้มาซึ่งคำตอบ

๔) กิจกรรมด้านศาสนาและวัฒนธรรม เป็นรูปแบบพิธีการที่กระทำสืบทอดจากบรรพบุรุษมาเป็นเวลานาน จนกลายเป็นจารีตประเพณีและอนุรักษ์ต่อกันไป เช่น การรดน้ำดำหัวในประเพณีสงกรานต์ เป็นต้น

๕) พ่อแม่สอนลูก เป็นรูปแบบการเรียนรู้ตามอหยาตัยที่ชัดเจนที่สุด เกิดขึ้นตาม ธรรมชาติและจาก ประสบการณ์ในชีวิตประจำวัน

๖) การเรียนรู้จากประสบการณ์ของกลุ่มอาชีพ เช่น การทำแชมพูสมุนไพรจาก ผู้ชำนาญการ เป็นต้น

๗) การเข้าค่าย เป็นกิจกรรมที่นักเรียน นักศึกษามีความสนใจที่จะเรียนรู้ในศาสตร์ แขนงใดแขนงหนึ่ง ร่วมกัน และมีวัตถุประสงค์เพื่อไปอยู่ร่วมกันและศึกษาในเรื่องนั้น ๆ เช่น การเข้า ค่ายวิทยาศาสตร์ เป็นต้น

๘) คอมพิวเตอร์และอิเล็กทรอนิกส์เป็นการสื่อสารที่ให้ความรู้อย่างฉับไวสามารถ นำมาใช้ในการถ่ายทอดความรู้ทั้งในการจัดการศึกษาในโรงเรียน การศึกษานอกโรงเรียนและ การศึกษาตามอัธยาศัยได้เป็นอย่างดี

๒. การให้บริการ มีดังนี้

- ๑) ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน/ชุมชน เป็นแหล่งบริการข่าวสารข้อมูลในปัจจุบัน เพื่อสร้างนิสัยการอ่าน ป้องกันการลืมนหนังสือและส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเองแก่ประชาชน
 - ๒) ศูนย์การเรียนรู้ เป็นสถานที่จัดกิจกรรมที่ผู้เรียนสามารถศึกษาหาความรู้ได้ด้วย ตนเองจากสื่อการสอน หลายรูปแบบ นอกจากนี้ยังเป็นแหล่งกลางทำหน้าที่ประสานงานกับแหล่ง วิทยากร ความรู้ข่าวสารแก่ ประชาชนกลุ่มเป้าหมายในชุมชน
 - ๓) อินเทอร์เน็ต เป็นระบบการหาความรู้ในศาสตร์และสาขาต่าง ๆ โดยวิธีการสืบค้น ข้อมูลจาก คอมพิวเตอร์
 - ๔) นิทรรศการ เป็นการนำเสนอหาทางวิชาการมาจัดในรูปของสิ่งแสดงซึ่งอาจจะเป็นของ จริง ของจำลอง เป็นต้น
 - ๕) การท่องเที่ยว เป็นกิจกรรมที่มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อการพักผ่อนและความ เพลิดเพลินแต่ใน ขณะเดียวกันผู้ท่องเที่ยวก็จะได้รับความรู้ด้วย ทำให้เกิดประสบการณ์ตรงและได้ เรียนรู้ในขณะเดียวกัน
 - ๖) พิพิธภัณฑวิทยาสาสตร์เป็นการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองโดย ตลอดเวลา มีโอกาส สัมผัสด้วยตนเอง
 - ๗) ห้องสมุดประชาชน เป็นสถานที่ให้บริการข้อมูลข่าวสาร โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้วยสื่อ ประเภทสิ่งพิมพ์ใน บางแห่งอาจจะจัดการเรียนการสอนด้วยสื่อต่าง ๆ ได้แก่สื่อสิ่งพิมพ์สื่อโสตทัศน์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น
 - ๘) หน่วยงานเคลื่อนที่เคลื่อนที่ เป็นการออกหน่วยโดยทางรถยนต์หรือเรือเคลื่อนที่ไป ตามชุมชน เพื่อนำสื่อ ภาพยนตร์ไปฉายเพื่อความเพลิดเพลิน ในขณะเดียวกันผู้ชมก็ได้ความรู้จาก เนื้อหาในภาพยนตร์นั้น ๆ ด้วย
- ๓.องค์ประกอบการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้
- วรพงศ์ ผูกู (๒๕๖๑) (บริษัท อาร์แอนด์ดี ครีเอชั่น จำกัด) แหล่งเรียนรู้ หมายถึง แหล่งข้อมูลความรู้ ทั้งที่ อยู่ในตัวบุคคล สถานที่ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และประสบการณ์ ที่ทำให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้ สามารถหาความรู้และเรียนรู้ได้ด้วยตนเองและสามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ได้
- จากการศึกษาข้อมูลและประสบการณ์การทำงาน เพื่อค้นหาแนวทางการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ พบว่าการ พัฒนาแหล่งเรียนรู้ ประกอบด้วยองค์ประกอบที่สำคัญ ๗ ด้าน
- องค์ประกอบสำคัญในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ๗ ด้าน ที่มา : วรพงศ์ ผูกู (๒๕๖๑)

การอนุรักษ์สืบสานภูมิปัญญาปราชญ์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ประโยชน์ของการเรียนการสอนโดยใช้แหล่งการเรียนรู้ในท้องถิ่น

การใช้แหล่งการเรียนรู้ในท้องถิ่น มีประโยชน์ต่อการจัดการเรียนการสอน ดังนี้

๑.ทำให้นักเรียนรู้จัก และใช้ประโยชน์จากสิ่งต่างๆที่มีอยู่และหาได้ง่าย ในท้องถิ่นของตน สามารถนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้จากการศึกษามาพัฒนาชีวิต ความเป็นอยู่หรือการนำมาใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้ สามารถปรับการดำเนินชีวิตให้สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น จึงสามารถอยู่กับท้องถิ่นได้อย่างเป็นสุข

๒.ทำให้นักเรียนรัก ภูมิใจ มองเห็นคุณค่า ห่วงแหน อนุรักษ์ และช่วยทำนุบำรุงรักษาท้องถิ่นของตน เพราะนักเรียนได้พึ่งพาแหล่งการเรียนรู้ต่างๆ ที่มีในท้องถิ่นในการพัฒนาศักยภาพของตน ถ้าแหล่งการเรียนรู้ต่างๆต้องสูญเสียไปโดยเปล่าประโยชน์ก็จะส่งผลให้คุณภาพชีวิตของนักเรียนต้องลดน้อยถอยลง หรือได้ผลกระทบตามไปด้วย

๓.ช่วยให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ เพราะนักเรียนได้รับประสบการณ์ตรงได้เห็นจริงและได้ปฏิบัติจริงด้วยตนเอง การนำวิทยากรมาสู่ห้องเรียนหรือการพานักเรียนไปศึกษานอกโรงเรียน ทำให้นักเรียนได้เปลี่ยนบรรยากาศจากการเรียนที่จำเจ ไปสู่การเรียนรู้ที่แปลกใหม่ นักเรียนจึงเกิดความสนใจและความกระตือรือร้นในการเรียน นอกจากนี้ การนำวัสดุในท้องถิ่นมาจัดการเรียนการสอนยังช่วยประหยัดค่าใช้จ่ายของผู้ปกครอง และของทางราชการอีกด้วย

๔.ช่วยแก้ปัญหาการขาดแคลนครูหรือขาดครูที่มีความรู้ความชำนาญในการสอนบางเนื้อหาบทเรียน การนำวิทยากรในท้องถิ่นที่มีความรู้ ความสามารถมากกว่าครูมาช่วยสอนทำให้นักเรียนได้รับความรู้ ความเข้าใจ อย่างครบถ้วน สมบูรณ์ เต็มตามหลักสูตร

๕.การใช้วิทยากรหรือแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น ทำให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน เกิดความเข้าใจกัน ให้ความร่วมมือและให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการจัดการศึกษาหรือพัฒนาท้องถิ่นให้เจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น

๕. แนวทางการใช้แหล่งการเรียนรู้ในท้องถิ่นการใช้แหล่งการเรียนรู้ในท้องถิ่น เพื่อประโยชน์ต่อการเรียนการสอนมีแนวทางกว้างๆ ดังนี้

๑.สำรวจข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งการเรียนรู้ในท้องถิ่น จัดทำระบบการเก็บรวบรวมข้อมูลให้ทันสมัย สะดวกต่อการค้นหา

๒.ศึกษาหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตรต่างๆเพื่อพิจารณาถึงความเหมาะสมที่จะใช้แหล่งการเรียนรู้ในท้องถิ่นให้เป็นประโยชน์และสอดคล้องกับหลักสูตร

๓. ประยุกต์ใช้วัสดุและเศษวัสดุที่มีในท้องถิ่นในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนโดยยึดหลักการหรือความคิดรวบยอดตามหลักสูตรแกนกลาง ทดลองใช้จนเกิดความมั่นใจแล้วจึงได้นำมาให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติ

๔. ครูและนักเรียนร่วมมือกันเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการเรียนรู้ในท้องถิ่นอย่างเป็นระบบ เพื่อประโยชน์ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอน

๕. บันทึกผลการเรียนรู้การสอนโดยใช้แหล่งการเรียนรู้ในท้องถิ่น ทั้งเป็นลายลักษณ์อักษรและรูปภาพ เพื่อประโยชน์ในการพัฒนา ปรับปรุง หรือนำมาใช้ในโอกาสต่อไป

๖. ปรับปรุง แก้ไข พัฒนา การเรียนรู้การสอนโดยใช้แหล่งการเรียนรู้ในท้องถิ่นให้ดีขึ้นอยู่เสมอ ซึ่งนอกจากจะเป็นประโยชน์ต่อคุณภาพของการเรียนรู้แล้ว ยังเห็นการเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ กิจกรรมของโรงเรียนได้ด้วย

๖. หลักการจัดหาแหล่งการเรียนรู้

ในแต่ละท้องถิ่นย่อมมีแหล่งการเรียนรู้ที่แตกต่างกันไป การจัดหาแหล่งการเรียนรู้เพื่อการเรียนการสอน มีหลัก ๖ ประการดังนี้ (คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติสำนักงาน ๒๕๒๔ : ๙-๑๐)

๑. ความเหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น แหล่งการเรียนรู้ที่จะนำมาใช้จัดการเรียนการสอนควรเหมาะสมกับสภาพต่างๆ ในท้องถิ่น เช่น สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ อาชีพหลักของประชาชน ศาสนา วัฒนธรรม ประเพณี เศรษฐกิจ เป็นต้น

๒. ความสะดวกในการเดินทางและการติดต่อ แหล่งการเรียนรู้ที่ดี ต้องเป็นแหล่งที่เดินทางไปมา และสามารถติดต่อสื่อสารได้สะดวก เพื่อประหยัดเวลาและค่าใช้จ่ายต่างๆ ทำให้ได้รับประโยชน์อย่างคุ้มค่า

๓. ความประหยัดและประโยชน์ การใช้แหล่งเรียนรู้ที่ดีต้องคำนึงถึงเวลาและเงินที่ต้องใช้ในการดำเนินการและประโยชน์ตอบแทนที่จะได้รับด้วย ถ้านำมาใช้แล้วเสียเงินและเวลามากแต่ได้ประโยชน์น้อยก็ไม่สมควรใช้ เช่น พาไปศึกษาที่ซึ่งห่างไกลจากโรงเรียนมาก ครูและนักเรียนต้องเสียเวลาและค่าใช้จ่ายในการเดินทางมาก ทำให้นักเรียนเหนื่อยจึงไม่มีความสนใจเท่าที่ควร

๔. ความเหมาะสมกับบทเรียนและวัยของผู้เรียน เช่น นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ ควรเป็นเรื่องง่ายๆ ที่ไม่สลับซับซ้อนนัก หรือให้ดูโดยรวม ไม่ต้องดูส่วนย่อยๆ เช่น พาไปดูโรงงานทอผ้าควรให้ดูเกี่ยวกับสถานที่ วัตถุประสงค์ และผลผลิต ไม่ควรดูกระบวนการผลิต นอกจากนี้ วิทยากรควรใช้ภาษาง่ายๆ ที่เด็กในวัยนี้เข้าใจได้ดี

๕. ความปลอดภัยและความถูกต้อง หมายถึง ความปลอดภัยทั้งในการเดินทาง ในขณะที่ศึกษาหาความรู้ และในการนำไปใช้ด้วย ส่วนความถูกต้องนั้น หมายถึง ความรู้หรือประสบการณ์ที่ได้รับจะต้อง

ถูกต้อง ตรงตามหลักวิชา

๖. ความรู้และประโยชน์ที่หลากหลาย เช่น พานักเรียนไปดูการทำและจำหน่ายเครื่องจักสาน นักเรียนจะได้รับความรู้เกี่ยวกับวัสดุที่ใช้ กระบวนการผลิต รูปแบบของชิ้นงาน การประดิษฐ์ลวดลายต่างๆ ประโยชน์ในการใช้งาน การจัดจำหน่าย ได้เห็นภูมิปัญญาของชาวบ้านในการดัดแปลงวัสดุที่มีในท้องถิ่นให้เป็นประโยชน์ ได้เห็นวิธีการจัดร้าน วิธีการคิดราคาสินค้า เป็นการศึกษาแบบบูรณาการทั้งในด้านการทำงาน การประกอบอาชีพในชุมชน การประกอบธุรกิจ การรวมกลุ่ม ความคิดสร้างสรรค์ และ ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น เป็นต้น

วิเคราะห์และสังเคราะห์

หัวข้อ: แหล่งเรียนรู้และข้อมูลในการศึกษา แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย

๑. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- อนุรักษ์และสืบสานวัฒนธรรมและภูมิปัญญาพุทธศาสนาของชุมชน
- พัฒนาความร่วมมือในการสร้างแหล่งเรียนรู้ชุมชนโดยใช้วัดเป็นฐานอย่างยั่งยืน

๒. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

๒.๑ แนวคิดด้านการจัดการกระบวนการเรียนรู้ในชุมชน (วัชรวัชร งามละม่อม)

- รวมคน → สร้างจิตสำนึกร่วม
- ร่วมคิด → ระดมความคิดเพื่อแก้ปัญหา
- ร่วมทำ → ปฏิบัติตามแผนงานร่วมกัน
- ร่วมสรุปบทเรียน → สะท้อนผลการเรียนรู้
- ร่วมรับผลจากการกระทำ → ยกย่องและเสริมพลังใจ

๒.๒ องค์ประกอบของแหล่งเรียนรู้ชุมชน

- แหล่งที่มาของความรู้ → บุคคล, วัตถุ, สถานที่, ประเพณี ฯลฯ
- เนื้อหาความรู้ → Tacit และ Explicit Knowledge

- การรวบรวมและจัดระบบข้อมูล เพื่อคงอยู่และถ่ายทอดได้ยั่งยืน

๒.๓ ประเภทของแหล่งเรียนรู้ชุมชน (วิระเทพ ปทุมเจริญวัฒนา, ๒๕๔๕)

- การจัดกิจกรรม → ภูมิปัญญาชาวบ้าน, กลุ่มสนใจ, เสวนา, ศาสนา-วัฒนธรรม ฯลฯ
- การให้บริการ → ศูนย์การเรียนรู้, ห้องสมุด, อินเทอร์เน็ต, นิทรรศการ ฯลฯ

๒.๔ องค์ประกอบการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ (วรพงศ์ ผูกภู, ๒๕๖๑)

- เน้นการรวบรวมองค์ความรู้ในตัวบุคคล, สถานที่, ภูมิปัญญา, และประสบการณ์
- กระบวนการเรียนรู้ต้องส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเองและนำไปใช้ได้จริง

๓. ประโยชน์ของการใช้แหล่งการเรียนรู้ในท้องถิ่น

- เชื่อมโยงชีวิตนักเรียนกับท้องถิ่น
- สร้างความภาคภูมิใจและหวงแหนท้องถิ่น
- เพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้ด้วยประสบการณ์ตรง
- แก้ปัญหาครูขาดแคลนโดยใช้วิทยากรชุมชน
- สร้างความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

๔. แนวทางการใช้แหล่งการเรียนรู้ในท้องถิ่น

- สำรวจและจัดเก็บข้อมูลแหล่งเรียนรู้ให้ทันสมัย
- ศึกษาหลักสูตรเพื่อบูรณาการแหล่งเรียนรู้
- ใช้วัสดุท้องถิ่นและปรับใช้กับกิจกรรมการสอน
- ครู-นักเรียนเก็บข้อมูลร่วมกันเพื่อใช้ในการเรียนการสอน
- บันทึกผลการใช้แหล่งเรียนรู้เพื่อพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

๕. หลักการจัดหาแหล่งการเรียนรู้ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, ๒๕๒๔)

- ความเหมาะสมกับท้องถิ่น

- ความสะดวกในการเดินทาง
- ความคุ้มค่าทั้งเวลาและงบประมาณ
- เหมาะสมกับบทเรียนและวัยผู้เรียน

สังเคราะห์โดยรวม

แนวคิดและทฤษฎีที่ศึกษาในบทนี้ชี้ให้เห็นว่า แหล่งเรียนรู้ชุมชนโดยมีวัดเป็นฐาน เป็นแนวทางที่ตอบโจทย์ทั้งการอนุรักษ์วัฒนธรรมและการพัฒนาการเรียนรู้ของชุมชนอย่างยั่งยืน โดยมีองค์ประกอบสำคัญคือ

(๑) การมีส่วนร่วมของชุมชน

(๒) การรวบรวมและจัดระบบองค์ความรู้

(๓) การเชื่อมโยงกับการเรียนการสอนและการพัฒนาท้องถิ่น

(๔) การสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างโรงเรียน วัด และชุมชน

การวิจัยนี้จึงวางฐานทฤษฎีบนแนวคิด การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในชุมชน ควบคู่กับ การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน เพื่อเสริมสร้างความยั่งยืนทั้งด้านวัฒนธรรม ภูมิปัญญา และการเรียนรู้

บทที่ ๓

ภูมิปัญญาวัดดงละคร

ตามรอยพระศาสดา พระนักพัฒนา ผู้สร้างคนตามรอยบาทพระศาสดา

ข้อมูลเชิงเอกสาร พระมหาสิริวัฒนา สีสสาโร, ดร.

พระนักพัฒนา ผู้สร้างคนตามรอยบาทพระศาสดา

“ศพไม่มีญาติ ทำพิธีเผาให้ฟรี คนอยากบวชแต่ยากจนไม่มีเงิน บวชให้ฟรี”

คือป้ายประกาศที่ตั้งอยู่บริเวณหน้าวัดดงละคร วัดเล็กๆ ในจังหวัดนครนายก ที่ไม่ตั้งตู้รับบริจาค และอาจได้ชื่อว่าเป็นวัดยากจนติดอันดับต้นๆ ของจังหวัด แต่ถ้าในมุมของการให้คืนกับสังคม วัดนี้ก็ติดอันดับต้นๆ เช่นกัน

นอกจากบวชฟรี ทำศพให้ฟรี วัดนี้ยังเปิดวิทยาลัยอาชีวศึกษา เพื่อสร้างโอกาสและอนาคตให้แก่เด็กยากจน และเด็กซึ่งไม่มีที่ยืนในสังคมได้เรียนฟรี

ทั้งหมดนี้เกิดขึ้นจากแนวคิดและความตั้งใจของพระมหาสิริวัฒนา สีสสาโร, ดร. พระนักพัฒนา ที่เข้ามารับตำแหน่งเจ้าอาวาสวัดดงละครตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๕๕๔ จนถึงปัจจุบัน

“พระพุทธเจ้าบอกว่าเราต้องอยู่เพื่อยังประโยชน์ให้แก่ตัวเองและสังคม สิ่งที่เราจะมาทำอยู่คือ พยายามเดินตามบาทพระศาสดา พระพุทธเจ้ายังสร้างคน เราก็จะสร้างคนในรูปแบบของเรา ปรับเปลี่ยนตามยุคสมัย” และนี่คือเรื่องราวของพระมหาสิริวัฒนา สีสสาโร, ดร. พระสงฆ์รูปแรกของประเทศไทยที่ได้รับใบอนุญาตก่อตั้งวิทยาลัยอาชีวศึกษา ที่นอกจากดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสแล้ว ยังเป็นทั้งครูผู้สอน เป็นผู้อำนวยการวิทยาลัย และยังเป็นจิตอาสาเยี่ยมเยียนผู้สูงอายุและผู้ป่วยในชุมชนอยู่เสมอ

พระมหาสิริวัฒนา สีสสาโร

อยากเป็นหมอ แต่ขอบวชเพราะหนังสือหลวงพ่ोजรัญ

เมื่อตอนเป็นเด็ก พระกอล์ฟ หรือพระมหาสิริวัฒนา สีสสาโร มีคุณย่าเป็นคนเลี้ยงดู เนื่องจากพ่อแม่แยกทางกัน คุณย่าเป็นคนใจดี ชอบเข้าวัดฟังธรรม และมักพาหลานชายไปวัดเสมอ เด็กชายกอล์ฟจึงคุ้นเคยกับเสียงสวดมนต์มาตั้งแต่จำความได้ นอกจากนี้สิ่งที่ได้รับจากคุณย่า ซึ่งมีส่วนหล่อหลอมนิสัยใจคอให้เขาก็คือคำสอนที่ย่าบอกเสมอคือ การเอาใจเขามาใส่ใจเรา

“ไม่ว่าจะทำอะไรก็แล้วแต่ คุณย่าสอนให้เราคิดถึงคนอื่นเสมอ ให้เอาใจเขามาใส่ใจเรา ไม่เว้นแม้แต่สัตว์ อย่างเราจะตีหมา ยาก็ถามว่า ตีมันทำไม เราก็บอกว่ารำคาญหมาเห่า ย่าบอกหมาก็ต้องเห่าเป็น

ธรรมดา แล้วถ้าวันหนึ่งหมาเกิดหงุดหงิดที่คนพูดมากก็กัดเราสิ แกจะสอนแบบนี้ หรือเราอยากไปตกปลา กับเพื่อน คิดว่าเป็นความเห่ของเด็กผู้ชาย ยาก็ถามว่า เราเป็นลูกกำพร้ายังไม่พออีกหรือ ปลาก็มีพ่อแม่มี ลูก ถ้าไปตกปลาโดนลูกมัน พ่อแม่มันจะอยู่กันยังไง เรายังอยากมีครอบครัวครบเลย คำนี้ทำให้เราคิดได้ ไม่เคยตกปลาอีกเลย จริงๆ ย่าคงกลัวเราตกน้ำ แต่ย่าเป็นคนไม่ดี ไม่ดี แต่จะเรียกคุณ ท่านพูดซ้ำๆ ง่ายๆ ทำให้ เราได้ความละเอียดอ่อนจากย่า แล้วย่าพาเข้าวัดก็ได้ฟังธรรมจากหลวงตา”

คุณย่าของพระกอล์ฟป่วยเป็นโรคเบาหวานตั้งแต่อายุ ๔๐ กว่าๆ ทำให้ต้องไปหาหมอที่โรงพยาบาล ต่อเนื่อง ทุกครั้งที่ไปโรงพยาบาล หลานชายก็ตามไปด้วย และเขาก็ได้เจอคุณหมอมามากหลายท่าน แต่มี ท่านหนึ่งที่เด็กชายกอล์ฟประทับใจมากจนยกให้เป็นไอดอล เพราะเป็นคุณหมอที่พูดจาดีกับคนไข้ทุกคน ไม่ ว่าจะยากดีมีจน และยังใส่ใจดูแลคนไข้เป็นอย่างดี ครั้งหนึ่งคุณหมอได้พูดกับเด็กชายว่า “โตขึ้นมาเป็นหมอ นะ” จากความประทับใจนั้นเองทำให้เขามีความฝันว่าอยากเป็นหมอ และถ้าได้เป็นหมอ ก็จะเป็นหมอที่ใจดี กับคนไข้เหมือนกับคุณหมอไอดอลของเขา

เมื่อเรียนจบมัธยมปลาย เขาเดินทางตามเส้นทางที่ใฝ่ฝัน ได้เข้าเรียนที่คณะสาธารณสุขศาสตร์ และ ตั้งเป้าหมายต่อว่าหลังจากจบแล้วจะไปเรียนแพทย์ต่อ แต่ระหว่างฝึกงานออกหน่วยแพทย์เคลื่อนที่ใน ต่างจังหวัด บังเอิญเขาได้อ่านหนังสือของหลวงพ่ोजรัญ วิสุทธิโม ซึ่งพูดถึงการบวช

“ตอนนั้นไปที่ จ.ลำปาง ได้อ่านหนังสือหลวงพ่ोजรัญ ขอพ่อแม่บวชเถอะ พ่อแม่จะได้บุญมาก ไม่ใช่ ให้พ่อแม่ขอเราบวช อ่านเจอประโยคนี้ ใจมันเบิกบาน คำว่าแสงสว่างมีจริงๆ นะ มันสว่างในใจ ก็โทรบอกแม่ วันนั้นว่าอยากบวช ตั้งใจบวช ๑๕ วัน พอบวชครบ ๑๕ วัน รู้สึกตัวเองยังไม่ได้อะไร เราจะบวชเพื่ออะไร มัน เป็นคำถามกลับมา จันบวชสักพรรษาหนึ่งแล้วกัน ก็อยู่พรรษาหนึ่งลองสอบนักธรรม พอสอบนักธรรมชั้นตรี ก็สอบได้เปรียญธรรมประโยค ๑ ประโยค ๒ ก็เป็นว่าที่มหา แล้วเราก็ตอบอยากแปลบาลีได้จริงๆ เลยบวชต่ออีก พรรษา พอได้เป็นมหา ก็เริ่มคิดว่า ถ้าต้องสอบเปรียญธรรมไปเรื่อยๆ เราคงต้องบวชต่อยาวแน่เลย คงต้อง ออกมาทำตามความฝันของตัวเองที่อยากเป็นหมอแล้วละ แต่สุดท้ายมาอยู่ทางพระแทน”

พระมหาสิริวัฒนา สีสสารโ

เจ้าอาวาสที่ขอไม่ตั้งตู้บริจาค และขอให้ย่ำตราค่าคงวดในการเผาศพ/บวชพระ

พระมหาสิริวัฒนา สีสสารโ บวชที่วัดหนองทองทราย จ.นครนายก ท่านตั้งใจลาสิกขาหลังจากบวชได้ ๒ พรรษา แต่ในวันที่ไปลาสิกขากับหลวงปู่ทองใบ (พระญาณนายก) วัดเจดีย์ทอง หลวงพ่อทองใบได้ขอให้มาช่วยดูแลวัดดงละคร วัดเล็กๆ ลำบากยากจน ใน ต.ดงละคร เนื่องจากอดีตเจ้าอาวาสวัดดงละครได้ถึงแก่กรรมภาพ และยังไม่เจ้าอาวาสรูปใหม่

“หลวงปู่พูดว่าบวชมาไม่สงสารศาสนาหรือ มาช่วยวัดนี้ก่อน”

เพราะคำพูดของหลวงปู่ทองใบ ทำให้พระมหาสิริวัฒนา ตัดสินใจเบื้องต้นว่าจะช่วยดูแลวัดดงละคร แต่ท่านขอกับชาวบ้านว่า หากจะให้มาอยู่ ขอไม่ตั้งตู้รับบริจาคในวัด และขอให้ย่ำตราค่าคงวดในการเผาศพ บวช

พระ หากชาวบ้านตกลงกันได้ ท่านก็จะมาอยู่ให้ เมื่อมีมติเป็นเอกฉันท์ตามคำขอร้องของท่านพระมหาสิริ
วัฒนา สีสลาโร ท่านจึงเดินทางมาเป็นเจ้าอาวาสวัดดงละครให้ ตั้งแต่ปี ๒๕๕๔

“ที่เราไม่ตั้งตู้บริจาค เพราะเห็นทะเลาะกันเรื่องการเงินของวัด แสดงว่าเงินทำให้เกิดปัญหา ฉะนั้นก็
ไม่ต้องมี เป็นความท้าทายอย่างหนึ่งของพระว่า ถ้าไม่มีจะอยู่ได้ไหม ก็อยู่ได้ อาจมีติดค่าไฟ จ่ายข้าวบ้าง แต่
ช่วงนั้นเราเป็นพระนักเทศน์อยู่แล้ว รับบรรยาย ฝึกอบรม การไปบรรยายเราไม่ได้เก็บเงิน แล้วแต่ศรัทธา
ของญาติโยม ซึ่งเราก็นำปัจจัยที่ได้รับจากการทำบุญของญาติโยมเวลาเราไปบรรยาย มาเป็นค่าใช้จ่ายใน
วัด”

การที่ไม่ตั้งตู้บริจาคในวัด ยังเกิดจากความตั้งใจที่ท่านต้องการให้ชาวบ้านเข้าวัดง่ายขึ้น ใกล้ชิดกับ
วัดมากขึ้น เนื่องจากความรู้สึกของชาวบ้านส่วนใหญ่มักต้องรอให้มีเงินพร้อมก่อนถึงเข้ามาที่วัด ท่านจึงคิด
ให้ชาวบ้านเข้าวัดมาก่อน โดยไม่ต้องมีเรื่องเงินเกี่ยวข้อง ทำให้ชาวบ้านรู้สึกว่าการทำบุญไม่จำเป็นต้องใช้
เงินเสมอไป

“เวลาชาวบ้านมาที่วัด ส่วนมากเราจะคุยให้เขาฟังว่า การทำบุญไม่ต้องใช้เงิน บุญกิริยาวัตถุ ๑๐
ประการทำได้มากมาย อย่างแรกเราจะพูดเสมอว่า ภิกษุแปลว่าผู้ขอ แต่ไม่ใช่ขอทาน ใครจะมาทำบุญกับเรา
เราต้องถามก่อนว่า ท่านจะเอาเงินมาให้เราทำอะไร ต้องชัดเจน เมื่อเรารับเสร็จ ลูกศิษย์ไปจัดการ เราจะให้
เขียนหน้าซองมาเลยว่า อันนี้ท่านช่วยเรื่องนี้ แต่ต้องดูตามความเหมาะสมด้วย ไม่ใช่พระอยากซื้อเก้าอี้แบ
รנדเนมตัวละเป็นหมื่นก็ให้ มันก็ไม่เกิดประโยชน์ แต่ถ้าพระอยากไปสร้างโรงเรียน ดูว่าประโยชน์นั้นไปอยู่
ตรงไหน ถ้าเราทำบุญแบบมั่วซั่ว อาจเป็นการสร้างความไม่ดีในพุทธศาสนาก็ได้ เพราะเกิดจากความไม่
ละเอียดอ่อนในการทำบุญ จะคุยกับชาวบ้านอย่างนี้ตามช่วงวันพระ เราก็ค่อยๆ ให้เขาซึมซับไป”

“พบพระพบธรรม” โครงการแรกเมื่อเป็นเจ้าอาวาส

เมื่อเข้ามารับตำแหน่งเจ้าอาวาสวัดดงละคร โครงการแรกที่พระมหาสิริวัฒนา สีสลาโร ทำคือ
“โครงการพบพระพบธรรม” ออกเยี่ยมบ้านผู้ป่วยติดเตียงและคนชราในชุมชน ใช้ธรรมะโอสถเยียวยาจิตใจ
ทั้งยังนำข้าวสารอาหารแห้ง รวมทั้งของใช้จำเป็นต่างๆ ที่ได้จากญาติโยมมาทำบุญ ไปเกื้อกูลแบ่งปัน
ชาวบ้าน

“เราลงเยี่ยมชุมชนทุกวันจันทร์ ศุกร์ และเยี่ยมผู้ป่วยติดเตียง ให้เรื่องเจริญมนานุสติ เพราะไม่งั้น
คนเราพอจะตายปุ๊บกระวนกระวาย ยิ่งคนที่ติดเตียงเหมือนตายไปครึ่งตัว แต่จะทำยังไงให้เขาสามารถเข้าใจ

สภาวะธรรม เจ็บป่วยก็เป็นสภาวะธรรม เวทนาอันเกิด เวทนาอาโณม คนไม่ได้ฝึกเลย ทนกับเวทนาไม่ได้ พิจารณาเวทนาไม่ทัน พอพิจารณาไม่ทันก็จะโวยวายหงุดหงิด ทุกอย่างแทรกมาหมดเลย ตายแบบพุทฺธยฺมมิจึงคิดว่าจะทำยังไงที่จะสามารถทำให้คนเหล่านี้มีโอกาสได้รู้จักการเจริญมรณานุสติก่อน

ซึ่งโครงการนี้เป็นโครงการแรก เริ่มจากตอนเราอายุที่นี้เมื่อ ปี ๒๕๕๔ มีโยมมานิมนต์ไปบอกทางคนตาย แต่เรารู้สึกว่าต้องมีเหตุมีผล และเราก็ไม่เคยตาย จะไปบอกทางเขายังไง เราถูกสอนแบบหลักการมีเหตุและมีผล เพราะฉะนั้นตอบจากความเชื่อไม่ได้ ถ้าไปบอกทางเขาแล้วเราบอกไม่ถูกจะเป็นบาป เราต้องศึกษาก่อนว่าคนจะตายเป็นอย่างไง ต้องบอกคนก่อนตายว่าจะทำจิตยังงัย เพราะเวลาใกล้ตายทุกอย่างแทรกมาหมดเลย บางทีอกุศลกรรมที่เคยทำก็มาตตรอนอีก ต้องไปบอกตอนที่ก่อนตายว่าตอนนี้เข้าใจสภาวะธรรมนะ แต่เวลาไปพูดจริงๆ กับชาวบ้านเราไม่พูดอย่างนี้ เพราะเขาไม่เข้าใจ ก็บอกว่าเข้าใจนะว่าตอนนี้มันเจ็บมันปวดนะ แต่ถ้าเวลาเจ็บปวดลองกำหนดจิตสิ เจ็บหนอยๆ ถ้าพิจารณามันไม่ได้ก็พุทฺธโธแทนให้ใจนิ่งก่อน พอพุทฺธโธเสร็จ จิตมันนิ่ง เลยไม่เห็นอาการปวด ก็ดีขึ้น อย่างน้อยสติมา และพยายามคุยว่าคนรอบข้างเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตเรา คนที่เรียดกว่าคนป่วยคือคนเฒ่า เพราะเขาต้องหาทำมาหากินด้วย ต้องดูแลคนป่วยด้วย โชคดีที่เราเรียนมาทางสาธารณสุข เลยไปดูเรื่องเกี่ยวกับอนามัยในชุมชนด้วย คนไข้เป็นแผลกดทับ เราจะให้ภิกษุมาพุทฺธอย่างเดียวไม่ได้นะ เนื่่อมันนำไปเรื่อยๆ เท่กับว่าเราเอาเปรียบร่างกายตัวเอง ให้เขาค่อยๆ พลิกตัวผู้ป่วย ช่วยจัดหาที่นอนลมให้ ลงประกาศในเฟซบุ๊กวัดดงละครประกาศว่าตอนนี้ขาดที่นอนลมหนึ่งอัน หากใครมีต้องการบริจาคก็ส่งมาที่วัดได้เลย ใช้เฟซบุ๊กเป็นช่องทางการสื่อสารให้เกิดประโยชน์”

ตั้งแต่ปี ๒๕๕๔ จนถึงปัจจุบัน พระมหาสิริวิธนา สีสลาโร ยังคงลงพื้นที่เยี่ยมผู้ป่วยติดเตียงและคนชราในชุมชน โดยทำงานร่วมกับโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านท่าแห ทั้งคุณหมอ พยาบาล และเจ้าหน้าที่ อสม. เกิดเครือข่ายขึ้นในชุมชน เป็นเครือข่ายที่ดูแลเรื่องสุขภาพทั้งกายและใจ

“มีเคสหนึ่ง คนไข้เป็นโรคกล้ามเนื้ออ่อนแรง อ่อนแรงจนยกมือไม่ขึ้น สมองได้เป็นอย่างดี พอเห็นพระก็ดีใจนะ เราถามว่าดีใจไหม ถ้าดีใจจะพริบตา ๒ ครั้งนะ เขาก็ทำ ต่อไปต้องพยายามเองนะ ตอนที่เขานิมนต์ไปคือคนนี้นำกำลังจะตาย แต่นี้อยู่มา ๖ ปี ยังไม่ตาย แข็งแรง จนตอนนี้เขาสามารถเกร็งมือมาพนมได้โดยไม่มีกายภาพเลย ถ้าคนนี้ได้รับการกายภาพจะดีขนาดไหน แสดงว่าเรื่องคุณภาพก่อนการตายสำคัญมาก เพราะสุดท้ายเขาอาจไม่ได้กลับมาถึงขนาดเดินได้หรอก มันยาก แต่นี่แสดงว่าใจเขาสู้ จากมือที่แบไม่ได้ สามารถมาพนมได้”

เยี่ยมเยียนผู้สูงวัยและผู้ป่วยในชุมชน

บวชให้ฟรี แต่ต้องดีด้วย

พระมหาสิริวัฒนากล่าวว่า การบวชเข้ามาในพระพุทธศาสนาของคนยุคนี้ มีวัตถุประสงค์อยู่หลายประการ ทั้งบวชตามประเพณี บวชเพื่อตั้งใจศึกษาพระธรรม บวชฆ่ากิเลส ทั้งยังมีบวชตามเพื่อน บวชหนีทหาร บวชแก้กรรม ฯลฯ แต่ถ้ามาบวชที่วัดดงละคร ท่านพยายามให้พระได้สิ่งเหล่านี้ คือ ได้บวชทดแทนพระคุณของพ่อแม่, ได้ศึกษาธรรมะเพื่อเอาไว้พัฒนาตนเอง, ฝึกฝนคุณธรรมในตนเอง มีระเบียบวินัย มีความอดทน, ได้ฝึกสมาธิ ทำจิตให้สงบ, เป็นผู้รู้จักบริหารเวลา คือรู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์, ฝึกการทำงานเป็นทีม

ผู้จะมาบวชเรียนที่วัดดงละคร ทางวัดบวชให้ฟรี แต่ต้องมาบวชด้วยความศรัทธาไม่ต่ำกว่า ๑ เดือน และต้องมาอยู่ที่วัดก่อนเป็นเวลา ๑๕ วัน เพื่อศึกษาธรรม ถือนิสัย ๘ และพิจารณาตนเองว่าจะบวชได้จริงหรือไม่ ทั้งทางวัดก็จะได้พิจารณาด้วยว่าผู้ที่มาบวชนั้นมีคุณสมบัติเหมาะสม ชัดต่อธรรมวินัยหรือไม่

แม้มีหลักเกณฑ์สำคัญที่กำหนดไว้ใน การบวชว่า ผู้ที่จะบวชต้องไม่เป็นผู้ต้องโทษหรือติดยาเสพติด แต่หากมีผู้ต้องขังที่พ้นโทษแล้วมีศรัทธาต้องการบวช วัดดงละครก็เปิดโอกาสให้เขาได้บวช

“พรรษาที่แล้วมีคนหนึ่งเคยมีคดีฆ่าคนตาย ไปขอที่วัดไหนบวช ก็ไม่มีใครให้บวช เขามาที่นี่ เราถามคำถามว่า เข้าไปในคุกทำอะไรบ้าง เขาบอกสิ่งที่ได้คือ หนึ่งได้เห็นว่าเราไม่น่าทำอย่างนั้นเลย สองคือกลัวว่าแม่จะตาย เพราะเขาเหลือแม่คนเดียว แม่เจ็บป่วยบ่อย ถ้าวันหนึ่งแม่ตาย โดยเขายังไม่ได้เลี้ยงดูแม่ เพราะ

อยู่ในคุก เขาจะเสียใจมาก เรามองว่าคนนี้มีหน้าจะเป็นคนดี แต่ยังไม่ให้บวชเลยนะ ทดลองให้มาวัดก่อน ๒ - ๓ รอบ และมาอยู่วัดเดือนหนึ่งก่อน ถึงบวชให้ ถ้าเราไม่ให้เขาบวช เขาอาจจะเปลี่ยนไปอีกแบบ ในเมื่อสังคมไม่ให้โอกาสก็ชั่วไปเลยละ เรายอมที่จะลองดูสิ คิดในใจว่าเขาคงไม่มาฆ่าเราในวัดหรอก ก็ลองเสี่ยงดู ปรากฏว่าเขาบวชได้ ๑ พรรษา และในพรรษาก็ปฏิบัติดี ถือเป็นความภูมิใจของเขาและเป็นการบวชให้แม่”

พระบวชใหม่ทุกรูปที่วัดดงละคร ต้องเรียนหลักสูตรพระนวกะ เนื่องจากทางวัดเป็นพื้นที่สอนนักธรรมประจำตำบลอยู่แล้ว พระบวชใหม่จำเป็นต้องรู้ศีลของพระสงฆ์ ๒๒๗ ข้อ รวมถึงหลักคุณธรรมต่างๆ ให้มีธรรมเป็นเครื่องมือพื้นฐาน และยังมีกิจกรรมของวัดมาช่วยขัดเกลากิเลสของผู้เข้ามาบวช

“วัดเราไม่ค่อยมีกิจกรรม แต่สิ่งที่มีแน่นอนคืองาน มีกิจกรรมที่จะได้พัฒนาตัวเอง เราพาพระ-เณรลงชุมชนเยี่ยมบ้านผู้ป่วย บางทีไปดูบ้านผู้ป่วยติดเตียง ก็จะบอกว่าพ่อแม่ท่านทุกคน วันหนึ่งมีโอกาสจะนอนติดเตียงได้ วันนี้ถ้าท่านยังไม่สามารถตั้งเป้าหมายของชีวิตได้ ท่านจะมาบวชเอาเล่น อยากใช้ชีวิตแบบสโลว์ไลฟ์ แต่ถ้าวันหนึ่งพ่อแม่ต้องนอนป่วย เราจะเสียใจที่สุดในวันที่เราไม่สามารถช่วยอะไรท่านได้เลย ค่อยๆ เอาเรื่องจริงมานั่งคุยกัน พยายามสอนให้เขาเห็นถึงเป้าหมาย เขาจะได้กำหนดทิศทางชีวิตได้ เพราะเมื่อไหร่ที่เป้าหมายคนเราไม่ชัดเจน จะกำหนดทิศทางของชีวิตไม่ได้ และก็ให้เห็นว่าการเจ็บป่วยเป็นเรื่องธรรมดา เดี่ยวเราก็เจ็บได้ สังขารไม่ใช่ของเรา ด้วยความที่บางคนเป็นเด็ก ไม่เคยเจ็บหนักๆ เราก็มีโอกาสพาไปดูคนที่รถล้มแล้วหุบเข้าไป ต้องนอนติดเตียงตั้งแต่อายุ ๒๐ ต้นๆ เราเชื่อมั่นว่าไม่มีใครอยากเป็นภาระให้คนอื่น แต่ถ้าเราเป็นอย่างนั้นจะวางจิตอย่างไร แสดงว่าร่างกายไม่ใช่ของเรา เพราะฉะนั้นแล้วถ้าเจอสถานะต่างๆ เราต้องพิจารณาความปวดของมัน ความโกรธเหมือนกัน บางทีถ้าโกรธ แล้วไปตีรันฟันแทง แล้วเราโดนตีล้มเรียรดาอย่างนี้ ฆาตกรขึ้นมาจะทำอย่างไร เพราะฉะนั้นเห็นไหมความโกรธเพียงนิดเดียว ความโมโหเพียงนิดเดียว ความอยากเอาชนะเพียงนิด ทำให้ชีวิตเปลี่ยน พอเขาเห็นตรงนี้ก็ตระหนักในการใช้ชีวิต ไม่ประมาทในการใช้ชีวิต”

วิทยาลัยอาชีวศึกษา สร้างคนสร้างงาน

นอกจากบวชฟรี เภศพฟรี เป็นที่พึ่งของคนในชุมชนแล้ว วัดดงละครแห่งนี้ยังเปิดพื้นที่อีกแห่งเพื่อสร้างอนาคตให้กับเยาวชน ด้วยการเปิดวิทยาลัยอาชีวศึกษาสิริวัฒน์ เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๕๙ โดยมีพระมหาสิริ

วัฒนา สีสลาโร ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการ นับเป็นพระสงฆ์รูปแรกของประเทศไทยที่ได้รับใบอนุญาตก่อตั้งวิทยาลัยอาชีวศึกษา

พระมหาสิริวัฒนา เป็นผู้มีความใฝ่เรียน ท่านเรียนทั้งทางโลกและทางธรรม โดยทางธรรมสอบได้นักธรรมเอก ส่วนทางโลก เรียนจบปริญญาตรี คณะรัฐประศาสนศาสตร์, ปริญญาโท คณะบริหารการศึกษา และปริญญาเอก บริหารการศึกษา ซึ่งวุฒิการศึกษาที่ท่านเรียนมานั้น คือองค์ความรู้ที่นำมาเอื้อประโยชน์กับโรงเรียน เพราะนอกจากรับตำแหน่งผู้อำนวยการแล้ว ท่านยังเป็นครูผู้สอนด้วย

“การที่อาตมาเปิดโรงเรียน สืบเนื่องจากการไปเยี่ยมชาวบ้าน เห็นเด็กวัยรุ่นเวลาคุยกับยายาย คุยน่ากลัว เหมือนจะเอาเป็นเอาตาย เรามองว่าเรื่องเจเนอเรชั่นต่างกัน เด็กมีปัญหาพ่อแม่แยกทางกัน ก็ถูกล่งมาอยู่กับตายาย พ่อวัยต่างกัน คุยกันไม่รู้เรื่องแล้ว ถ้าเราจะดึงเด็กกลุ่มนี้ให้มารับผิดชอบกับตัวเอง รวมทั้งกลับมารับใช้สังคม ก็ต้องให้เขาเรียน แต่โดยส่วนใหญ่โรงเรียนไม่ค่อยอยากรับเด็กกลุ่มนี้ เป็นเด็กที่ที่อื่นคัดออก เพราะมองว่าเขามีปัญหา มีความรุนแรง เด็กเราเหมือนเม็ดข้าวปายแตก แต่เราจะทำอย่างไรให้สามารถแพงกว่าข้าวเต็มเม็ดให้ได้ ต้องเอามาผ่านกระบวนการขัดเกลา จึงเกิดโรงเรียนอาชีวะขึ้น พระพุทธเจ้าท่านสร้างคน เราเดินตามรอยบาทพระศาสดา ก็สร้างคนในแบบของยุคสมัยปัจจุบัน ถ้าเรายังบวชอยู่ในพุทธศาสนา เราจะสร้างคนให้มากที่สุด เราจะเอาคนให้ออกไปเป็นคนดีให้มากที่สุด เขาดีขึ้นแค่เปอร์เซ็นต์เดียวก็ยังดี ที่นี้เราบอกเลยว่า คุณมาคุณอาจชั่วมา ๑๐๐ เปอร์เซ็นต์ พอกลับไปคุณชั่วแค่ ๙๙ เปอร์เซ็นต์ ถือว่าดีขึ้น”

พระมหาสิริวัฒนาเล่าให้ฟังว่า เมื่อแรกเริ่มเปิดวิทยาลัยอาชีวะ ท่านไม่ได้คิดถึงเรื่องเงินว่าจะต้องมีการใช้จ่ายเท่าไร คิดเพียงแต่ต้องการสร้างสิ่งดีๆ ให้กับเด็กๆ โชคดีที่ญาติโยมมีศรัทธาในการทำบุญสร้างโรงเรียน กลืนในแต่ละปีที่ผ่านมาล้วนเป็นกฐินสร้างคน พระภิกษุรับเพียงผ้าไตร จีวร เท่านั้น เงินที่ได้จากบุญกฐินทั้งหมดยกให้วิทยาลัยอาชีวะ ถ้ามีหางผ้าป่ามาบ้างจะเก็บไว้ให้วัดเพื่อจ่ายค่าน้ำค่าไฟเท่านั้น

“ตอนเปิดโรงเรียนไม่รู้ว่าจะต้องใช้เงิน เข้าใจว่าเอาแต่ความดี พอเปิดปั๊บต้องมีเรื่องระเปียบโน่นนี่ เลยต้องใช้เงิน ปัจจุบันส่วนใหญ่มาจากวัด ใครมาช่วยวัด เราก็จะบอกช่วยโรงเรียนไป จะห่วงโรงเรียนมาก วัดอยากเปิดแค่พอเหมาะสมกับสมณสาธูป เอาแค่ซ่อมไม่อยากจะสร้างใหม่ ที่นี้พยายามมีเท่าที่มี ไม่สร้างเพิ่ม”

อาคารเรียนวิทยาลัยอาชีวศึกษา

เมื่อแรกเปิดวิทยาลัยอาชีวศึกษาสิริวัตรณ์ ที่นี้เปิดสอนระดับ ปวช. ก่อน เริ่มต้นด้วยสาขา คอมพิวเตอร์ธุรกิจ เนื่องจากเป็นสาขาที่ไม่ต้องใช้อุปกรณ์การเรียนการสอนเยอะ ทั้งยังเข้ากับยุคสมัยที่เด็กสามารถใช้ความรู้ไปประกอบวิชาชีพได้ และตามมาด้วยสาขาช่างยนต์ ซึ่งสาขานี้พระมหาสิริวัตรณ์ตั้งใจเปิดเพราะต้องการช่วยเหลือเด็กที่ไม่มีที่เรียน

“เด็กบางคนสักยันต์เยอะเต็มตัวไปหมด วิทยาลัยอื่นจะไม่รับ เราไปโทษเขาไม่ได้หรอก เพราะมีระเบียบไว้อยู่ แต่ของเราเป็นเอกชน เป็นสิทธิ์ที่สามารถรับได้ เลยมองว่าอย่างนี้แล้วกัน เรารับแต่ต้องคุยกับเขาก่อน บอกว่าพระอาจารย์ไม่ได้สอนให้พวกเธอไปเป็นลูกจ้าง พระอาจารย์สอนให้เธอเป็นนายตัวเอง สอนให้เป็นเจ้าของกิจการ ต้องมีคำพูดที่จะทำให้เขามีไฟในใจ ทำให้อยากเรียน ทำให้อย่างน้อยตัวเขาเองสามารถจะประกอบอาชีพได้ เช่น เปิดร้านปะยาง นี่ถือว่าเขาเป็นเจ้าของธุรกิจแล้ว เรายังไม่ต้องไปบอกหรอกว่าเขาจะให้อะไรกับสังคม แค่เขาไม่เป็นภาระให้กับสังคมก็ใช้ได้ เราเชื่อว่าคนที่มีลูกก็จะได้หวังอะไรในตัวลูกเราหรอก แค่อยากให้เขายืนอยู่ในสังคมได้ อาตมาคิดว่าเราคงจะถอดความเป็นพ่อเป็นแม่ออกมาเช่นเดียวกัน ว่าหวังให้เขายืนอยู่ในสังคมได้ โดยไม่ต้องไปติดคุก”

“ใครอยากมาเรียนที่นี่ คุณสมบัติคือจบ ม.๓ อย่างเดียว ก็มาเรียนได้ มีคนมาบอกว่าอยากให้ทุนเด็กเรียนดี เราบอกไม่เอาทุนแบบนั้น เพราะทุกคนเขาตั้งใจเรียน แต่หัวเขาได้แค่นี้ ให้ทุนพยายามดีกว่า ไม่เอาทุนเรียนดี เพราะว่าคนที่มีความประพฤติดีพร้อมเขาก็มีโอกาสดีอยู่แล้ว แต่บางคนที่มีสติปัญญาไม่พร้อม แต่เขามีความพยายาม กลับขาดโอกาส เรามาช่วยกันตรงนี้ดีกว่า”

วิทยาลัยอาชีวศึกษาลีรวัดมน มีนักเรียนทั้งประจำและไปกลับ เด็กๆ มาจากหลากหลายพื้นที่ ทั้ง เด็กชุมชนบ้านดงละคร เด็กในจังหวัดนครนายก ละแวกจังหวัดใกล้เคียง และยังมีเด็กด้อยโอกาสจาก ต่างจังหวัดไกลๆ ที่ทราบข่าวว่าที่นี่ให้เรียนฟรี ปัจจุบันมีเด็กประจำจำนวน ๘๐ คน ซึ่งทางวิทยาลัยต้อง ดูแลเรื่องอาหารและความเป็นอยู่ให้เด็กๆ ด้วย

“มีเด็กมาจากตรัง จากชุมพรก็มาที่นี่ คนหนึ่งแม่เป็นมะเร็งระยะสุดท้ายเอามาฝากเอง แล้วจะไล่ เขากลับยังงี้ ซึ่งเด็กคนนี้เรียนดี ไม่มีญาติพี่น้อง ก็รับไว้เรียน เด็กที่อยู่ประจำที่นี่ นอกจากเรียนหนังสือแล้วก็พาเขาทำงานด้วย ให้ทำสวน ตัดหญ้า กวาดใบไม้ ลงไปช่วยชาวบ้านกับเรา น้ำท่วม ถนนชำรุด ก็ไปช่วยกัน ไปเยี่ยมคนแก่คนป่วยในชุมชนก็พาไป เราอยากให้ชุมชนมองว่าเด็กเราเป็นลูกหลานของเขาด้วย ให้เขารู้สึกรักรู้สึกเอ็นดู ส่วนกระบวนการทางธรรม นั่งสมาธิ สวดมนต์ ก็มี แต่จะไม่บังคับว่าต้องนั่งสมาธิให้ได้วันละ ๑๐ นาทีนะ เราค่อยๆ ให้เขากลับไปกับข้อวัตรข้อปฏิบัติของสงฆ์ ให้เขาเห็นข้อปฏิบัติของพระสงฆ์ว่าทำอะไร บางทีเราจะถามเขาว่า เห็นไหมลูก เมื่อก่อนมีทัศนคติเห็นพระสงฆ์สบาย จริงๆ เป็นยังงี้ พระไม่สบายหรอก พระต้องทำงานวัด ต้องตัดหญ้า ทำโน่นนี่ เพราะเราจะบอกพระสงฆ์เราว่าอย่ารบกวนชาวบ้าน ต้องรู้จักที่จะช่วยตัวเอง อย่างภูมิคุ้มกัน เราช่วยกันซ่อม ไม่ใช่อะไรก็เรียไรๆ โดยสร้างให้พระอยู่ในสังคมที่ร่ำรวย แต่คิดอย่างเราก็จนอย่างเรา แต่มีความสุข”

ช่วยเหลือชุมชนให้พึ่งพาตนเองได้

หากมาวัดดงละครในวันเสาร์อาทิตย์ เดินลงไปตามหลังวัดจะพบกับตลาดน้ำวัดดงละคร ตลาดเล็กๆ ในร่มเงาไม้ใหญ่ ที่ทางวัดเปิดให้ชาวบ้านนำสินค้าชุมชนมาขายฟรี ช่วยสร้างอาชีพให้ชาวบ้าน

“เวลาลงเยี่ยมชุมชน เราพบว่าชาวบ้านอยากทำงานนะ เขาไม่ได้อยากขอ แต่เงินไม่มี อาตมาก็คิดว่าจะทำยังงี้ดี จั๊นเปิดตลาดให้ชาวบ้านได้ขายของฟรี นำเรื่องส้มมาอาชีวะมาจับ หลักการพระพุทธเจ้าไม่ได้บอกให้เธอจนนะ แต่บอกให้เธอเป็นคนดี เราก็ช่วยลงประชาสัมพันธ์ในเพจตลาดน้ำ เพจวัด ฝากลูกศิษย์มาช่วยกันกระจายข่าว เวลาใครถวายเป็นสังฆทานกับทางวัด เราก็จะบอกต่อว่า ไปช่วยแม่ค้าหน่อย เป็นกำลังใจให้เขาหน่อย บางวันขายได้ ๘๐-๑๐๐ บาท ดีกว่าไม่มีเลย ยุคนี้เราต้องช่วยตัวเอง ไม่ต้องรอให้ภาคส่วนไหนมาช่วย”

นอกจากเปิดพื้นที่ตลาดแล้ว วัดดงละครยังเป็นศูนย์เรียนรู้โคกหนองนา ระดับจังหวัดนครนายก ปลุกพืชผักสวนครัวรั้วกินได้ สามารถพึ่งตนเองได้โดยไม่ต้องซื้อ เป็นการลดรายจ่ายจากภาคครัวเรือน และ

ยังสามารถสร้างรายได้ให้กับครอบครัว ทั้งเด็กนักเรียนและชาวบ้านก็ได้มาเรียนรู้เรื่องการเกษตรที่นี้ ผลผลิตที่ได้ นอกจากนำไปเป็นอาหารให้กับเด็กในโรงเรียนแล้ว ยังแบ่งปันให้ชาวบ้านอีกด้วย

“เราอยู่กันแบบนี้ ช่วยเหลือกันในชุมชน เด็กนักเรียนปลูกผัก แล้วลงไปแจกในชุมชนด้วย อันนี้เป็นหลักใหญ่ใจความของที่นี่ ที่นี้อาจเป็นวัดเล็กๆ ที่จนติดอันดับต้นๆ ของจังหวัด แต่ถ้ามุมมองการให้กับสังคม เราถือว่าติดอันดับต้นๆ ของจังหวัด เราไม่ได้ตีค่าจุดคุ้มทุนเป็นเงินตรา แต่เราตีค่าจุดคุ้มทุนเป็นศรัทธา”

ช่วงที่โควิดระบาดหนัก วัดดงละครได้เปลี่ยนศาลาปฏิบัติธรรมเป็นศูนย์พักคอย เปิดให้ผู้ติดเชื้อในชุมชนมาพักรักษาตัวอยู่ที่วัด แม้ช่วงแรกโดนต่อต้านจากชาวบ้านในชุมชน แต่ด้วยเหตุผลที่ว่า ผู้ติดเชื้อก็คือชาวบ้านในชุมชน ถ้าไม่ช่วยเหลือกันเอง ใครจะช่วย ชาวบ้านจึงเห็นพ้องให้เปิดได้ นอกจากนี้พระสงฆ์ที่วัดก็เป็นช่วยกันทั้งไปตรวจเชื้อโควิดให้ชาวบ้าน และช่วยเฝ้าศพผู้ติดเชื้อ

และหากชาวบ้านคนไหนขาดแคลนข้าวของ ไม่ว่าจะเป็นข้าวสารอาหารแห้ง ของใช้ในชีวิตประจำวัน อุปกรณ์ดูแลผู้ป่วย ทางวัดก็จะแบ่งปันให้ ซึ่งก็มาจากสิ่งของที่ผู้มีศรัทธานำมาถวายให้พระสงฆ์ อาทิ อาหารแห้งที่คนนำมาใส่บาตร ชุดสังฆทาน

วัดจึงเป็นทั้งศูนย์รวมและที่พึ่งของชุมชน

ลงไปช่วยตรวจโควิดให้กลุ่มเสี่ยง

เผาศพให้ผู้ป่วยโควิด

เมื่อถามพระมหาสิริวัฒน์ว่า สำหรับวิทยาลัยอาชีวศึกษาสิริวัฒน์ ท่านตั้งเป้าหมายจะทำอะไรอีก
เจ้าอาวาสผู้ทุ่มเทกับการสร้างคนบอกว่า ตั้งใจจะเปิดอีกสาขาหนึ่ง คือ ธุรกิจสถานพยาบาล หลักสูตร ๓

ปี เพื่อให้นักเรียนที่จบไปสามารถทำงานในสถานพยาบาลได้ โดยมองว่าสังคมไทยกำลังก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ อาชีพที่จะเป็นที่ต้องการคือ ผู้ดูแลผู้ป่วยและผู้สูงวัย การเตรียมตัวเพื่อรองรับสภาพสังคมที่กำลังจะเกิดขึ้นจึงสำคัญ และที่สำคัญกว่านั้นคือการทำให้เด็กสามารถมีงานทำเลี้ยงตัวเองได้

“เราว่าเป้าหมายในชีวิตเราคือทำงานอย่างมีความสุข ใช้ชีวิตก่อนตายอย่างมีประโยชน์ แค่นี้พอแล้ว เราต้องเกษียณให้ได้ทุกวัน เพราะไม่ว่าเราจะตายเมื่อไหร่ วันพรุ่งนี้ตายไม่เสียใจ จะพูดเสมอว่าไม่เสียใจแล้ว ส่วนถ้าอยู่ได้อยู่ไม่ได้เป็นทางโลก ถ้าโรงเรียนจะอยู่ไม่ได้ต้องปิดก็ถือว่าเป็นเวอร์กรรมของโรงเรียนเขา แต่เราพยายามทำให้ดีที่สุด เมื่อก่อนยึดติดถ้าเราไม่อยู่ โรงเรียนจะเป็นยังไง ทุกข์เลย เด็กจะอยู่ยังไง ทุกวันนี้ค่อยๆ ให้ระบบมันหล่อหลอม แล้วสุดท้ายอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา สุดท้ายเราก็ไปยึดติดในสมมติทั้งหลายอีกแหละ ตอนนี้เลยสบาย ทำตามวิถีของโลกไป”

การทำงานอย่างมีความสุข และเป็นประโยชน์กับโลก จึงเป็นเป้าหมายในการใช้ชีวิตของภิกษุรูปนี้

การตั้งถิ่นฐานและการเจริญเติบโตของชุมชน “เมืองดงละคร”

การตั้งถิ่นฐานและการเจริญเติบโตของชุมชน “เมืองดงละคร”^๒

พระต้นแบบนักพัฒนา” ช่วยคน-สอนเด็ก-งานบุญ-งานศพฟรี! (มีคลิป)

^๒ เผยแพร่: ๑๖ พ.ย. ๒๕๖๑ ๑๓:๒๑ ปรับปรุง: ๑๖ พ.ย. ๒๕๖๑ ๒๐:๑๕ โดย: ผู้จัดการออนไลน์

“ไม่เรี่ยไรตั้งตู้บริจาค-ศพไร้บ้านเผาให้ฟรี-งานบวชไม่คิดค่าใช้จ่าย” พระต้นแบบนักพัฒนา พก ศรัทธาช่วยเหลือชาวบ้านยากไร้ ทั้งยังเป็นพระสงฆ์รูปแรกของไทยที่เปิดวิทยาลัยอาชีวศึกษา สอนหนังสือ เด็กยากจนเพื่อสร้างอาชีพ จนรับรางวัล 'คนดี แทนคุณแผ่นดิน' ปี ๒๕๖๑ 'พระมหาสิริวัฒน์ สีสลาโร' เจ้าอาวาสวัดดงละคร จ.นครนายก

'คุณธรรม' สำคัญกว่า 'เงินตรา'

“ประกาศ วัดดงละคร ศพไม่มีญาติ ทำพิธีเผาให้ฟรี คนอยากบวช แต่ยากจนไม่มีเงิน บวชให้ฟรี”

ข้อความประกาศจากวัดดงละคร จ.นครนายก เปี่ยมไปด้วยความเมตตาต่อผู้ยากไร้ มองดูภายนอกแม้วัดแห่งนี้จะดูเป็นวัดที่ไม่สวยงามโอ่อ่าเช่นวัดทั่วไป แต่ที่นี่กลับเต็มไปด้วยศรัทธาอย่างล้นเหลือ จากความมุ่งมั่นของเจ้าอาวาสวัดดงละคร จ.นครนายก 'พระมหาสิริวัฒน์ สีสลาโร' ด้วยอายุเพียง ๒๘ ปี เท่านั้น

“ตอนที่เข้ามาอยู่วันแรกๆ ไม่ถึงอาทิตย์ก็มีงานศพเข้ามา เราเห็นว่าแม้แต่เงินที่ซื้อโลงศพ ยังไม่มีเลย ด้วยความที่เรายังอายุน้อย อาจไม่ได้ใกล้ชิดกับการจัดงานศพว่าจำเป็นต้องใช้เงินมากมายเท่าไร แต่พอได้มาเห็นว่าคนที่เขาไม่มีเงินแม้แต่จะซื้อโลงศพ เราเกิดความสงสารก่อน ถ้าพูดตรงๆ ทุกโครงการที่เกิดขึ้นมาก็เกิดมาจากความสงสารก่อน

เห็นความทุกข์ของชาวบ้านมาก่อน เราเลยตั้งคำถามว่าวัดสามารถช่วยอะไรได้บ้าง ในเมื่อศรัทธาของโยมมีจริง เราก็ได้สร้างเมรุขึ้นจากปัจจัยจากญาติโยมที่เขานำมามอบให้ พอมาวันนี้เรามาคิดว่าทำไมเราไม่ช่วยดูแลในส่วนของญาติโยมที่ไม่มีเงินจริงๆ

ซึ่งตอนนั้นชาวบ้านก็บอกว่าทำไม่ได้หรอก แล้ววัดจะเอาค่าใช้จ่ายตรงไหนไปทะนุบำรุงวัด เราเลยบอกไปว่า ถ้าเรามีวัดสวยๆ แต่ชาวบ้านไม่สามารถใช้ได้ เราจะมีวัดไปทำไม จากนั้นก็ตั้งใจทำมาตั้งแต่นั้นเลย

ก่อนเข้าสู่ร่วมกาสาวพัสดร์

ถ้ามีศพไร้ญาติหรือคนที่ยากจน เรายินดีช่วยให้ฟรี ส่วนศพทั่วไปที่มีญาติ เราก็ไม่เก็บค่าใช้จ่าย ให้แล้วแต่เขาจะถวาย เราจะต้องห้ามเรียกค่าใช้จ่าย ส่วนการบวช ถ้าใครตั้งใจบวช เราจะบวชให้ แต่ก่อนที่จะบวชต้องเข้ามาอยู่วัดก่อน ๑๕ วัน ว่าจะสามารถดำรงชีวิตอยู่ในแบบพระได้หรือไม่”

แม้จะยังพรณาน้อย แต่สิ่งที่ พระมหาสิริวัฒนาฯ ทำในเพศบรรพชิต ถือว่าไม่ง่ายที่จะมีพระรูปใดทำได้เช่นนี้ แถมยังเป็นทั้งพระนักเทศน์-พระนักพัฒนามีความรู้ทั้งทางโลกและทางธรรม จนได้รับรางวัล 'คนดี แทนคุณแผ่นดิน' ในปี ๒๕๖๑ โดยถ้อยความระบุไว้ว่า

“พระผู้ซึ่งริเริ่มจัดระเบียบเรื่องการบวช ไม่ตั้งตู้บริจาคภายในวัด ไม่มีการเรียกรับเงิน ไม่มีการตั้งราคาในการเผาศพและสงเคราะห์ศพยากจนหรือไม่มีญาติ ให้เผาได้โดยไม่ต้องเสียเงิน บวชให้โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย

พร้อมจัดตั้งโครงการพบพระธรรม การสงเคราะห์บุคคลยากไร้ ออกเยี่ยมบ้านผู้ป่วยติดเตียงและคนชรา โดยการให้ความช่วยเหลือเรื่องอาหารและกำลังใจ มอบทุนการศึกษาแก่เยาวชนที่ขาดแคลนทุนทรัพย์”

อย่างไรก็ดี พระมหาสิริวัฒนาฯ ยังได้พัฒนา รวมถึงสร้างกิจกรรมต่างๆ เพื่อช่วยเหลือสังคมจนเป็นที่ยอมรับ ถึงแม้วันนี้ยังคงต้องการปัจจัยหรือยังมีความขาดแคลนในหลายส่วน แต่ท่านก็ยังยึดมั่นใน

อุดมการณ์ของการ 'ให้' โดยการใช้ความเมตตาและหลักธรรมในการช่วยเหลือสังคมอยู่เสมอ

“จริงๆ แล้วไม่ใช่ที่เราไม่รับบริจาคเงินนะ แต่เราไม่ตั้งตู้บริจาค อย่างใครมาทำบุญกับเรา เราจะถามก่อนว่าท่านจะเอาเงินมาให้เราทำอะไร ต้องชัดเจน ภิภษุแปลว่าผู้ขอ แต่เราไม่ใช่ขอท่าน ฉะนั้น เมื่อท่านนำเงินมาให้เรา ท่านกลับมา ท่านต้องเห็นว่าท่านจะได้อะไร”

ไม่เพียงแต่เป็นพระนักพัฒนาและพระนักเทศน์ลำดับต้นๆ ของ จ.นครนายกแล้ว แต่ พระมหาสิริวัฒนาฯ ยังเป็นพระสงฆ์รูปแรกของประเทศไทยที่ได้รับอนุญาตให้จัดตั้งวิทยาลัยอาชีวศึกษาอีกด้วย

“เริ่มต้นมีโรงเรียนการกุศลในพระพุทธศาสนาที่วัดหนองโพธิ์ ซึ่งเณรวัดเราก็เรียนหนังสืออยู่ที่นั่น พอจบมัธยม ๓ เด็กก็จะไปไหนไม่ได้ เพราะที่นั่นมีแค่ ม.๓ เราเลยคิดว่าจะทำโรงเรียนอาชีวศึกษาที่ช่วยให้เขาประกอบอาชีพเองได้ หรือนำความรู้ตรงนี้ไปต่อยอดในอนาคตได้ อย่างน้อยเป็นการสอนให้เขาพึ่งพาตัวเองด้วย”

โดยมีการเชิญชวนอาจารย์ที่เกษียณอายุไปแล้วให้กลับมาสอนเด็กๆ ในวิทยาลัยอาชีวตามวิชาที่ตนมีความชำนาญ เพื่อให้เด็กนำทักษะไปต่อยอดอาชีพได้ในอนาคต ขณะที่พระมหาสิริวัฒนาฯ สอนวิชาทักษะชีวิต ชื่อ 'คุณธรรม' สำคัญกว่า 'เงินตรา'

“อาตมาสอนวิชาทักษะชีวิต จะนำเรื่องคุณธรรม จริยธรรมมาเป็นแก่น แต่ก่อนที่จะสอนเราจะถามก่อนว่าเด็กๆ มีความฝันอยากเป็นอะไร อยากทำอะไร ร้อยละ ๙๐ ไม่กล้าฝัน เพราะกลัวผิดหวัง เราจึงคุยกับครูหลายๆ คน หาแนวทางว่าทำยังไงให้เด็กมีเป้าหมายในชีวิต

เราพูดเสมอว่าคนเราถ้าสร้างเป้าหมายในชีวิตตัวเองให้ชัดเจนได้ เราจะกำหนดเป้าหมายของชีวิตได้ แต่เมื่อไหร่ที่เป้าหมายของชีวิตไม่ชัดเจน เราจะกำหนดทิศทางของชีวิตยากมาก นี่คือเป้าหมายของวิทยาลัยเราว่าต้องสอนด้วยคุณธรรม ที่สำคัญคือการให้โอกาส เน้นให้เด็กมีคุณธรรม เพราะคุณธรรมสำคัญกว่าเงินตรา”

“เยี่ยมผู้ป่วยติดเตียง-ผู้ขาดโอกาส” 17/06/17

ทาง “โลก” คู่ทาง “ธรรม”

แรกเริ่มตั้งใจบวชแค่ไม่นาน แต่ผ่านมา ๘ พรรษาแล้ว ยังคงไม่สึก 'พระมหาสิริวัฒนา สีสสาโร' เจ้าอาวาสวัดดงละคร จ.นครนายก วัย ๒๔ ปี แม้บวชมาแล้วเพียง ๘ พรรษา แต่สามารถเป็นถึงเจ้าอาวาสได้ โดย พระมหาสิริวัฒนาฯ เล่าย้อนความให้ฟังถึงการเข้าสู่ร่มกาสาวพัสตร์ว่ามีคืนเคยมาตั้งแต่วัยเด็ก

“ถ้าบวชตามประเพณีก็ อายุประมาณ ๒๐ ปี ตอนแรกไม่ได้ตั้งใจว่าจะบวชนาน แต่ด้วยความที่ตอนเด็กเคยอยู่กับหลวงตา ท่านได้บวชตั้งแต่อายุ ๒๐ กว่าๆ ตอนนั้นท่านป่วยบ่อย ยาก็จะให้ไปดูแล ก็เลยเคยชินกับวัด ซึ่งหลวงปู่เองเป็นพระนักปฏิบัติ ท่านชอบช่วยเหลือโรงเรียน-โรงพยาบาลมาตลอดอยู่แล้ว และวัด

ที่ท่านอยู่ก็เป็นวัดที่ไม่ตั้งตู้บริจาคด้วย พออาตมาเห็นบ่อยๆ ก็เคยชินกับสิ่งเหล่านี้”

'วันเพ็ญ วงษ์บัวงาม' มารดาพระมหาสิริวิวัฒนาฯ เปิดใจว่าไม่คิดว่าลูกชายที่เรียนพยาบาลวิชาชีพ จะบวชนานถึงเพียงนี้ ซึ่งแรกเริ่มมีความเป็นห่วงเรื่องชีวิตความเป็นอยู่ในระยะยาว แต่ด้วยความตั้งใจจริงของ พระมหาสิริวิวัฒนาฯ ผู้เป็นแม่จึงสนับสนุนให้เรียนธรรมศึกษาอย่างจริงจัง

“ตอนแรกก่อนบวชท่านเป็นหน่วยแพทย์พื้นที่ จากนั้นพี่ชายพระก็บวชก่อน ก็เลยอยากบวชด้วย แต่ความตั้งใจเดิมแค่ไม่กี่วัน เขาก็เห็นว่าแม่จัดงานบวชแล้วเหนื่อย พอพระท่านมาเทศน์ ท่านก็ถามว่านาคหนุ่มจะบวชนานเท่าไร พระท่านก็รับว่าจะบวชให้ ๑ พรรษา ซึ่งคนพี่ก็บวช ๑ พรรษาเหมือนกัน เราก็ไม่ได้คิดเลยว่าจะอยู่นานขนาดนี้”

ระหว่าง ๑ พรรษา ก็ได้พูดคุยกัน ถามพระว่ามีความคิดจะบวชอีกไหม หรือพระท่านจะสึกหลัง ออกพรรษา ท่านก็บอกว่าจะอยู่ไปอีกหน่อย แม่เลยบอกว่าถ้าอยากอยู่ก็ไปเรียน ทางเรสนับสนุนให้เรียน แต่ถ้าไม่เรียน อยู่แล้วแต่ไม่ทำอะไร ที่บ้านไม่สนับสนุน จากนั้นพระท่านก็ไปเรียนธรรมศึกษาชั้นตรี”

ขณะที่ พระมหาสิริวัฒนาฯ เล่าว่า ได้สอบผ่านนักธรรมชั้นตรีจนถึงชั้นเอก ซึ่งระหว่างทางในช่วง พรรษาที่ ๒ ก็ได้รับความเมตตาสนับสนุนเรื่องการเรียนเกี่ยวกับภาษาบาลี จนสอบผ่านเปรียญธรรม ๓ ประโยค จาก 'พระครูปริยัติโพธิสุนทร' ที่วัดโพธิ์งาม ซึ่งปัจจุบันท่านได้เป็นเจ้าอาวาสอยู่ที่วัดอุดมธานี จ. นครนายก ทว่า พระมหาสิริวัฒนาฯ ไม่ได้เรียนเก่งแค่ทางธรรม เพราะการเรียนด้านทางโลกขณะนี้กำลัง ศึกษาในระดับปริญญาเอก

“ก่อนที่มาบวชก็มีเรียนไว้ส่วนหนึ่งบ้างแล้ว จึงมาเรียนต่อเนื่องให้จบไป นั่นคือ รัฐประศาสนศาสตร์ ซึ่งมองว่าเป็นศาสตร์และศิลป์ในการบริหารชีวิต จริงๆ แล้วมันก็ไม่ใช้ทางโลกโดยตรง หรือทางธรรม โดยตรง พระเชื่อว่าชีวิตคนเราต้องผสมผสาน พระพุทธเจ้าสอนให้เราอยู่กับความจริง ก็เลยมาเรียนต่อจน จบปริญญาตรี

จากนั้นมาเรียนต่อระดับปริญญาโท ด้านบริหารการศึกษา เพราะตอนนั้นเริ่มชอบการศึกษาแล้ว แต่เราจะทำอย่างไรให้พระพุทธศาสนาเป็นแกนหลักในการสอน นั่นคือ การเรียนไปด้วยและมีความสุข ไปด้วย ต้องเข้าใจชีวิตด้วย สุดท้ายก็จึงมาเรียนปริญญาเอก ด้านบริหารการศึกษาที่มหาวิทยาลัย นอร์ททก รุงเทพ ซึ่งขณะนี้กำลังเรียนอยู่

หลายๆ คนตั้งคำถามเยอะมากกว่าทำไมพระท่านถึงต้องเรียนทางโลกด้วย เราต้องบอกเลยว่าเราไม่สามารถใช้ชีวิตออกจากโลกได้ ฉะนั้น จะใช้ชีวิตทางโลกอย่างไรให้สามารถนำธรรมะไประดับประคองได้ด้วย เรืองง่าย ๆ ว่าถ้าเรามีองค์ความรู้ตรงนี้ เราสามารถช่วยเหลือเด็กอีกหลายๆ คนได้”

เยี่ยมผู้ป่วยติดเตียง-ผู้ด้อยโอกาส 17/06/61

คืน 'ศรัทธา' ญาติโยมสู่ 'วัด'

อย่างที่เห็น 'พระมหาสิริวัฒนา สีสลาโร' ไม่เพียงช่วยพัฒนาวัด แต่ยังช่วยสร้างศรัทธาจากชาวบ้าน ให้เข้าวัดมากขึ้น สอดคล้องคำบอกเล่าของชาวบ้าน 'เพ็ญศรี แสงสุริศรี' หลานอดีตเจ้าอาวาสวัดดงละคร จ.นครนายก ขยายความว่า เดิมวัดแห่งนี้มีสภาพทรุดโทรมเป็นอย่างมาก จนเมื่อ พระมหาสิริวัฒนาฯ ได้มาช่วยเหลือและพัฒนาวัดแห่งนี้

“แต่ก่อนวัดแห่งนี้ไม่ได้เป็นพื้นที่บุญ ท่านมาก็มาเทปูนใหม่หมดเลย มีการสร้างกุฏิหลังใหม่ เพิ่มเติมรั้ว-กำแพงวัด สร้างมาเรื่อยๆ ญาติโยมก็มาวัดมากขึ้นนะคะ เมื่อก่อนไม่ค่อยมีชาวบ้านมาวัด แต่ปัจจุบันนี้ วัดมีอะไรให้ช่วยเหลือก็พร้อมใจกันมาตลอด”

ซึ่งเดิมที พระมหาสิริวัฒนาฯ ไม่ได้บวชอยู่ที่วัดดงละครตั้งแต่วัยแรก แต่บวชอยู่ที่วัดหนองทองทราย ใน จ.นครนายก จนเมื่อเจ้าอาวาสวัดดงละครมรณภาพ ชาวบ้านจึงขอให้ท่านมาเป็นเจ้าอาวาสที่นี่

“ตอนนั้นเราก็ไม่ได้มั่นใจว่าจะมาที่นี่ พูตกันตรงๆ เมื่อก่อนโปรโมชันของวัดที่นี่ คือ เงินไม่มี-ที่ไม้ได้อิน-วัดเป็นหนี้ ชาวบ้านยังแตกความสามัคคีกันอยู่ ด้วยความไม่เข้าใจกันหลายอย่าง เราก็กลัวด้วยความเป็นพระ

เด็กด้วย สุดท้ายมีพระผู้ใหญ่ท่านขอให้มาช่วยหน่อยจึงมา” พระมหาสิริวัฒนาฯ กล่าว

ขณะที่ 'นงนุช ยอดเยี่ยม' ชาวบ้านที่มีลูกบวชที่วัดดงละคร เปิดใจว่าตั้งแต่ พระมหาสิริวัฒนาฯ มาดำรงตำแหน่งเป็นเจ้าอาวาสที่วัดดงละครเปลี่ยนไปจากเดิมมาก ด้วยอุดมการณ์ของท่านที่หวังพัฒนาศาสนาสถานและช่วยเหลือผู้ยากไร้จากใจจริง ส่งผลให้วัดแห่งนี้เปี่ยมไปด้วยความศรัทธา

“วัดดงละครเปลี่ยนไปเยอะเหมือนกันนะ มีการพัฒนาเยอะขึ้นและดีกว่าเดิม แต่ก่อนดูไม่ได้เลย ชาวบ้านจะเอาข้าวของมาล้างกันริมน้ำ น้ำก็เสีย ส่งกลิ่นเหม็น ที่วัดดูไม่ได้เลย แต่ปัจจุบันนี้ริมน้ำตรงนี้ใช้เป็นสถานที่จัดงานลอยกระทง มีกิจกรรมก็สามารถจัดที่นี่ได้

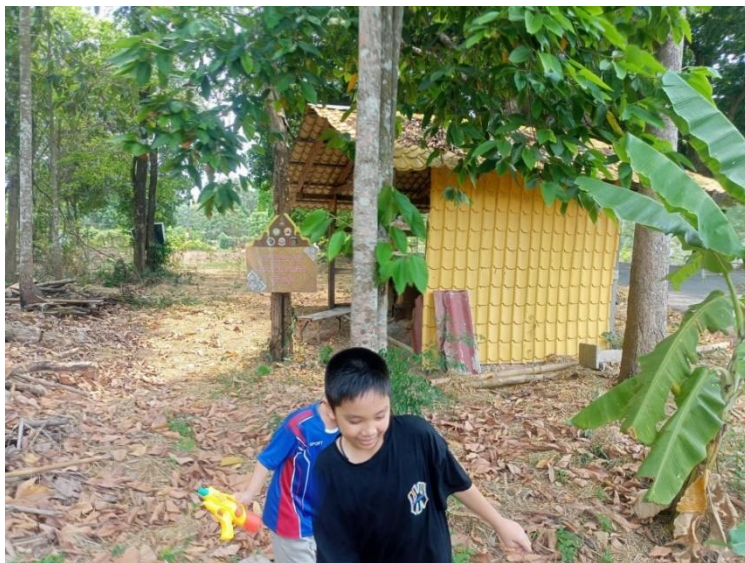

ก่อนที่จะลูกชายจะมาบวช เขาเป็นคนคือ ชอบเที่ยวเตร่ แถมมีนิสัยไว้วางใจ-ใช้อารมณ์ ไม่ฟังคนอื่น พอมาบวชแล้ว จากคนที่เคยเที่ยวกลางคืน เรื่องที่ไม่ดีทุกอย่างกลับมากลายเป็นคนละคนเลย เขาเป็นผู้ใหญ่ขึ้น เยอะเลย”

แน่นอนว่าความเลื่อมใสของชาวบ้านก่อให้เกิดความสามัคคีอย่างงดงาม เพราะนอกจากหันมาเข้าวัดกันมากขึ้นแล้ว ยังผันตัวเป็นจิตอาสาช่วยเหลือผู้ยากไร้ตามคำเชิญชวนของพระมหาสิริวัตนานา อีกด้วย

“นอกจากการช่วยพัฒนาวัดแล้ว เราก็มีออกไปข้างนอกเยี่ยมเยียนผู้ป่วยติดเตียงและผู้ด้อยโอกาส ด้วยเหมือนกัน ส่วนเวลาไปก็จะมีรถของโยมที่รู้จักกัน หรือเป็นรถมูลนิธิ ส่วนสิ่งของเราจะมาแพ็คกันเอง ชวนโยมปู่ โยมย่า มาช่วยกัน เพียงเราบอกโยมแค่คนเดียว เขาก็จะไปชวนอีกหลายๆ คนมาช่วยทันที

ตรงนี้เราอยากให้ญาติโยมรู้สึกว่าเขาที่มีส่วนร่วมในการช่วยพระพุทธศาสนาด้วยเหมือนกันนะ อย่าให้พระเป็นหน้าที่หลักอย่างเดียว ซึ่งสิ่งนี้ คือ การบริหารในรูปแบบการมีส่วนร่วม ฉะนั้น โยมเหล่านี้เมื่อเข้ามาเป็นจิตอาสาช่วยเหลือผู้คน เขาไม่ต้องเสียเงินเลย นี่เป็นการช่วยเหลือกันด้วยใจที่มาจากความรักนั่นเอง”

ลงพื้นที่ครั้งที่ ๑ เมษายน ๒๕๖๓

เรื่องโดย รายการ คนจริงใจไม่ท้อ^๓

^๓ เรียบเรียงโดย พิมพรรณ มีชัยศรีศูนย์เรียนรู้เกษตรทฤษฎีใหม่ “โคก หนอง นา” วัดดงละคร วันที่ ๒๓ พ.ค. ๖๕ เวลา ๐๙.๔๕ น.

วัดได้รับการสนับสนุนให้เป็นแหล่งเรียนรู้ชุมชน โคกหนองนา โมเดล จากผู้ว่าราชการจังหวัด
นครนายก ๒๕๖๕

ศูนย์เรียนรู้เกษตรทฤษฎีใหม่ “โคก หนอง นา” วัดดงละคร

พัฒนาชุมชน จังหวัดนครนายก

– วันพฤหัสบดีที่ ๑๙ พฤษภาคม ๒๕๖๕ เวลา ๑๔.๓๐ น. ณ ศูนย์เรียนรู้เกษตรทฤษฎีใหม่ “โคก หนอง นา” วัดดงละคร อำเภอเมืองนครนายก จังหวัดนครนายก

– ภายใต้การอำนวยการของนายอำพล อังภากรณ์กุล ผู้ว่าราชการจังหวัดนครนายก ได้มอบหมายให้นายสิทธิชัย สวัสดิ์แสน รองผู้ว่าราชการจังหวัดนครนายก พร้อมด้วยหัวหน้าส่วนราชการจังหวัดนครนายก นายอำเภอเมืองนครนายก ข้าราชการ/เจ้าหน้าที่ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลละคร ผู้นำท้องที่ตำบลดงละคร ผู้นำเครือข่ายพัฒนาชุมชน และพระมหาสิริวัฒนา ลิลสาโร เจ้าอาวาสวัดดงละคร ได้ให้การต้อนรับ นายสุธี ทองแย้ม ผู้ว่าราชการจังหวัดจันทบุรี พร้อมคณะกรรมการจัดทำแผนพัฒนาจังหวัดจันทบุรี จำนวน ๕๐ คน ที่ได้เดินทางมาทัศนศึกษาดูงานเกี่ยวกับการดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้เกษตรทฤษฎีใหม่ “โคก หนอง นา” วัดดงละคร โดย

– นายสิทธิชัย สวัสดิ์แสนได้กล่าวต้อนรับผู้ว่าราชการจังหวัดจันทบุรีและคณะฯ ในนามของจังหวัดนครนายก

– พระมหาสิริวัฒนา ลิลสาโร เจ้าอาวาสวัดดงละคร กล่าวถึงความเป็นมาของวัดดงละคร และแนวทางการพัฒนาที่จะให้วัดเป็นศูนย์รวมทางจิตใจของชุมชน กิจกรรมการพัฒนาช่วยเหลือผู้ยากไร้ วัดอุปประสงค์การจัดตั้งวิทยาลัยอาชีวศึกษาสิริวัฒนาเพื่อสร้างโอกาสให้แก่เยาวชน และการพัฒนาพื้นที่วัดให้เป็นศูนย์เรียนรู้เกษตรทฤษฎีใหม่ “โคกหนอง นา” สอนองพระดำริของเจ้าคุณพระสินีนาฏ พิลาสกัลยาณี ที่สนพระทัยในการสนองงานตามพระราชดำริด้านการสร้างการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

– ว่าที่ ร.ต.อภิชัย ศรีเมือง พัฒนาการจังหวัดนครนายก บรรยายถึงความสำคัญของศูนย์เรียนรู้ฯ ในมิติของ การนำศาสตร์พระราชมาสู่การปฏิบัติ โดยศูนย์การเรียนรู้ฯ เป็นส่วนหนึ่งของยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดนครนายก “เมืองศาสตร์พระราชา” สู่การพัฒนาที่มั่นคงยั่งยืนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง วิธีการบูรณาการสร้างศูนย์การเรียนรู้ฯ วัดดงละคร จากความร่วมมือของทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐ เอกชน และชุมชน การสร้างฐานการเรียนรู้เกษตรทฤษฎีใหม่ “โคก หนอง นา” ทั้ง ๑๑ ฐาน และการพัฒนาให้เป็นส่วนหนึ่งของแหล่งท่องเที่ยวเมืองโบราณดงละคร (ยุคสมัยทวารวดี)

– วิทยาการผู้นำชุมชน ได้นำคณะทัศนศึกษาดูงาน เข้าเยี่ยมชมฐานการเรียนรู้และการแสดงสาธิตใน ฐานคนรักน้ำ คนรักดิน คนมีไฟ คนรักแม่โพสพ คนเอาถ่าน สวนสมรม ฯลฯ เป็นต้น พร้อมสอบถาม และการให้คำแนะนำ

ข้อมูลด้านเอกสาร ๒

วัดดงละคร ตั้งอยู่ในจังหวัดนครนายก เป็นวัดที่มีชื่อเสียงในด้านการช่วยเหลือชุมชนและการพัฒนา คน โดยมีพระมหาสิริวัฒนา สีสสาริ, ดร. เป็นเจ้าอาวาสที่มีวิสัยทัศน์ในการสร้างคนตามรอยบาทพระ ศาสดา

๒. แนวคิดการพัฒนา พระมหาสิริวัฒนา ยึดหลักการของพระพุทธเจ้าในการสร้างคน โดยมุ่งเน้น การพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมในเยาวชน การไม่ตั้งตัวบริจาดและไม่เรียกเก็บค่าใช้จ่ายในการบวชหรือ เผาศพ เพื่อให้ชุมชนเข้าถึงการช่วยเหลือได้ง่ายขึ้น

๓. โครงการและกิจกรรม โครงการพบพระพบธรรม: เยี่ยมบ้านผู้ป่วยติดเตียงและคนชราในชุมชน พร้อมนำข้าวสารอาหารแห้งไปช่วยเหลือ วิทยาลัยอาชีวศึกษาสิริวัฒนา: เปิดสอนฟรีสำหรับเด็กยากจน เพื่อสร้างโอกาสในการประกอบอาชีพ ตลาดน้ำวัดดงละคร: เปิดพื้นที่ให้ชาวบ้านขายสินค้าฟรี ช่วยสร้าง อาชีพและรายได้ ศูนย์เรียนรู้เกษตรทฤษฎีใหม่ “โคก หนอง นา”: สอนการเกษตรเพื่อพึ่งพาตนเอง ลด รายจ่ายในครัวเรือน

๔. การสร้างโอกาสให้กับเยาวชน การบวชฟรีสำหรับผู้ที่มีศรัทธา โดยต้องผ่านการพิจารณาและ อยู่ที่วัดก่อน เพื่อให้เกิดการพัฒนาตนเอง การเปิดโอกาสให้ผู้ต้องขังที่พ้นโทษได้บวช เพื่อสร้างโอกาสใหม่ ในชีวิต

๕. การสร้างเครือข่ายในชุมชน การทำงานร่วมกับโรงพยาบาลและหน่วยงานต่างๆ เพื่อดูแล สุขภาพของชุมชน การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างชาวบ้านและวัด ทำให้เกิดความสามัคคีและการ ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

๖. สรุป วัดดงละครภายใต้การนำของพระมหาสิริวัฒนา สีสสาริ เป็นตัวอย่างที่ดีของการพัฒนา ชุมชนตามหลักการของพระพุทธศาสนา โดยมุ่งเน้นการสร้างคนที่มีคุณธรรมและสามารถพึ่งพาตนเองได้ การสร้างโอกาสให้กับเยาวชนและผู้ด้อยโอกาส เป็นการตอบแทนสังคมและสร้างความยั่งยืนให้กับชุมชน

ข้อมูลสัมภาษณ์ พระมหาสิริวัฒนา ๑๓/๔/๖๓/ ๗ /๓/๖๔ พระอาจารย์เล่าถึง ประสบการณ์การบริหารวัด ตั้งแต่ออกบวชจนได้เป็นเจ้าอาวาส และทำงานพระศาสนาเพื่อสงสารพระศาสนา เพราะพระไม่พอเพื่อจะรักษาวัด

เมื่อย้ายมาอยู่ที่วัดนี้ จากความลำบากยากจนของชุมชน จะเน้นไปที่การสงเคราะห์ประชาชนและชุมชนเป็นส่วนใหญ่ และการสงเคราะห์บุตรหลานชาวบ้านให้มีที่อยู่เรียน เนื่องจากการศึกษาจึงจะสามารถสร้างโอกาสให้เยาวชนได้มากกว่าการเป็นอยู่

เมื่อได้สร้างโรงเรียนอาชีวะขึ้นมาแล้ว จะทำให้เขาสามารถเป็นอยู่ได้อย่างไร จะเรียนจบไปและสามารถไปทำงานต่อไป จึงสร้างวัดให้เป็นโอกาส เพื่อให้ชุมชน ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม

เมื่อโครงการโคกหนองนา โมเดล วัดเลยได้โอกาส เพื่อนักเรียนได้ทำงานมีอยู่ มีกิน เป็นวิถีชีวิตคือใช้ชีวิตอยู่ที่วัดที่โรงเรียน และเรียนแล้วก็ทำงานให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ ด้วยการเก็บผลิตภัณฑ์ที่ได้สร้างขึ้นไปแจกชาวบ้าน ชุมชนรอบๆวัด ไม่เน้นขาย แต่ทำเพื่อแจก เพราะเราก็ค้าค้ายชาวบ้านเป็นอยู่

ข้อมูลสนทนากลุ่มเล็ก เนื่องจากชาวบ้านมีเวลาน้อย จึงสอบถามเป็นกรณีรวมๆ คุณป้าและลูกหลานบ้านดงละคร ติดวัด

สิ่งที่เป็นศูนย์เรียนรู้หรือภูมิปัญญา ก็คือการทำโคกหนองนา ที่มีผลต่อมา คือฐานองค์ความรู้ที่สามารถนำไปประยุกต์ในบ้านได้ แต่การสืบต่อให้ยั่งยืนทำได้ยาก เพราะไม่สามารถหาพื้นที่เฉพาะจัดการได้สะดวก แต่ความรู้ที่เหมาะสมกับพื้นที่เช่น ปุ๋ย ดิน สามารถประยุกต์ใช้ได้กับสวนที่มีอยู่

สัมภาษณ์ (เพิ่มเติม) การสืบสาน เรียนรู้โคกหนองนา ใช้ได้บางที่ และเฉพาะกาลเวลา เช่นหน้าทำนา ทำสวน ก็จะมีเฉพาะผู้ที่เป็นพ่อแม่ ส่วนบุตรหลาน ก็จะเป็นอยู่แบบสมัยใหม่ คือเรียนและหวังจะเข้าไปทำงานตามสายอาชีพที่เรียน

การสร้างโมเดลโคกหนองนา จึงเป็นเฉพาะกาล สามารถให้นักเรียนอาชีวะที่อาศัยที่วัดได้ทำเป็นกิจกรรมสร้างอาชีพ สร้างสรรค์ต่อไป

เป็นแหล่งเรียนรู้ที่สามารถปรับประยุกต์สืบต่อ ปัจจุบัน ๒๕๖๔ ให้ครู นักเรียนและคนวัด ได้ปลูกทุเรียน และผลไม้ของจังหวัดนครนายก เพิ่มเติม ส่วนการทำปุ๋ยหมัก ชีวภาพ ก็ประยุกต์นำมาใช้ในการปลูก

ต้นไม้ สระน้ำบริเวณวัด ก็ทำการเพาะเลี้ยงปลา และเป็นแหล่งน้ำสำหรับการอุปโภค บริโภค โดยจัดการ ส่วนของวัดออกเป็นส่วนๆ คือ

๑. ส่วนของที่อยู่อาศัยของพระสงฆ์ ด้านหน้า
 ๒. ส่วนของโรงเรียนอาชีวะ
 ๓. ส่วนของโคกหนองนาโมเดล
 ๔. ส่วนสระน้ำจะอยู่ด้านหลัง
- บทที่ ๓ (ภูมิปัญญาวัดดงละคร):
 - เน้นการเป็นศูนย์กลางชุมชนผ่านโครงการสงเคราะห์ เช่น เฝ้าศพฟรี-บวชฟรี โดยไม่ตั้งตัว รับบริจาค สะท้อนแนวคิด "การให้โดยไม่หวังผลตอบแทน" ตามหลักพุทธธรรม
 - วิทยาลัยอาชีวศึกษาสิริวัฒนา สร้างโอกาสให้เยาวชนด้อยโอกาส เรียนฟรี พร้อมปลูกฝัง คุณธรรมควบคู่ทักษะอาชีพ
 - ตลาดน้ำวัดดงละคร และ ศูนย์เรียนรู้โคกหนองนาโมเดล ส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนและ เกษตรยั่งยืน
 - (พระมหาสิริวัฒนา สีสสาโร):
 - แนวคิดการพัฒนาตามรอยพุทธเจ้า: "สร้างคนให้พึ่งพาตนเองได้" ผ่านการศึกษาที่ไม่เน้น ปริญาแต่เน้นทักษะชีวิต
 - โครงการ พบพระพบธรรม เยี่ยมผู้ป่วยติดเตียง-ผู้สูงอายุ ผสมผสานการเยียวยาทางกาย (แจกของใช้จำเป็น) และจิตใจ (สอนเจริญมรณานุสติ)
 - การเปิดรับบวชผู้ต้องขังพ้นโทษ สะท้อนการให้โอกาสครั้งที่สองแก่ผู้หลงผิด

๒. สังเคราะห์ประเด็นสำคัญ

- การพัฒนาชุมชนแบบบูรณาการ:

- วัดดงละครไม่ใช่เพียงศาสนสถาน แต่เป็น ศูนย์รวมการพัฒนาทุกมิติ ทั้งการศึกษา (วิทยาลัยอาชีววะ) สุขภาพ (เยี่ยมผู้ป่วย) เศรษฐกิจ (ตลาดน้ำ) และสิ่งแวดล้อม (โคกหนองนา)
- ใช้หลัก สังฆสามัคคี โดยดึงชุมชนมีส่วนร่วม เช่น ชาวบ้านเป็นจิตอาสา ครูเกษียณมาสอนเด็ก
- การศึกษากับการเปลี่ยนแปลงสังคม:
 - วิทยาลัยอาชีวศึกษาสิริวัฒนา เน้น "คุณธรรมนำทักษะอาชีพ" ผ่านการสอนวิชาชีพ (ช่างยนต์-คอมพิวเตอร์ธุรกิจ) และวิชาทักษะชีวิต (การบริหารเวลา-การให้อภัย)
 - เป้าหมายไม่ใช่การผลิตแรงงาน แต่สร้าง ผู้ประกอบการ ที่พึ่งพาตนเองได้ เช่น เปิดร้านปะยาง-เกษตรผสมผสาน
- พุทธธรรมกับการแก้ปัญหาสังคม:
 - พระมหาสิริวัฒนาใช้หลัก อริยสัจ ๔ วิเคราะห์ปัญหาชุมชน เช่น
 - ทุกข์: ความยากจน-การศึกษาตกทอด
 - สมุทัย: การขาดโอกาส-การยึดติดวัตถุ
 - นิโรธ: สร้างระบบการศึกษา-อาชีพที่เข้าถึงได้
 - มรรค: ใช้ธรรมะเป็นเครื่องมือขัดเกลาจิตใจ

๓. บทเรียนและความท้าทาย

- ความสำเร็จ:
 - วัดดงละครเป็นต้นแบบ "วัดพัฒนา" ที่เชื่อมโยงศาสนากับการแก้ปัญหาเชิงโครงสร้าง
 - การสร้างเครือข่ายชุมชนเข้มแข็ง เช่น ร่วมมือกับโรงพยาบาล-อสม. ดูแลผู้ป่วย
- ความท้าทาย:
 - การสืบทอดองค์ความรู้ (เช่น โคกหนองนา) ในเยาวชนยุคดิจิทัลที่สนใจงานสำเร็จรูป

- การรักษาความยั่งยืนของโครงการเมื่อขาดผู้นำหลัก (พระมหาสิริวัฒนา)

๔. ข้อเสนอเชิงนโยบาย

- ภาครัฐ: สนับสนุนการขยายโมเดล "วัดพัฒนาสู่ชุมชน" ผ่านกองทุนสังคม
- ภาคการศึกษา: ต่อยอดหลักสูตรทักษะชีวิตจากวิทยาลัยอาชีวะสู่โรงเรียนทั่วไป
- ภาคประชาสังคม: สร้างแพลตฟอร์มระดมทรัพยากร (อาสาสมัคร-อุปกรณ์การเรียน) แบบไม่ตั้งตัว
บริจาค

สรุป:

วัดดงละครและพระมหาสิริวัฒนา สีสาสโร เป็นตัวอย่างของการนำหลักพุทธธรรมมาแปลงเป็น "เครื่องมือพัฒนาสังคม" อย่างเป็นรูปธรรม โดยเน้นการสร้างคนให้เป็น "มนุษย์ที่สมบูรณ์" ทั้งทางปัญญา จิตใจ และอาชีพ สอดคล้องกับแนวคิด "บวร" (บ้าน-วัด-โรงเรียน) ที่ขับเคลื่อนชุมชนให้ยั่งยืนด้วยรากวัฒนธรรมและศรัทธา

บทที่ ๔

ภูมิปัญญาวัดมณีวงศ์

๑.ด้านความเชื่อในพระพุทธศาสนา

วัดมณีวงศ์

ประวัติวัด

วัดมณีวงศ์ เป็นวัดราษฎร์สังกัดคณะสงฆ์ฝ่ายมหานิกาย ตั้งอยู่ในหมู่ที่ ๒ บ้านหนองกระพ้อ ตำบลดงละคร อำเภอเมืองนครนายก จังหวัดนครนายก ตั้งอยู่บนเนื้อที่ ๗ ไร่ ๒ งาน ๑ ตารางวา ปัจจุบันมีพระอธิการทองใบเป็นเจ้าอาวาส

วัดมณีวงศ์ตั้งเมื่อ พ.ศ. ๒๔๔๖ ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาเมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๑

อุโบสถสร้างเมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๖ เป็นอุโบสถสี่เหลี่ยมของอร่าม ด้านในโดดเด่นด้วยลวดลายงานแกะสลัก บริเวณกำแพงประดิษฐาน หลวงพ่อสิวลี ซึ่งเป็นพระประธาน ปูชนียวัตถุมีพระพุทธรูปปางปาลิไลยก์อยู่ในอิริยาบถประทับบนก้อนศิลา พระบาททั้งสองวางอยู่บนดอกบัว พระหัตถ์ซ้ายวางคว่ำ ส่วนพระหัตถ์ขวาวางหงาย มีช้างหมอบใช้งวงจับกระบอกน้ำ และอีกด้านหนึ่งมีสิงห์เฝ้าถวายเป็นพระบูชาสำหรับคนเกิดวันพฤหัสบดี วิหารที่มีพระพุทธรูปองค์ใหญ่สี่ทอมีชื่อว่า หลวงพ่อ

พันล้าน หรือ พระพุทธรัตนมณีศรีหทัยเรศวร^[๒] เสาของวิหารมีรูปปั้นมังกรอยู่บริเวณทุกเสา ศาลาการเปรียญสร้างเมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๘

ภายในวัดยังมีสถานปฏิบัติธรรม วัดรัตนมณีมหานครบาดาลนาคราช ประชาชนมักมาสักการะ พระรัตนมณีมหาบาดาล ที่อยู่ภายในถ้ำพญานาคเมืองบาดาลใหญ่ที่สุดในประเทศไทย^[๓] นอกจากนั้นวัดยังมีโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม เปิดสอนเมื่อ พ.ศ. ๒๕๙๘

ชมถ้ำพญานาค

พุทธศิลป์อันงดงาม

วัดมณีวงศ์ วัดแห่งนี้โดดเด่นด้วยถ้ำพญานาคสุดตระการตา ราวกับหลุดเข้าไปในเมืองบาดาล พร้อมรูปปั้นพญานาคที่อ่อนช้อยงดงาม นอกจากนี้ ภายในวัดยังมีสิ่งก่อสร้างและสถาปัตยกรรมอื่นๆ ที่น่าสนใจอีกมากมาย ทั้งพระอุโบสถ วิหารเซียน และพระพุทธรูปมากมาย สำหรับผู้ที่หลงใหลในความงดงามของพุทธศิลป์และตำนานพญานาค เหมาะแก่การมาเยี่ยมชมเป็นอย่างยิ่ง

ประวัติวัดมณีวงศ์

วัดมณีวงศ์ สร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๔๔๖ เริ่มต้นเป็นเพียงวัดเล็กๆ และค่อยพัฒนาและขยายอาณาเขตความศรัทธา จนกลายเป็นศาสนสถานทั้งงดงามและมีชื่อเสียงอย่างในปัจจุบัน ภายในวัดมีอุโบสถสีทอง

อร่ามตา ที่ประดับด้วยลวดลายปูนปั้นอันวิจิตรบรรจง และวิหารเซียนที่มีเสาแต่ละต้นพันด้วยรูปปั้นมังกรอย่างสวยงาม พร้อมด้วยรูปปั้นเทพเจ้าจีนให้กราบไหว้ขอพร รวมถึงพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์องค์ใหญ่สีทองที่ชื่อ “หลวงพ่อพนล้าน”

เอกลักษณ์โดดเด่นที่ทำให้วัดมณีวงศ์มีชื่อเสียง คือ “ถ้ำพญานาคเมืองบาดาล” ได้รับการขนานนามว่าเป็นถ้ำพญานาคที่ใหญ่ที่สุดในประเทศไทย ภายในถ้ำตกแต่งอย่างอลังการ ด้วยประติมากรรมรูปพญานาคนับพันตัว ที่แกะสลักอย่างปราณีตบรรจง ให้ความรู้สึกราวกับได้ก้าวเข้าสู่เมืองบาดาล และมีพระพุทธรูปสำคัญอย่าง “พระรัตนมณีมหาบาดาล” ประดิษฐานตรงกลางถ้ำ ให้สักการะเพื่อความเป็นสิริมงคล

นอกจากนี้ยังมีสถานที่สำหรับการปฏิบัติธรรมที่ชื่อว่า “วังรัตนมณีมหานครบาดาลนาคราช” หลังจากสร้างเสร็จสมบูรณ์ วัดมณีวงศ์จึงเป็นความงามทางสถาปัตยกรรมและศิลปะ ความศักดิ์สิทธิ์ทางจิตใจ และความมหัศจรรย์ที่ได้สัมผัสถึงเมืองบาดาลในตำนาน

ปัจจุบัน ถ้ำพญานาค วัดมณีวงศ์ สร้างเสร็จสมบูรณ์แล้ว เปิดให้เข้าชมได้โดยไม่ต้องจองคิวล่วงหน้า นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางมาเยี่ยมชมความงามของวัดได้ทุกวัน ไม่มีค่าเข้าชม เข้าชมได้ฟรีค่ะ สำหรับการมาขอพร อยากให้ประทานพรเรื่องไหนก็ขอเพียงเรื่องเดียว ทั้งเรื่องการเงิน การเงิน ธุรกิจ สุขภาพ แต่เรื่องเดียวที่ไม่ควรขอ คือ เรื่องความรัก เนื่องจากมีความเชื่อมานานว่า พญานาคไม่สมหวังเรื่องความรัก ทำให้ขอเรื่องนี้อาจไม่ประสบผล

เมื่อมาถึงด้านหน้าวัด มีที่จอดรถมากมายหลายจุด ทั้งหน้าทางเข้าวัด หรือจะเข้าไปจอดด้านหลังวัดก็ได้ค่ะ ที่จอดรถเยอะกว้างขวาง แล้วแต่สะดวก เราเข้าไปจอดข้างหลังค่ะ แล้วเดินเข้ามาก็จะเจอกับตลาดขายของก่อน รวมทั้งร้านกาแฟในถ้ำ จากนั้นเดินผ่านตลาดเข้ามาในตัววัด เพื่อไปยังถ้ำพญานาคก่อน เดินผ่านซุ้มประตูนี้เข้าไปได้เลย เมื่อเข้าไปก็จะเจอกับซุ้มประตูพญานาคเป็นรูปวงกลมยาวเรียงรายระหว่างทางมีจุดทำบุญตลอด ใครอยากทำบุญตรงจุดไหนก็แวะได้เลย

หลังจากเดินผ่านซุ้มประตูพญานาคมาแล้ว เราก็จะมาเจอกับซุ้มประตูหินนี้ เดินเข้าไปก็จะเจอกับรูปปั้นพญานาคที่อยู่ข้างหน้า ทั้งสีทอง สีขาว และพระพุทธรูปปางต่างๆ รวมถึงพระพุทธรูปนาครคอก ที่มี

ความงดงามมาก จุดนี้เรายังสามารถทำบุญได้อีก และซื้อพายบายศรีเพื่อถวายได้จากตรงนี้ ถวายก่อนแล้วค่อยเดินเข้าไปในถ้ำพญานาค

จากนั้นเข้าไปในถ้ำพญานาค ตื่นตาตื่นใจมาก กับรูปปั้นพญานามากมายในถ้ำ พร้อมไฟสีต่างๆ ที่ประดับตกแต่งอย่างตระการตา เคยมาเมื่อหลายปีก่อน ยังสร้างไม่เสร็จสมบูรณ์ดีก็ว่าสวยแล้ว มาอีกครั้งเมื่อสร้างเสร็จแล้ว สวยงามกว่าเดิมมาก

ภายในถ้ำพญานาคกว้างใหญ่มาก และสวยงามทุกจุด มีทางเดินและมีลูกศรบอกทิศให้เดินไปตามทางในจุดต่างๆ ภายในถ้ำมีพญานาคทั้ง ๔ ตระกูล และบริวารรวมแล้วมากกว่า ๑,๐๐๐ ตัว ที่ถูกปั้นด้วยลายแกะสลักที่มีศิลปะอ่อนช้อย

ระหว่างทางนอกจากมีรูปปั้นพญานาคแล้ว ยังมีรูปปั้นองค์พญานาค ที่เป็นคน ในตระกูลต่างๆ อยู่ในแต่ละจุดให้เราได้กราบไหว้ด้วย เห็นแล้วแอบขนลุก มีมนต์ขลัง ทรงพลังมาก

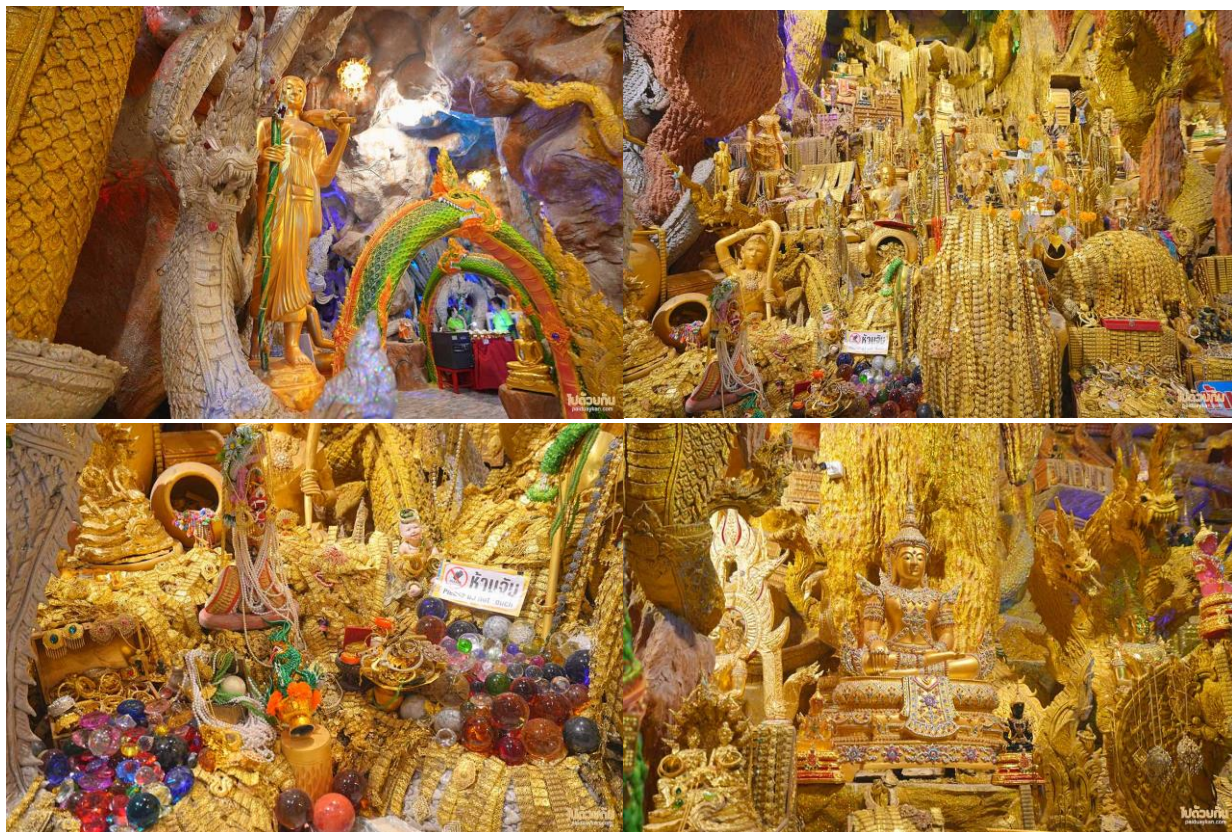
อีกหนึ่งจุดที่ตระการตามาก เหมือนหลุดเข้าไปอยู่ในชุมสมบัติยุคฟาโรห์อียิปต์โบราณ คือ ห้องคลังสมบัติของปูพญานาค ที่มีหีบสมบัติ แก้ว แหวน สร้อย เข็มขัด กำไลทอง ที่ห้อยประดับอยู่มากมาย

เดินผ่านประตูเข้าไปจะพบกับพระพุทธรูปองค์ใหญ่ที่ตั้งประดิษฐานเป็นองค์ประธาน พระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์ที่ตั้งอยู่ด้านบนของถ้ำ คือ พระรัตนมณีมหาบาตาส ที่รายล้อมด้วยพญานาค และองค์พระพุทธรูปปางต่างๆ มีพระและลูกศิษย์ นั่งอยู่ตรงกลาง เพื่อให้พรแก่ญาติโยม

จากพระพุทธรูปองค์ใหญ่ มีซุ้มประตูปญานาคให้เดินผ่านเข้าไป และเมื่อเดินไปแล้ว จะเจอกับคลังสมบัติที่งดงามไม่แพ้กับห้องแรก มีพระศรีอริยเมตไตรยประดับเครื่องทรงสวยงามให้กราบไหว้ขอพร

ชมความงามภายในถ้ำแล้ว ออกมาข้างนอก ก็เข้าไปไหว้พระในอุโบสถสีทองของวัดมณีวงศ์ รอบกำแพงมีรูปปั้นกนิฐีทองประดับโดยรอบ ข้างในอุโบสถเป็นสีทอง งดงามด้วยลวดลายแกะสลักบริเวณกำแพง ประดิษฐานหลวงพ่อลิวิลี ซึ่งเป็นพระประธาน

หน้าพระอุโบสถ มี พระพุทธรูปสี่เหลี่ยมทองปางปาเลไลยก์ประทับนั่งอยู่บนก้อนศิลา ด้านขวา คือ พระอุโบสถ ด้านซ้ายคือวิหารเซียนที่ด้านบน ประดิษฐานพระพุทธรูปขนาดใหญ่ นามว่า หลวงพ่อพันล้าน พระพุทธรัตนมณีศรีหทัยเรศวร พร้อมภาพจิตรกรรมฝาผนังที่บอกเล่าเรื่องราวพุทธประวัติอย่างงดงาม

วิหารเซียน สร้างได้อย่างอ่อนช้อยงดงาม เสาทุกต้นมีรูปปั้นมังกรรอบเสา ด้านในมีรูปปั้นเทพต่างๆ ที่สามารถเข้าไปสักการะขอพรได้

วัดมณีวงศ์ เป็นวัดที่สวยงามและมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว ไม่ว่าจะเป็นถ้ำพญานาค พระอุโบสถสีทอง หรือวิหารเซียน ล้วนเป็นสิ่งที่น่าสนใจและควรค่าแก่การมาเยี่ยมชม

วัดมณีวงศ์

ชมความงดงามของ “วัดมณีวงศ์” จ.นครนายก อีกหนึ่งสถานที่ท่องเที่ยวอันโดดเด่นใกล้กรุงฯ ภายในวัดมีไฮไลต์ต้องห้ามพลาด คือ “วังรัตนมณีมหานครบาดาลนาคราช” ที่นอกจากจะเต็มไปด้วยความวิจิตรตระการตาแล้ว ยังได้ชื่อว่าเป็นถ้ำพญานาคเมืองบาดาลจำลองที่ใหญ่ที่สุดในประเทศไทยอีกด้วย

“วังรัตนมณีมหานครบาดาลนาคราช” ถ้ำพญานาคเมืองบาดาลใหญ่ที่สุดในไทย

วัดมณีวงศ์ จ.นครนายก เป็นวัดเก่าแก่สมัยอยุธยา มีอายุกว่า ๑๐๐ ปี ปัจจุบันที่นี่เป็นหนึ่งในสถานที่ท่องเที่ยวขึ้นชื่อใกล้กรุงฯ ที่มีนักท่องเที่ยวเดินทางแวะเวียนมาชมสิ่งน่าสนใจภายในวัดกันไม่ได้ขาด

วิหารเซียนประดิษฐานหลวงพ่อพนล้านไว้ด้านบน

วัดมณีวงศ์ เป็นวัดที่มีบรรยากาศร่มรื่น สงบร่มเย็น ภายในวัดประดิษฐาน “หลวงพ่อพระปางป่าเลไลยก์” และ “หลวงพ่อพนล้าน” เป็น ๒ พระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์สำคัญที่พุทธศาสนิกชนให้ความเคารพบูชา เดินทางมากราบไหว้

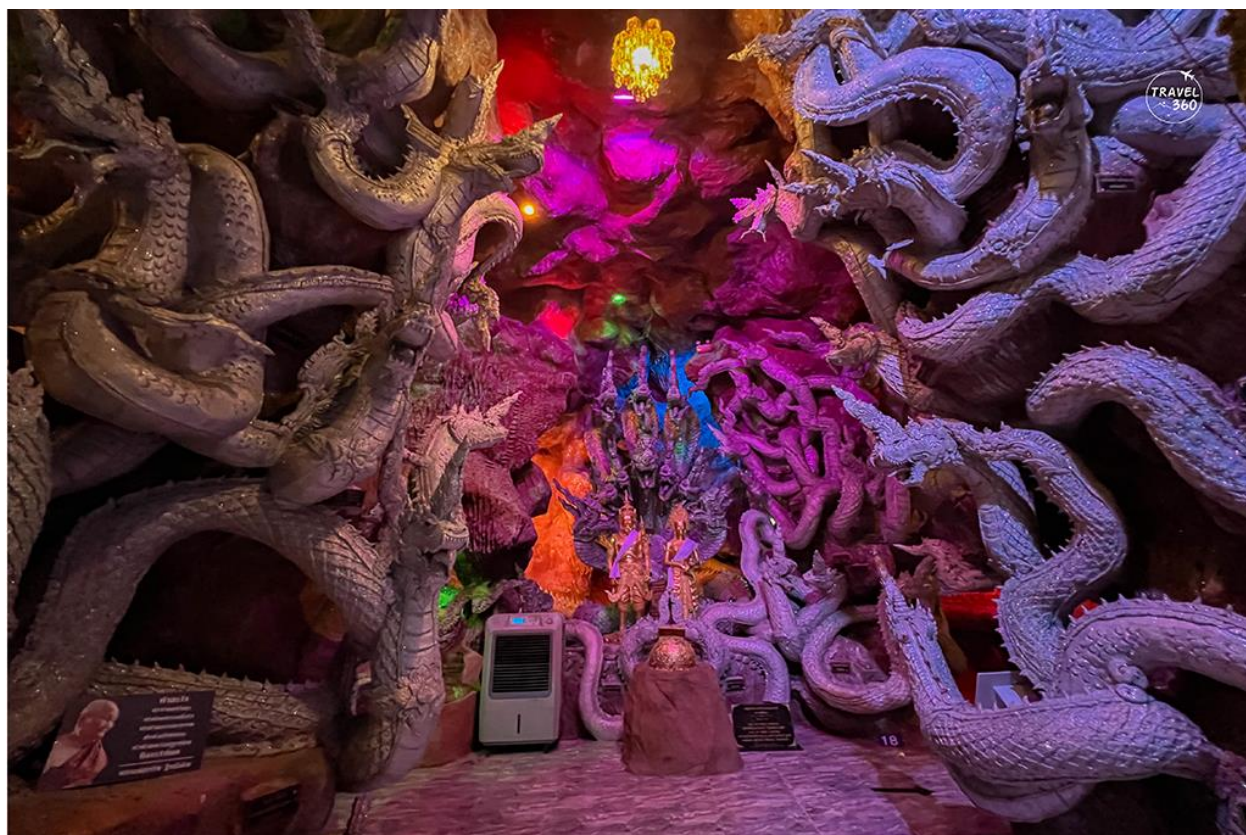
ทางเข้า วัดรัตนนิมิตมหานครบาดาลนาคราช

นอกจากนี้ที่วัดมณีวงศ์ยังมีไฮไลต์ต้องห้ามพลาด คือ “วัดรัตนนิมิตมหานครบาดาลนาคราช” ซึ่งทางวัด
สร้างสรรค์เป็น “ถ้ำพญานาคในเมืองบาดาล” อันงดงามวิจิตรตระการตา

ก่อนเข้าถ้ำจะมีรูปปั้นที่สื่อถึงคติธรรมการจำลองการข้ามห้วงนรก

เมื่อเดินเข้าไปบริเวณด้านหน้าทางเข้าอาคารที่เป็นที่ตั้งของถ้ำจะพบกับสะพานสื่อถึงคติธรรม การจำลองการข้ามห้วงนรกตัวสะพานจะเป็นพญานาคห้าเศียร พร้อมมองคัพญานาคจำแลงที่อยู่ในสระบัว ซึ่งด้านข้างถัดจากสระบัวจะเป็นห้วงนรกที่มีมือจำนวนมากชูขึ้นมา

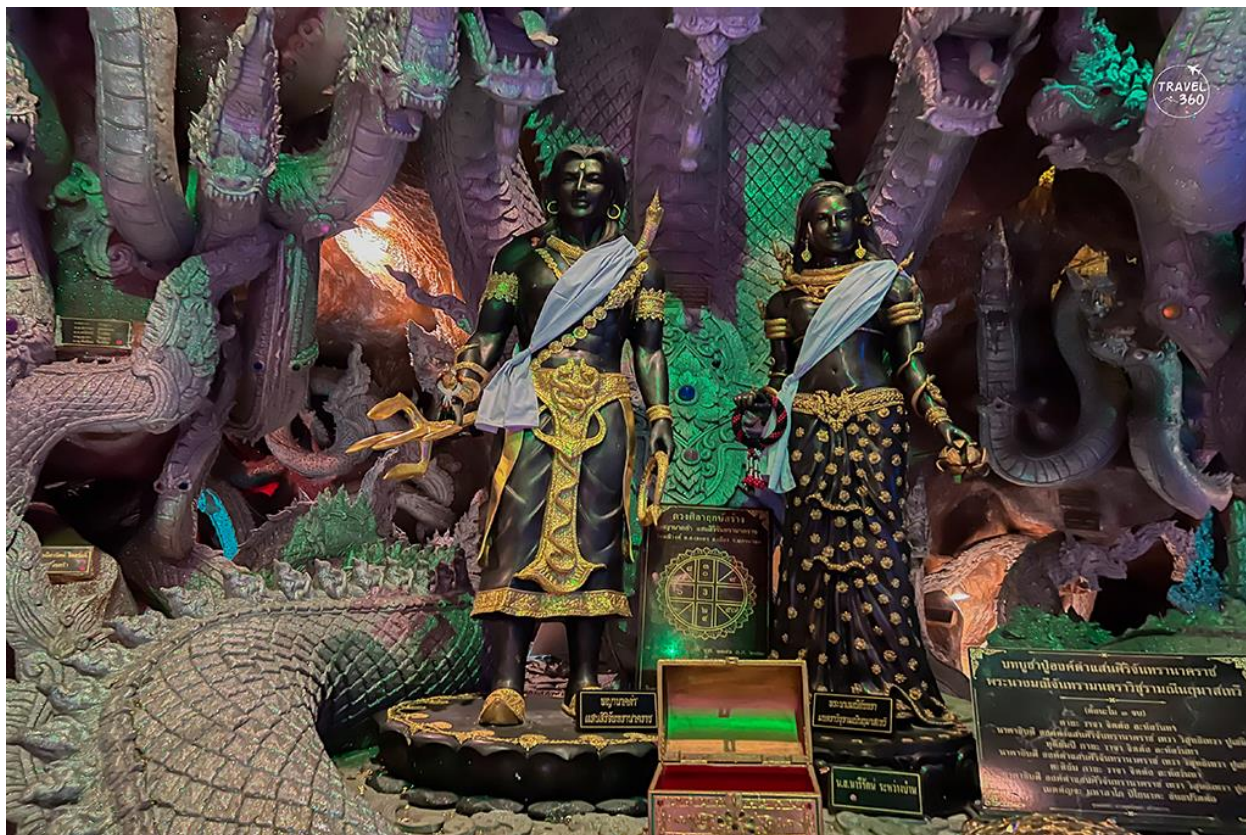
บรรยากาศภายในถ้ำวังบาดาลมีแสงไฟสลัวสีสวยงาม

ขณะที่ทั่วทั้งวังพญานาคจะมีหุ่นขี้ผึ้งจำลองของพระเกจิอาจารย์ อาทิ หลวงพ่อปางป่าเลไลย์องค์ใหญ่ พระพุทธรูป (โต พรหมรังสี) ท่านพุทธทาสภิกขุ หลวงปู่มั่น คุรุบาศรีวิชัย และยังมีพื้นที่โถงอาคารด้านนอกถ้ำมีพระพุทธรูปบามิยัน ความสูง ๘ เมตร เทวรูปอีกมากมาย รวมทั้งรูปเคารพของสมเด็จพระนเรศวรฯ และรัชกาลที่ ๕ ให้ผู้มาเยือนได้สักการะและขอพรอีกด้วย

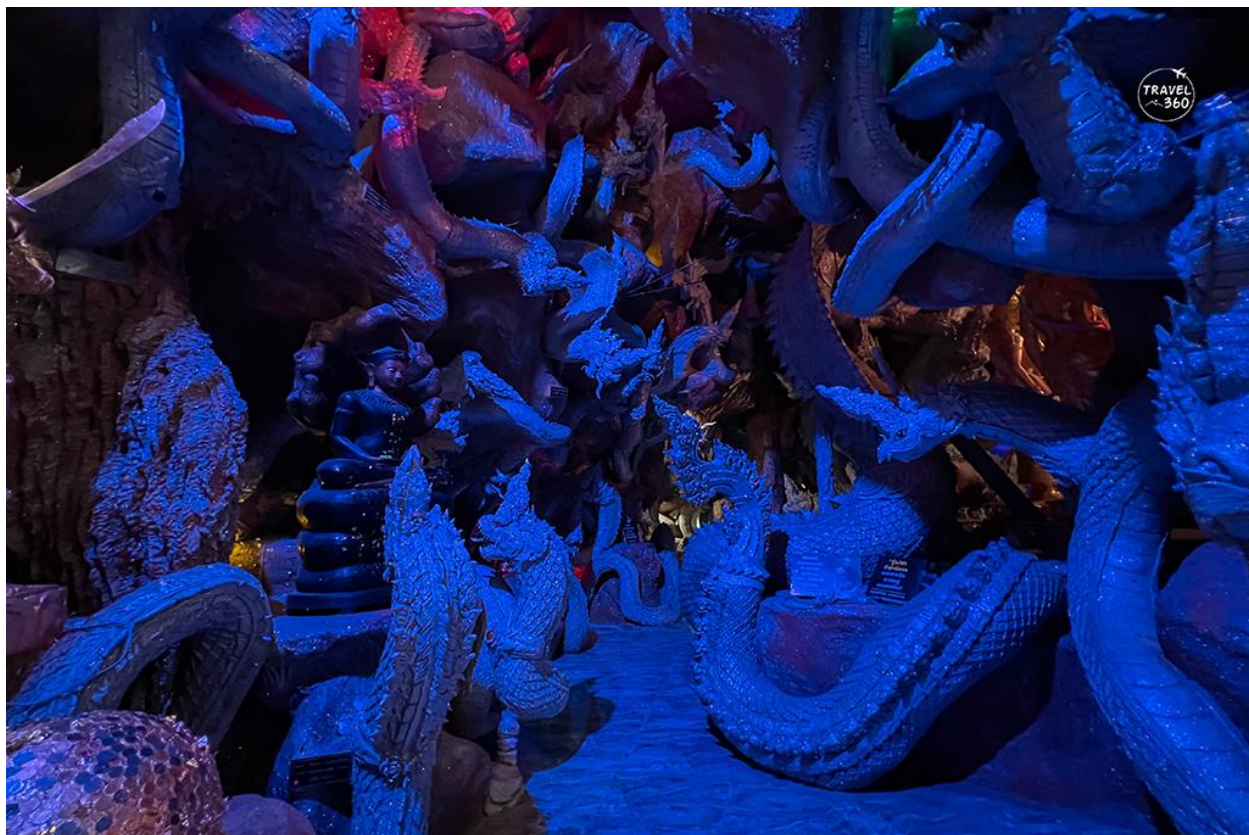
บรรยากาศสวยงามวิจิตรตระการตา

เมื่อเข้าสู่ภายในวังพญานาคซึ่งประดิษฐานพระรัตนมณีมหาบาตาล พระพุทธรูปองค์ใหญ่สีทองอร่ามอยู่ท่ามกลางเหล่าพญานาค รวมถึงมีเจ้าปู่ศรีสุทโธ และ ย่าศรีปทุม มหาเทพนาคาที่นับถือของเหล่าผู้คนที่บูชาพญานาคได้กราบไหว้อีกด้วย

รูปปฏิมากรรมของพญานาคตระกูลกันหาโคตะมะ

ส่วนบรรยากาศภายในวังบาดาลจะมีลูกศรนำเส้นทางให้เดิน โดยทั้ง ๒ ข้างทางจะประกอบไปด้วยเรื่องเล่า และรูปปฏิมากรรมของพญานาคทั้ง ๔ ตระกูล ได้แก่ ตระกูลวิรูปักษ์ (สีทอง) ตระกูลเอราปตะ (สีเขียว) ตระกูลฉัพพยาปตะ (สีรุ้ง) และตระกูลกันหาโคตะมะ (สีดำ) รวมๆแล้วกว่า ๑ พันตัว ซึ่งในถ้ำประดับ ตกแต่งด้วยแสงไฟสีต่าง ๆ งดงาม นับว่าเป็นศิลปะชั้นยอดที่มีชื่อเสียงโด่งดังไปไกลทั่วโลก

พญานาคภายในถ้ำราวกว่าพันตน

อุโบสถวัดมณีวงศ์

สรุป

ทั้งสองวัดสะท้อน "ภูมิปัญญาแบบมีชีวิต" ที่ผสมผสานศาสนา ศิลปะ และชุมชนได้อย่างลงตัว การใช้เทคโนโลยีควบคู่การอนุรักษ์จะเป็นกุญแจสำคัญในการพัฒนาอย่างยั่งยืน!

ว่าด้วยกำเนิดนาค ๔ จำพวก^๔

^๔ ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๔. พิมพ์ครั้งที่ ๒, กรุงเทพฯ : ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๕๖. ๑,๕๔๔ หน้า. ISBN ๙๗๘-๖๑๖-๙๐๙๓-๘๐-๔ มุขลินทกถา, พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑ พระวินัยปิฎกเล่มที่ ๑ มหาวิภังค์ ภาค ๑ อรรถกถาพุทธาปทาน, อรรถกถา ขุททกนิกาย อปทาน ภาค ๑ เถรอปทาน ๑. พุทธวรรค

พญานาค หรือ นาคราช (สันสกฤต: नागराज นาคราช) หมายถึง นาคผู้เป็นใหญ่ นาคผู้เป็นหัวหน้า ตามความเชื่อในศาสนาแบบฮินดู คล้ายกับพญามังกรตามคติศาสนาชาวจีน

ศาสนาพุทธ

พระไตรปิฎกภาษาบาลีกล่าวถึงพญานาคหลายตน เช่น

- มณิกัณฐะ มีแก้วมณีประดับที่คอ อาศัยในแม่น้ำคงคา ศรัทธาฤๅษีตนหนึ่งจึงขึ้นมาชนดัว ๓ รอบ แล้วแผ่พังพานใหญ่บนศีรษะฤๅษีนั้น
- มุจลินท์ ได้ชนดัว ๓ รอบพระโคตมพุทธเจ้า แล้วแผ่พังพานใหญ่บนพระเศียรเพื่อปกป้องพระองค์จากสภาพอากาศและสัตว์ต่าง ๆ ระหว่างทรงเสวยวิมุตติสุขได้ตื่นขึ้นมาหลังตรัสรู้ เป็นที่มาของปางนาคปรก
- สุปัสสะ ผู้กราบทูลพระพุทธเจ้าว่าบรรดาที่ไม่มีศรัทธาเลื่อมใสอาจทำร้ายภิกษุที่ฉันเนื้อ เมื่อพญานาคกลับจากพุทธสำนักแล้ว ก็ทรงบัญญัติสิกขาบทว่าภิกษุไม่พึงฉันเนื้อ รูปใดฉัน ต้องอาบัติทุกกฏ

ในอรรถกถา กล่าวถึงพญานาคอื่น ๆ เช่น

- กาฬะ เมื่อพระโคตมลอยถาดทองที่แม่น้ำเนรัญชรา ถาดนั้นลอยทวนน้ำแล้วจมลงไปใต้นาคพิภพ แล้วช้อนได้ถาดของพระพุทธเจ้าสามพระองค์ กาฬนาคราชได้ยินเสียงนั้นแล้วจึงกล่าวว่า เมื่อวานพระพุทธเจ้าบังเกิดขึ้นองค์หนึ่ง วันนี้บังเกิดขึ้นอีกหนึ่งองค์ แล้วลุกขึ้นกล่าวสรรเสริญด้วยบทหลายร้อยบท^[๕]

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ตัวแทนของเจ้าอาวาส: เม.ย ๒๕๖๓ / กพ.๒๕๖๔ ให้ข้อมูลครั้งที่ ๑ ครั้งที่ ๒ ตรงกันเรื่องแนวทางในการสร้างวังบาดาลตามนิมิต มิได้สร้างตามแนวทางของศาสนา แต่เป็นการสร้างจากนิมิตที่มีผู้มาเข้าฝัน เป็นนิมิตให้สร้างขึ้น

การสร้างพญานาคนั้น ได้สร้างองค์ประกอบที่เหมาะสมไปด้วย เช่นรูปปั้น ปู่ศรีสุทโธ แม่ปทุมมา และผู้เป็นหัวหน้าของพญานาคแต่ละเผ่า ครบทั้ง ๔ คือ วิรูปักษ์ เอฬापถักษ์ ฉัพพญาปุตต และตระกูลกันหาโคตม

ข้อมูลจากการทำสนทนากลุ่ม : การกราบไหว้เพื่อขอพร จะมีประชาชนที่เชื่อเรื่องพญานาคกับการขอพร เดินทางมาจากทั่วสารทิศ ทั้งคนไทย และคนต่างประเทศ เช่นจีน ฮองกง มาเลเซีย ที่เดินทางมาสักการะตามความเชื่อของแต่ละคน

บางคนฝันเห็นพญานาคให้มาสักการะที่นี้ถึงจะประสบความสำเร็จในสิ่งที่ต้องการ

ข้อมูลจากการสังเกตการณ์ : เม.ย ๒๕๖๗ การเดินทางมาของประชาชนในช่วงเทศกาลและวันหยุด มีประชาชนเป็นจำนวนมากที่เดินทางมา ทั้งการสักการะ การบูชา การมาเที่ยว และส่วนหนึ่งเป็นผู้เดินทางมาเพื่อแ่ก่น

จุดขายหรือจุดเด่นของวัดมณีวงศ์ : คือวัดอุสถานที่สามารถสร้างความเชื่อ ความศรัทธา และทำให้ประชาชนรู้สึกสบายใจ ส่วนตลาดรอบวัด เป็นส่วนหนึ่งในการอำนวยความสะดวก ทั้งร้านค้าอาหาร เครื่องดื่ม และของฝาก เป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจทำให้ชาวบ้านที่อยู่อาศัยรอบวัด สามารถมีเงินหมุนเวียน

ข้อมูลที่ผู้ให้สัมภาษณ์และสนทนากลุ่มสรุป : วัดมณีวงศ์ เป็นชุมชนลาวเวียง มีการสร้างวังบาดาลขึ้นมาเพื่อให้เป็นจุดไหลบ่าของการมาเที่ยว เชิงวัฒนธรรม การมาสักการะพญานาค ตามความเชื่อของชาวกุญไทย ลาว พม่า มอญ จีน ฮองกง และ พระอุโบสถที่เป็นจุดสนใจ คือความเชื่อเรื่องศักดิ์สิทธิ์

ดังนั้น ภูมิปัญญาท้องถิ่นของวัดมณีวงศ์ คือ ความเชื่อ ความศรัทธาในพระพุทธศาสนา ที่มีความเกี่ยวเนื่องกับพญานาค และการอนุรักษ์สืบต่อความเชื่อนี้ เพื่อให้ลูกหลาน ได้ถือเป็นที่พึ่งทางใจ โดยประจักษ์ด้วยวัตถุ มากกว่าการสืบทอดด้วยปัญญาทางด้านการปฏิบัติ เพราะการปฏิบัติตามหลักจารีตประเพณี ทำได้ง่าย และประชาชนทำได้ง่าย มีความสุขสบายใจเมื่อได้เดินทางมาสักการะตามความเชื่อ ด้านความเชื่อในพระพุทธศาสนา

๑. การบูรณาการความเชื่อพุทธศาสนาและตำนานพญานาค

- พื้นฐานความเชื่อ:

- วัดมณีวงศ์ผสมผสานหลักพุทธศาสนาเถรวาทกับความเชื่อท้องถิ่นเรื่อง พญานาค สะท้อนผ่านสถาปัตยกรรม เช่น "ถ้ำพญานาคเมืองบาดาล" ซึ่งจำลองโลกใต้ดินตามคติล้านนา-อีสาน
- พระรัตนมณีมหาบาดาล องค์พระประธานในถ้ำ เปรียบเสมือนศูนย์รวมศรัทธา เชื่อว่าการสักการะนำมาซึ่งโชคลาภและการคุ้มครอง
- ข้อห้ามเชิงสัญลักษณ์:
 - การห้ามขอพรเรื่องความรัก สอดคล้องตำนานพญานาคที่มัก ไม่สมหวังในความรัก (เช่น เรื่องนางพม่อม-ท้าวผาแดง) สะท้อนการตีความหลักธรรมเรื่อง "ทุกข์จากการยึดมั่น"

๒. สถาปัตยกรรมกับพุทธศิลป์

- อุโบสถสีทอง:
 - ประดับลวดลายปูนปั้นวิจิตร ภายในประดิษฐาน หลวงพ่อสิวลี พระพุทธรูปปางมารวิชัย สื่อถึงชัยชนะเหนือกิเลส
 - พระพุทธรูปปางปาลิไลยก์ ด้านนอก หมายถึงการเสด็จโปรดสัตว์ในป่า แสดงแนวคิด "การให้โดยไม่แบ่งแยก"
- ถ้ำพญานาค:
 - ออกแบบด้วยศิลปะร่วมสมัย ใช้แสงสีและเทคโนโลยีสร้างบรรยากาศเหนือจริง ภายในแบ่งโซนตามตระกูลพญานาค ๔ ตระกูล (วิรูปักษ์, เอรापถะ, ฉัพพยาปุตตะ, กันหาโคตะมะ)
 - พญานาค ๑,๐๐๐ ตัว แกะสลักด้วยท่วงท่าอ่อนช้อย สื่อถึงการเชื่อมโยงระหว่างมนุษย์ เทวดา และสัตว์ในวัฏสงสาร

๓. บทบาทต่อชุมชนและเศรษฐกิจ

- การท่องเที่ยวเชิงศาสนา:
 - ดึงดูดนักท่องเที่ยวปีละกว่า ๑๐๐,๐๐๐ คน ทั้งชาวไทยและต่างชาติ (จีน, มาเลเซีย) สร้างรายได้จากร้านค้ารอบวัดและค่าบริจาค

- กิจกรรม ลอยกระทงเมืองบาดาล ผสานประเพณีไทยกับความเชื่อท้องถิ่น
- การสร้างเครือข่ายครุฑา:
 - ชาวบ้านร่วมเป็น จิตอาสา จัดการถ้ำพญานาคและตลาดชุมชน ส่งเสริมเศรษฐกิจหมุนเวียน
 - ใช้โซเชียลมีเดียโปรโมทวัดผ่านวีว "จุดถ้ำรูปสวย" และ "ประสบการณ์เหนือธรรมชาติ"

๔. การอนุรักษ์และความท้าทาย

- การสืบทอดภูมิปัญญา:
 - สอนหลักธรรมผ่าน สัญลักษณ์ในถ้ำ เช่น "สะพานข้ามห้วงนรก" สู่ถึงการละกิเลส
 - จัดพิธีกรรมตามฤดูกาล (เข้าพรรษา, สงกรานต์) รักษาวัฒนธรรมไทยเวียง
- ความท้าทาย:
 - การจัดการขยะ จากนักท่องเที่ยวในถ้ำพญานาค
 - ความขัดแย้งระหว่างศาสนากับความเชื่อพื้นบ้าน เช่น การบูชาพญานาคแบบอ่อนน้อมมากกว่าการปฏิบัติธรรม

๕. ข้อเสนอเชิงนโยบาย

๑. พัฒนา AR (Augmented Reality):
 - สร้างแอปพลิเคชันเล่าเรื่องตำนานพญานาคผ่านสมาร์ทโฟน เพิ่มประสบการณ์ท่องเที่ยว
๒. ส่งเสริมงานวิจัยท้องถิ่น:
 - ศึกษาประวัติศาสตร์ไทยเวียงและความเชื่อพญานาค เพื่อสร้างฐานข้อมูลดิจิทัล
๓. โครงการ "วัดรักษ์โลก":
 - ใช้พลังงานแสงอาทิตย์ในถ้ำพญานาค และจัดระบบคัดแยกขยะ

สรุป

วัดมณีวงศ์เป็น "ศูนย์รวมศรัทธาแบบมีชีวิต" ที่เชื่อมโยงพุทธศาสนา ความเชื่อท้องถิ่น และเศรษฐกิจชุมชนได้อย่างลงตัว แม้ต้องเผชิญความท้าทายด้านการท่องเที่ยวเชิงพาณิชย์ แต่การคงไว้ซึ่ง ภูมิปัญญาแบบองค์รวม (พุทธศิลป์ + วัฒนธรรม + นิเวศวิทยา) จะเป็นกุญแจสำคัญในการพัฒนาอย่างยั่งยืน!

บทที่ ๕

แนวทางการอนุรักษ์ ภูมิปัญญาวัดทักษิณาราม

ข้อมูลเอกสาร

วัดใหญ่ทักษิณาราม หรือ วัดใหญ่ลาว เป็นวัดเก่าแก่แห่งหนึ่งในจังหวัดนครนายก สร้างขึ้นเมื่อปี พ.ศ. ๒๓๒๓ ตั้งอยู่ริมแม่น้ำนครนายก บนถนนเฉลิมพระเกียรติร.๙ ซอย ๒ ตำบลบ้านใหญ่ อำเภอเมือง นครนายก จังหวัดนครนายก วัดเก่าแก่แห่งนี้สร้างขึ้นโดยชาวลาวบางส่วนที่อพยพมาตั้งรกรากใน นครนายกจากสงครามระหว่างอาณาจักรเวียงจันทน์กับอาณาจักรหลวงพระบาง อุโบสถหลังเก่าสร้างด้วย ศิลปะลาวเวียงจันทน์ กำแพงล้อมรอบมีซุ้มประตูโค้ง ตกแต่งด้วยทวารบาลแต่งกายชุดทหาร ภายใน อุโบสถหลังเดิมประดิษฐานพระพุทธรูปปางนาคปรกของวัดใหญ่ลาวนั้นมาจากพื้นที่ชุมชนชาวลาวอพยพ เรียกว่า บ้านใหญ่ลาว เดิมที่มีประชากรลาวอพยพประมาณ ๓-๔ ร้อยหลังคาเรือน ต่อมาเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๔๔ วัดได้ เปลี่ยนชื่อเป็น วัดใหญ่ทักษิณาราม มาจากว่าทักษิณ แปลว่าทิศขวา และ อาราม แปลว่าวัด วัดได้รับการ จัดทะเบียนเป็นโบราณสถาน โดยกรมศิลปากรเมื่อวันที่ ๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๓๙ และกรมศิลปากรร่วมกับ ทางวัดได้ทำการบูรณะอุโบสถให้มีสภาพเหมือนเดิม เมื่อวันที่ ๘ เมษายน แล้วเสร็จเมื่อวันที่ ๔ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๔๖

ข้อมูลการสัมภาษณ์ ๑๓ เม.ย.๒๕๖๓/ และ ๓มี.ค.๒๕๖๔ (เจ้าอาวาส) การสร้างวัดในสมัย ๒๓๒๓ ในยุคสมัยนั้นเนื่องจากการกวาดต้อนมาของการสงครามในยุคสมัยนั้น ฝ่ายพ่ายแพ้ จึงยอมจำนวน มาเป็นเชลย ในการมาครานั้น มีเจ้าเมืองมาด้วย (จากการสร้างวัด อุโบสถ จะมีสัญลักษณ์ของเจ้าเมือง) เป็นสถาปัตยกรรมมีลักษณะพิเศษแบบลาวเวียงจันทน์

สัมภาษณ์และสนทนากลุ่ม วัดเดียวกันกับการสัมภาษณ์เจ้าอาวาส (พิเศษ) เนื่องจากคนวัด ผู้ดูแล วัด (ป้าผู้ให้ข้อมูล) มีกิจกรรมบรรยายให้ผู้เข้าชมวัด ได้บรรยายพิเศษ แบบเดินบรรยาย ให้ความรู้ เรื่อง อุโบสถ เป็นสถาปัตยกรรมแบบดั้งเดิม ของลาวเวียง โดยสีขาวของผนังโบสถ์ เป็นการทาสีลอกหอยผสม กับดินปูน ทำให้เกิดเป็นสีขาวนวล มิใช่เป็นปูนปั้นแบบยุคปัจจุบัน

องค์พระประธาน ที่ปากเป็นสีแดงนั้น เป็นการให้สัญลักษณ์ เพื่อตามหาชาติพันธุ์ว่า ญาติที่ถูก กวาดต้อนมาในยุคสมัยนั้น ถูกกวาดต้อนมาอยู่ในชุมชนแถบนี้ ซึ่งในบริเวณนี้ จะมีชุมชนลาวเวียง ๕-๙ วัด แบบดั้งเดิม แต่หลักฐานเชิงวัตถุต่างๆ ได้สูญหายไปจากเดิม คงเหลือแต่วัดทักษิณาราม ซึ่งได้ขึ้นทะเบียน

เป็นสมบัติของชาติเรียบร้อย (เล่าต่อ) เมื่อญาติมาตามหาว่ามีญาติตนเองอยู่บริเวณแถวนี้ไหม หากเจอก็เป็นอันจบ แต่หากไม่เจอก็จะสืบค้นจากปากต่อปากว่า วัดไหนที่มีสัญลักษณ์ของพระประธานปากแดง เป็นอันเข้าใจกันในการตามหาญาติในแบบฉบับดั้งเดิม (ปริศนาแต่เป็นกุศโลบายในการตามหาญาติ)

ศิลปะดั้งเดิม ไม้ประดู่ และหน้าต่างของอุโบสถ เป็นไม้แผ่นเดียว ทำลวดลายแบบหลวงโดยปัจจุบันเริ่มถูกรื้อไปตามกาลเวลา กรมศิลปากร เข้ามาบูรณะ (โดยใช้งบประมาณคนละครึ่งกับทางวัด)

ส่วนอาคารที่ตั้งอยู่ข้างๆ อุโบสถ เป็นอาคารแบบเก่า ของชาวจีน-ลาว ที่สร้างขึ้นเพื่อเป็นการระลึกถึงญาติ และเพื่อเก็บอัฐิเครือญาติ ปัจจุบันวัดมิได้ใช้ประโยชน์จากอาคารดังกล่าว

สนทนากลุ่มเล็กเพิ่มเติม : มีประวัติพระในอุโบสถจำนวนหลายองค์ มีอยู่องค์หนึ่งที่ได้นำมาจากวัดพระแก้ว (เวียงจันทน์) ซึ่งวัดพระแก้วนี้ เดิมเป็นที่ประดิษฐานของพระแก้วมรกต (พระแก้วมรกตไทยวัดพระศรีรัตนศาสดาราม ภายในพระบรมมหาราชวัง) เมื่อพระแก้วถูกนำไปประดิษฐานในพระบรมมหาราชวัง พระที่วางคู่กับพระแก้ว ก็ได้นำมาประดิษฐานที่วัดทักษิณารามแห่งนี้ (ดังนั้นฐานเดิมของวัดพระแก้วที่เวียงจันทน์ จึงมีที่ว่าง ๒ แห่ง ผู้ที่เดินทางไปสักการะพระธาตุหลวง ที่นครเวียงจันทน์ แล้วเข้าไปสังเกตที่วัดพระแก้ว จะเห็นประจักษ์ชัด)

ความงามตามแบบฉบับศิลปะแบบลาวเวียง จึงมีให้เห็นเฉพาะวัดทักษิณาราม โดยเฉพาะศิลปะภายในอุโบสถ ถึงจะดูเล็กๆ แต่เป็นความงามที่เรียบง่าย แต่งด้วยปริศนาธรรม กุศโลบาย เป็นลักษณะเฉพาะของชาติพันธุ์ ของผู้ที่ศรัทธาเลื่อมใสในพระพุทธศาสนาเถรวาท

สรุปโดยวิเคราะห์หลักแนวทางในการสืบสานอนุรักษ์ภูมิปัญญาจะปรากฏดังนี้

๑. มรดกทางวัฒนธรรมและสถาปัตยกรรม

- สถาปัตยกรรมแบบลาวเวียงจันทน์:
 - อุโบสถสร้างจากเทคนิคดั้งเดิม เช่น ผนังสีขาวจากปูนผสมเปลือกหอยบด หน้าต่างและประตูไม้แผ่นเดียวแกะสลักลวดลายประณีต สะท้อนภูมิปัญญาช่างท้องถิ่น
 - พระประธานปากแดง: สัญลักษณ์ช่วยให้ลูกหลานตามหารากเหง้าชาติพันธุ์ เป็นกุศโลบายทางวัฒนธรรมที่เชื่อมโยงประวัติศาสตร์การอพยพของชาวลาว

- วัตถุทางศาสนา:

- พระพุทธรูปจากวัดพระแก้วเวียงจันทน์เดิม (สถานที่ประดิษฐานพระแก้วมรกตก่อนย้ายมาประเทศไทย) แสดงถึงความสัมพันธ์ทางประวัติศาสตร์ระหว่างสองอาณาจักร

๒. สถานการณ์ปัจจุบันและความท้าทาย

- การเสื่อมสภาพทางกายภาพ:

- งานไม้แกะสลักและผนังโบราณเริ่มผุกร่อน เนื่องจากวัสดุดั้งเดิมและสภาพอากาศ
- อาคารเก็บอัฐิจีน-ลาวไม่ถูกใช้งาน อาจเสี่ยงต่อการทรุดโทรม

- การอนุรักษ์:

- กรมศิลปากรร่วมบูรณะด้วยงบประมาณสมทบ แต่ยังขาดการบำรุงรักษาต่อเนื่อง
- ความท้าทายในการรักษาเทคนิคดั้งเดิม เช่น การใช้ปูนเปลือกหอย

- การรับรู้และชุมชน:

- คนรุ่นใหม่อาจไม่ตระหนักถึงคุณค่าทางประวัติศาสตร์
- การใช้ประโยชน์จากพื้นที่ยังจำกัด ส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมทางศาสนา

๓. แนวทางการอนุรักษ์เชิงบูรณาการ

องค์ประกอบ	แนวทาง	ตัวอย่างการดำเนินการ
อนุรักษ์วัสดุและเทคนิคดั้งเดิม	ใช้ปูนเปลือกหอยและไม้แผ่นเดียวในการซ่อมแซม	จัดฝึกอบรมช่างท้องถิ่นให้เรียนรู้เทคนิคโบราณ
ส่งเสริมการมีส่วนร่วมชุมชน	สร้างเครือข่ายลูกหลานชาวลาวเวียงเพื่อสืบทอดประวัติศาสตร์	จัดกิจกรรม "ตามรอยปากแดง" เพื่อเชื่อมโยงครอบครัวและเยาวชน

องค์ประกอบ	แนวทาง	ตัวอย่างการดำเนินการ
พัฒนาการท่องเที่ยว เชิงวัฒนธรรม	ออกแบบเส้นทางท่องเที่ยวพร้อม ไกด์ชุมชน	สร้างแอปพลิเคชันเล่าเรื่องผ่าน AR ในอุโบสถ
ปรับปรุงอาคารร้าง	เปลี่ยนอาคารเก็บอัฐิเป็นพิพิธภัณฑ์ ชุมชน	จัดแสดงโบราณวัตถุและประวัติการ อพยพของชาวลาวเวียง
วิจัยและเอกสาร ประกอบ	บันทึกเทคนิคการก่อสร้างและ ประวัติศาสตร์ปากต่อปาก	ร่วมมือกับมหาวิทยาลัยจัดทำ ฐานข้อมูลดิจิทัล

๔. ข้อเสนอเชิงนโยบาย

๑. สร้างกองทุนอนุรักษ์เฉพาะทาง:

- ระดมทุนผ่านการบริจาคและร้านค้าชุมชนรอบวัด

๒. บูรณาการกับหลักสูตรท้องถิ่น:

- นำประวัติวัดเข้าเนื้อหาการเรียนในโรงเรียนเพื่อปลูกฝังความภูมิใจ

๓. พัฒนาเครือข่ายความร่วมมือ:

- สร้างพันธมิตรกับวัดมรดกวัฒนธรรมอื่น (เช่น วัดใหญ่ทักษิณารามร่วมกับวัดพระแก้ว
เวียงจันทร์)

๕. บทสรุป

วัดทักษิณารามไม่เพียงเป็นศาสนสถาน แต่เป็น “พิพิธภัณฑ์มีชีวิต” ที่สะท้อนอัตลักษณ์ชาวลาว
เวียง การอนุรักษ์ต้องผสานการปกป้องมรดกทางกายภาพ (อุโบสถ งานไม้) กับมรดกทางวัฒนธรรม
(ประเพณี การตามหาญาติ) โดยชุมชนเป็นแกนหลัก ร่วมกับเทคโนโลยีและนโยบายสนับสนุน เพื่อให้ภูมิ
ปัญญาดั้งเดิมยังคงส่องสว่างในยุคดิจิทัล!

บทที่ ๖

แนวทางอนุรักษ์ สืบสานประเพณี ภูมิปัญญาวัดคีรีวัน

หลวงพ่อโพธิ์ 1000ปี
วัดคีรีวัน จ.นครนายก

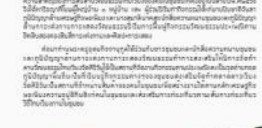
ความเป็นมาชุมชนไทยเรื่งวัดคีรีวัน

วัดคีรีวันเป็นวัดโบราณที่มีมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา... (text continues with historical details about the temple's origins and its significance to the local community).

ศาลาลานวัดคีรีวัน

ศาลาลานวัดคีรีวันเป็นอาคารโบราณที่มีมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา... (text continues with details about the hall's history and its use for community events).

วัดคีรีวัน

วัดคีรีวันเป็นวัดโบราณที่มีมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา... (text continues with details about the temple's history and its significance to the local community).

ประวัติสถานที่

สมัยก่อนวัดนี้เคยอยู่กลางทุ่งมาก่อน และได้ย้ายวัดไปอยู่ที่เขากระเหรี่ยง เดิมชื่อ วัดสว่างอารมณ์ ต่อมาวัดนี้จึงได้ย้ายไปอยู่ที่ภูเขาแห่งใหม่ และตั้งชื่อวัดใหม่ว่า วัดคีรีวัน มีพระแก้วมรกตองค์จำลอง (วัดคีรีวัน) ประดิษฐานอยู่ในพระวิหารบนยอดเขาวัดคีรีวัน ตำบลหินตั้ง ห่างจากตัวเมืองประมาณ ๙ กิโลเมตร องค์พระแก้วจำลองมีเนื้อเป็นเรซิน ขนาดหน้าตักกว้าง ๔๙ นิ้ว สูง ๓๒.๙ นิ้ว หน้า ๑ ด้าน และมีเครื่องทรงครบทั้ง ๓ ฤดู ประดับตกแต่งด้วยเพชรแท้ ๗ กะรัต พลอยแท้ ๒,๐๐๐ กว่าเม็ด และทับทิม เป็นพระแก้วองค์ที่ใหญ่ที่สุดในโลก และเป็นที่น่าถือของประชาชนโดยทั่วไป

ข้อมูลเชิงเอกสาร

สมัยก่อนวัดนี้เคยอยู่กลางทุ่งมาก่อน และได้ย้ายวัดไปอยู่ที่เขากระเหรี่ยง เดิมชื่อ วัดสว่างอารมณ์ ต่อมาวัดนี้จึงได้ย้ายไปอยู่ที่ภูเขาแห่งใหม่ และตั้งชื่อวัดใหม่ว่า วัดคีรีวัน มีพระแก้วมรกตองค์จำลอง (วัดคีรีวัน) ประดิษฐานอยู่ในพระวิหารบนยอดเขาวัดคีรีวัน ตำบลหินตั้ง ห่างจากตัวเมืองประมาณ ๙ กิโลเมตร องค์พระแก้วจำลองมีเนื้อเป็นเรซิน ขนาดหน้าตักกว้าง ๔๙ นิ้ว สูง ๓๒.๙ นิ้ว หน้า ๑ ด้าน และมีเครื่องทรงครบทั้ง ๓ ฤดู ประดับตกแต่งด้วยเพชรแท้ ๗ กะรัต พลอยแท้ ๒,๐๐๐ กว่าเม็ด และทับทิม เป็นพระแก้วองค์ที่ใหญ่ที่สุดในโลก และเป็นที่น่าถือนับถือของประชาชนโดยทั่วไป

ข้อมูลเชิงเอกสาร

ศิลปะการแสดง ลำล่อง ลำเต้ย ชุมชนคุณธรรมวัดคีรีวัน

ศิลปะการแสดงลำล่อง ลำเต้ย นั้นเป็นลักษณะทำนองประเภทหนึ่งของหมอลำ โดยลำเต้ยนั้นเป็นการท่องทำนองและลีลาการขับลำชนิดหนึ่งที่ผู้ลำจะต้องพ้องประกอบการลำตามจังหวะและทำนอง

ลำเต้ยจึงเป็นการลำเพื่อหยอกล้อหรือเกี้ยวพาราสี การร้องขับลำต้องใช้สำเนียงสั้น-ยาว ใช้เสียงสูง-ต่ำประกอบ แลใช้เครื่องดนตรีประกอบ เช่น พิณ แคน กลอง ฉิ่ง ฉาบ เพื่อให้เกิดความสนุกสนาน

ส่วนลำล่องจะใช้ในงานไว้อาลัย โดยมาจากความเชื่อในการเรียกวิญญาณที่ล่วงไปแล้ว มารับบุญกุศล แต่ถ้าในงานมงคลก็จะเป็นการกล่าวสอน เช่นงานแต่งงาน เป็นต้น ในการเล่นลำล่องนั้น จะมีองค์ประกอบคือ ตัวผู้ร้อง คนเล่นแคน โดยทำนองการเล่นจะปรับเสียงแคนให้เข้ากับตัวผู้ร้อง

การร้องลำล่อง ลำเต้ย จะเป็นการนำเอาขนบธรรมเนียมประเพณี รวมถึงตำนาน นิทานโบราณ ประวัตินาน แต่ละงานนำมาแต่งเป็นบทกลอนให้มีความไพเราะ เพื่อเป็นข้อคิด เตือนใจให้กับชุมชนทั้งนี้ หมอลำล่อง ลำเต้ย บ้านคลองสี่เสียด ตำบลหินตั้ง ในชุมชนคุณธรรมไทยเวียงวัดคีรีวัน/ชุมชนวัฒนธรรมวัดคีรีวัน แต่โบราณมักเป็นการร้องลำเรื่อง ลำกลอน และร้องลำ ลีเกลาว แต่ได้หายไปแล้ว

ในปัจจุบันได้มีศิลปินพื้นบ้าน อย่างนายเดช สุขสวัสดิ์ หมอลำพื้นบ้าน ที่มีความสนใจในการร้องลำเต้ย ลำล่อง ได้ไปศึกษาร่ำเรียน จนกลายมาเป็นศิลปินหมอลำพื้นบ้านประจำชุมชนวัดคีรีวัน นอกจากนี้ยังมีนายอนุวัฒน์ มะลิ และนายกวิช สีรา ผู้ที่เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการแสดง และเป็นผู้ที่ร่วมอนุรักษ์การแสดงลำเต้ย ลำล่องในชุมชนคุณธรรมวัดคีรีวัน/ชุมชนวัฒนธรรมไทยเวียงวัดคีรีวัน

วิถีชีวิต: ปฏิทินชุมชนและชีวิตประจำวัน

- ศิลปะการแสดง โดยมีการร้องรำทำเพลงแบบลาวสืบกันมา เช่น การร้องเพลงลำลองรำเต๋ยอันเป็นเอกลักษณ์ของชาวลาวเวียง การเล่นพินเล่นแคนและดนตรีพื้นบ้านต่าง ๆ เป็นต้น
- การแห่เทียนเข้าพรรษา ชาวบ้านชาวลาวเวียงนั้นจะแห่เทียนพรรษารอบเขากะเหวียง โดยการแห่เทียนพรรษาของชาวบ้านลาวเวียงนั้นอาจเรียกได้ว่ามีขบวนแห่ที่มากที่สุดในครนายกเลยทีเดียวนะ
- เทศกาลห่มผ้าและงานเทศกาลผ้าฝ้าย ทั้งสองงานนี้เป็นงานที่สร้างกันขึ้นมาใหม่ เพื่อที่จะสืบสานวัฒนธรรมลาวเวียงในไทยต่อไป

ประวัติชีวิต: ปราชญ์ชาวบ้าน/ผู้นำ/บุคคลสำคัญของชุมชน

กล่าวกันว่าเจ้าอาวาสเดิมของวัดเป็นพระชาวลาวที่ถูกกวาดต้อนมาอยู่ประเทศไทยตั้งแต่สมัยกรุงธนบุรี ส่วนเจ้าอาวาสที่รวมกลุ่มชาวลาวเวียงให้มาร่วมกันจัดตั้งชุมชนวัฒนธรรมไทยเวียงคิริวันและฟื้นฟูอัตลักษณ์ของลาวเวียงนั้น คือ พระครูอุดมกิจจานุกูล

ทุนชุมชน

ทุนวัฒนธรรม

- วัดคิริวัน เป็นวัดเก่าแก่ที่ชาวบ้านให้ความนับถือ มีพระแก้วมรกตองค์จำลองที่ประดิษฐานอยู่ในพระวิหารบนยอดเขาของวัด ซึ่งเป็นพระแก้วองค์ที่ใหญ่ที่สุดในโลก ศิลปะและสถาปัตยกรรมของวัดเป็นแบบขอม ปราสาทขอมองค์ใหญ่เป็นที่ประดิษฐานหลวงพ่อบุญ ๑,๐๐๐ ปี พระพุทธรูปปางนาคปรกแกะจากไม้ต้นโพธิ์ รวมทั้งปูชนียวัตถุต่าง ๆ ทั้งแบบจีนและพราหมณ์
- การแต่งกายและผ้าทอ มีอัตลักษณ์การแต่งกายและผ้าทอที่โดดเด่นคือการต่อตีนขึ้นด้วยฝ้ายหรือไหม โดยชาวบ้านจะทอด้วยมือ ลักษณะของผ้าจะเป็นผ้าพื้นสีแดง ตกแต่งด้วยลวดลายต่าง ๆ จากด้าย ๕ สี เช่น ลายบัวคว่ำบัวหงาย ครองขอ ครองกาบ ซ่อต้อม ลายพันปลา ลายพญานาค เป็นต้น โดยที่ลวดลายจะมีความพลิ้วเบาบาง

- หัตถกรรมจักสานจากไม้ไผ่ เป็นการนำไผ่ที่มีอยู่โดยรอบอยู่แล้วมาทำเป็นเครื่องใช้ต่าง ๆ ปัจจุบันได้มีการนำจักสานไม้ไผ่เหล่านั้นมาประยุกต์ให้มีความทันสมัยและใช้งานได้ง่ายมากขึ้น รวมถึงมีการตกแต่งให้สวยงามน่าใช้ เป็นของขึ้นชื่อของชุมชนวัฒนธรรมไทยเวียงคิรีวัน
- อาหาร ชาวบ้านมีอาหารที่สืบทอดต่อ ๆ กันมาอย่างข้าวยาकु และไข่เค็มดินสอพอง โดยข้าวยาकुจะมีต้นข้าวอ่อนผสมข้าวหอมมะลิเป็นส่วนผสมสำคัญ ผ่านการโม่มือแบบโบราณ ที่ทำให้ตัวขนมมีความเคี้ยวข้น โรยหน้าด้วยข้าวตอกงาดำงาขาว ส่วนไข่เค็มดินสอพองนั้นเป็นสูตรที่ได้รับการสืบทอดมาจากบรรพบุรุษ โดยมีการคัดสรรไข่เปิดคุณภาพจากชุมชน คลุกเคล้าผสมกับสมุนไพรและใบเตย ทำให้ไข่แดงมีสีสดใสรสกลมกล่อมและมีกลิ่นหอม สามารถนำมาปรุงอาหารได้ทั้งทอดและต้ม

ภาษา

ในชุมชนมีการใช้ภาษาถิ่นของชาวลาวเวียง

สถานการณ์ การเปลี่ยนแปลง ความท้าทาย และการมีส่วนร่วม

ด้านวัฒนธรรม:

การเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาตามกระแสโลก จากความพยายามในการรวมกลุ่มชาวบ้านและจัดตั้งชุมชนวัฒนธรรมไทยเวียงคิรีวันขึ้นมา ทำให้ในปัจจุบันชาวลาวเวียงในพื้นที่สามารถนำเอกลักษณ์ของตัวเองมาเป็นจุดขายให้กับชุมชนได้ ผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ แม้ว่าจะใช้วิธีการดั้งเดิมในการผลิต แต่ผลิตภัณฑ์ที่ได้ออกมานั้นก็มีความร่วมสมัยมากขึ้น ซึ่งการเปลี่ยนแปลงจากที่แต่ก่อนชุมชนเป็นเพียงแหล่งที่อยู่มาสู่การกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวนี้ก็สร้างความเปลี่ยนแปลงให้กับความคิดและวิถีชีวิตของชาวบ้านด้วยเช่นกัน แม้ว่าจะมีการเปลี่ยนแปลงนี้เกิดขึ้นแต่ก็เป็น การเปลี่ยนแปลงที่ชาวบ้านได้ประโยชน์มากที่สุดทีเดียว^๔

ข้อมูลการสัมภาษณ์ สันทนา กลุ่ม การวิเคราะห์ภูมิปัญญาวัฒนธรรมวงศ์และวัดคิรีวัน

สัมภาษณ์เจ้าอาวาส ๑๓/๔/๖๓/ ๓/๓/๖๔

ภูมิปัญญาโดดเด่น

๑. ศิลปะการแสดงลำลอง ลำเต้ย

ลำเต้ย: ศิลปะการเกี่ยวพาราสีด้วยทำนองเพลงพื้นบ้าน ใช้ในงานมงคล

ลำลอง ศิลปะการขับลำเพื่ออุทิศส่วนกุศล ใช้ในงานอวมงคล

การอนุรักษ์โดยชุมชน นายเดช สุขสวัสดิ์ และกลุ่มศิลปินพื้นบ้าน

๒. พระแก้วมรกตองค์จำลอง

สร้างจากเรซิน ประดับเพชร-พลอย ๓ กะรัต สะท้อนภูมิปัญญาช่างฝีมือท้องถิ่น

เป็นสัญลักษณ์ศรัทธาและจุดดึงดูดนักท่องเที่ยว

ข้อมูลและทรัพยากร

^๔ ไสรณา เครือเมฆ และชุตติมา สังคะหะ. (๒๕๖๔). การพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนจากเครื่องจักสานไม้ไผ่ตกแต่งผ้าขาวม้าสู่พาณิชย์ ชุมชนวัฒนธรรมไทยเวียงคิรีวัน จังหวัดนครนายก. วารสารวามัญของแหวกพุทธศาสตร์ปริทรรศน์. ๘(๒), ๔๙-๖๓. สมจิตร วัฒนวิเชียร, สมถวิล นามบุญศรี, จริย์ กลิ่นมะลิ และสุมาลี นาคสุข. (๒๕๖๔). ชุมชนไทยเวียงวัดคิรีวัน. (ออนไลน์). สืบค้น ๑๒ มกราคม ๒๕๖๓. เข้าถึงได้จาก <https://issuu.com/yadalikhitluecha/>

ข้อมูลเชิงโครงสร้าง

- จำนวนผู้เข้าร่วมการแสดงลำลอง-ลำเตี้ย
- ข้อมูลการท่องเที่ยวเชิงศาสนา

ข้อมูลเชิงคุณภาพ

- บทกลอนลำลอง-ลำเตี้ยที่สืบทอดกันมา
- ประวัติศาสตร์การย้ายวัดจากกลางทุ่งสู่ภูเข

เป้าหมายและความท้าทาย

เป้าหมาย

- ฟื้นฟูศิลปะการแสดงพื้นบ้านให้เป็นที่รู้จัก
- พัฒนาเป็นแหล่งเรียนรู้วัฒนธรรมไทยเวียง

ความท้าทาย

- ขาดแคลนผู้สืบทอดรุ่นใหม่
- ข้อจำกัดด้านงบประมาณ

จากการให้สัมภาษณ์ เจ้าอาวาส เชิงเล่าประวัติศาสตร์ การย้ายที่ของวัด

ท่านเล่าเชิงจุดประกาย ว่า เนื่องจากวัดที่อยู่ทุ่งจะไม่ค่อยดัง เลยมาตั้งอยู่บนเขา เช่น เขาพระวิหาร เขาพนมรุ้ง ทั้งๆที่ ทั้ง ๒ แหล่งไม่มีอะไร มีแต่ก้อนหิน ทำไมจึงมีคนแวะเวียนไปเที่ยว ไปศึกษา ไปสักการะกัน อาจจะเป็นเรื่องด้วยพลังงานบริสุทธิ์บางอย่าง

วัดศิรีวัน จึงมีแนวคิดเช่นเดียวกัน ย้ายมาใหม่ๆ สร้างวัดใหม่ๆ ก็ไม่ค่อยมีคนสนใจ จึงคิดว่า เอ .. ก้อนหินศิลปะโบราณขอม จึงได้ขอก้อนหินจากบุรีรัมย์มา ทำเป็นกำแพง สร้างไว้เพื่อให้เป็นจุดสนใจและ

เป็นแหล่งบมเพาะองค์ความรู้ต่างๆ เช่นสถาปัตยกรรม พระโพธิ์ ศิลปะแบบขอม ไม่ต้องบำรุงรักษา เพราะยิ่งเก่ายิ่งได้รับความสนใจ จุดประกายการท่องเที่ยว

ประเด็นต่อมา วัดเป็นศูนย์การศึกษาทั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และการศึกษาเยาวชน กศน. ปัจจุบันท่านเจ้าอาวาส ให้ความรู้ต่อว่า

เป็นศูนย์พัฒนา สืบสานประเพณี ลาวเวียง แต่จะเรียกไทยเวียง เพราะเป็นคนไทย แต่ประเพณีอันดีงามเช่น ฮีต ๑๒ คอง ๑๔ ได้รับการฟื้นฟู เพื่อรักษาเพราะเป็นสิ่งที่ดีงามสืบต่อไป

ภาษาถิ่น ลาว ที่เป็นเอกลักษณ์ที่จะทำให้เกิดความภาคภูมิใจ

การแข่งขันอนุรักษ์ การฟ้อน ศิลปะเชิงวัฒนธรรมแบบลาวดั้งเดิม คือความงามของวัฒนธรรมท้องถิ่น และเป็นจุดขายที่ทำให้ผู้คนเข้ามาท่องเที่ยวเกิดความประทับใจ และสามารถถ่ายทอดและอนุรักษ์ให้อนุชนได้รักษา และเป็นที่ทำกินเป็นอาชีพเสริมได้

ที่สำคัญคือทำให้คนที่ต่างวัย คนรุ่นเก่ากับคนรุ่นใหม่ ได้เกิดความรู้สึกใกล้ชิดกันมากขึ้น

เนื่องจากวัดเป็นแหล่งจัดประกวดแข่งขัน และอนุรักษ์วัฒนธรรมพื้นบ้าน จึงทำให้รอบๆ วัดจัดเป็นแหล่งเรียนรู้ที่น่าสนใจ เช่น ประเพณีไหว้เจ้าพ่อหินตั้ง กวนกระยาสารท และการทำผ้าพื้นบ้านแบบดั้งเดิม

ประเด็นสำคัญอีกประการหนึ่ง : เจ้าอาวาสอยากให้วัดเป็นศูนย์รวมของความหลากหลายทางวัฒนธรรม พุทธ คริส อิสลาม พราหมณ์ และนานาชาติวัฒนธรรม มากกว่าจะมองด้านศาสนา เพราะชุมชนคนไทยที่อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข จึงอยากรวมเอาศิลปะของความเชื่อที่หลากหลายมารวมไว้ให้ชุมชนได้เข้ามาสักการะตามความเชื่อของตน มองว่าเป็นแหล่งรวมความหลากหลายทางความเชื่อ

สนทนากลุ่มพิเศษ (เฉพาะ) เนื่องจากเจ้าหน้าที่น้อยจึงได้สนทนาแบบคุยให้ฟัง ว่าการจัดการแหล่งเรียนรู้ของวัด ทำได้ตามเทศกาลที่สำคัญๆ และเป็นแหล่งเรียนรู้ที่ทำให้คนในชุมชนได้มาร่วมกันทำกิจกรรมต่างๆ จึงเป็นสิ่งที่น่าอนุรักษ์ และสืบสานให้เป็นจุดรวมของวัฒนธรรมและประเพณีที่มีความงามสืบไป

กลุ่มสนทนาให้ข้อมูลด้านวัฒนธรรมที่น่าสนใจเช่น การไหว้เจ้าพ่อหินตั้งในเดือน ๖ การจำลอง ลำไ้เตย การฟ้อนรำของประเพณีแบบลาวดั้งเดิม การทอผ้า การใช้ภาษาที่เป็นเอกลักษณ์ การรักษาประเพณี

การทอผ้าใช้เอง เช่นผ้าขาวม้า และที่สำคัญ เอกลักษณ์ด้านการกินอยู่ อาหารพื้นถิ่น เช่น หมาน้อย กระจยา สารท กวนข้าวทิพย์ เป็นต้น

วิเคราะห์และสังเคราะห์ แนวทางการอนุรักษ์และสืบสานประเพณีภูมิปัญญาวัดศิรีวัน

๑. องค์ประกอบหลักของภูมิปัญญาท้องถิ่น

๑. ศิลปะการแสดงพื้นบ้าน (ลำลอง-ลำเต้ย):

- ลำเต้ย: ศิลปะการเกี่ยวพาราสีด้วยทำนองเพลงและท่ารำในงานมงคล ใช้เครื่องดนตรีพื้นบ้าน (แคน พิณ กลอง)
- ลำลอง: การขับลำเพื่ออุทิศส่วนกุศลในงานศพหรือสอนธรรมในงานแต่งงาน สะท้อนความเชื่อเรื่องการสื่อสารกับวิญญาณ
- บทบาท: เป็นทั้งความบันเทิงและสื่อนสอนจริยธรรมผ่านบทกลอนที่ประยูกต์จากตำนานท้องถิ่น

๒. พระแก้วมรกตองค์จำลอง:

- สร้างจากเรซิน ประดับเพชร-พลอย ๓/ กะรัต สื่อถึงภูมิปัญญาช่างฝีมือและความศรัทธา
- เป็น สัญลักษณ์ศักดิ์สิทธิ์ ดึงดูดนักท่องเที่ยวและสร้างรายได้ชุมชน

๓. วัฒนธรรมวัตถุ:

- ผ้าทอลายลาวเวียง: ผ้าขาวม้าตีนขึ้นลายบัวคว่ำ-หงาย/พญานาค สะท้อนอัตลักษณ์ชาติพันธุ์
- หัตถกรรมจักสานไม้ไผ่: เครื่องใช้พื้นบ้านที่ปรับปรุงแบบให้ทันสมัย
- อาหารพื้นถิ่น: ข้าวยาคุ ไช้เค็มดินสอพอง อาหารที่เชื่อมโยงกับประเพณี

๒. สถานการณ์ปัจจุบันและความท้าทาย

ด้าน	โอกาส	อุปสรรค
การ ท่องเที่ยว	วัดเป็นแลนด์มาร์กเชิงวัฒนธรรมจากพระ แก้วจำลองและสถาปัตยกรรมขอม	การท่องเที่ยวอาจทำให้วัฒนธรรมถูกทำ ให้เป็นสินค้า (Commodification)
การสืบทอด	มีศิลปินอาวุโส (นายเดโช สุขสวัสดิ์) เป็น ต้นแบบ	ขาดผู้สืบทอดรุ่นใหม่ และเยาวชนสนใจ วัฒนธรรมดั้งเดิมน้อยลง
งบประมาณ	ใช้เทศกาล (แห่เทียนพรรษา/ห่มโล่กา) สร้างรายได้ชุมชน	งบประมาณจำกัดสำหรับการฝึกอบรม และจัดกิจกรรมเชิงวัฒนธรรม
การรับรู้	ชุมชนเริ่มรวมกลุ่มเป็น "ไทยเวียงคิริวัน" เพื่อสร้างอัตลักษณ์ร่วม	คนรุ่นใหม่อาจไม่ตระหนักถึงคุณค่าภูมิ ปัญญาดั้งเดิม

๓. แนวทางการอนุรักษ์และสืบสาน

๑. การจัดการความรู้ (Knowledge Management):

- บันทึกบทกลอนลำลอง-ลำเต้ย ในรูปแบบดิจิทัล (วีดิทัศน์/แอปพลิเคชัน)
- สร้างหลักสูตรท้องถิ่น ในโรงเรียน เน้นการสอนภาษาลาวเวียงและศิลปะการแสดง

๒. ส่งเสริมการมีส่วนร่วม:

- โครงการ "ศิลปินรุ่นใหม่": ฝึกอบรมเยาวชนด้วยระบบพี่เลี้ยง (Mentorship) จากนายเดโช
- เทศกาลวัฒนธรรมปีละ ๒ ครั้ง: เช่น "มหาสนุกลำเต้ยลาวเวียง" และ "งานกาละเท็นลาว"

๓. พัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์:

- ออกแบบผลิตภัณฑ์จากหัตถกรรม ให้เป็นของที่ระลึกสมัยใหม่ (เช่น กระเป๋าจักสานลายดิจิทัล)
- สร้างแบรนด์ "ไทยเวียงคิรีวัน" สำหรับตลาดPremium

๔. เทคโนโลยีและนวัตกรรม:

- AR (Augmented Reality) ในพระวิหาร: ให้ข้อมูลประวัติศาสตร์ผ่านสแกน QR Code
- สตรีมมิงการแสดงสด ในแพลตฟอร์มสากล (YouTube/Facebook Live)

๕. การท่องเที่ยวเชิงบูรณาการ:

- เส้นทางท่องเที่ยว ๓ วัน ๒ คืน: รวมวัดคิรีวัน-ชุมชนทอผ้า-แหล่งเรียนรู้เกษตรอินทรีย์
- โฮมสเตย์วัฒนธรรม: ให้นักท่องเที่ยวลงมือทำข้าวยาคุ/จักสานไม้ไผ่

๔. ข้อเสนอเชิงนโยบาย

- จัดตั้งกองทุนส่งเสริมศิลปพื้นบ้าน โดยใช้งบประมาณจังหวัดร่วมกับภาคเอกชน
- ขึ้นทะเบียนล้าลอง-ล้าเต๋ย เป็นมรดกวัฒนธรรมภูมิภาคกับกรมส่งเสริมวัฒนธรรม
- สร้างเครือข่ายวัดมรดกวัฒนธรรม (วัดคิรีวัน-วัดพระแก้วเวียงจันทน์) เพื่อแลกเปลี่ยนองค์ความรู้

สรุป

วัดคิรีวันเป็น "พิพิธภัณฑ์มีชีวิต" ที่ผสมผสานพุทธศิลป์ วัฒนธรรมลาวเวียง และเศรษฐกิจชุมชนได้อย่างลงตัว แนวทางการอนุรักษ์ต้องอาศัย ความร่วมมือ ๓ ฝ่าย:

๑. ชุมชน (รักษาคุณค่าดั้งเดิม)

๒. เทคโนโลยี (ปรับตัวกับยุคดิจิทัล)

๓. นโยบาย (สร้างโครงสร้างสนับสนุน)

เพื่อให้ภูมิปัญญาลาวเวียงไม่เพียงรอดพ้นการเลือนหาย แต่ยัง "ต่อยอด" สร้างมูลค่าในโลกสมัยใหม่!

บรรณานุกรม

- กานดา เตชะชั้นหมาก . (๒๕๖๐). การพัฒนาพิพิธภัณฑ์มีชีวิตเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ และการ
ท่องเที่ยวเชิง วัฒนธรรม ของกลุ่มวัฒนธรรมไทยรามัญ ตำบลบางขันหมาก อำเภอเมือง จังหวัด
ลพบุรีทอ.
- ประสิทธิ์ สระ (๒๕๖๐).ศึกษาเรื่อง บทบาทของวัดที่มีต่อสังคมในการก้าวเดินในศตวรรษที่๒๑
Veridian E-Journal, Silpakorn Universityสาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ ปีที่ ๑๐
ฉบับที่ ๑ เดือนมกราคม – เมษายน ๒๕๖๐
- พระครูสุนทรธรรมมารุ สัจจิตโต (ชาลิตลี)(๒๕๕๖).วัด : แหล่งการเรียนรู้ที่สำคัญของสังคมไทย วารสาร
พุทธอาเซียนศึกษา ปีที่ ๗ ฉบับที่ ๑ (๒๕๕๖): มกราคม – มิถุนายน
- พระครูสังฆรักษ์วุฒิพงษ์ วุฑฒิวโส, อินดา ศิริวรรณ, ลิน งามประโคน และ วีระ สุภะ วิจัย เรื่อง
การพัฒนาวัดในประเทศไทยเป็นแหล่งเรียนรู้เชิงพุทธ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว อาเซียน วารสารสันติ
ศึกษาปริทรรศน์ มจร ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๔ (ตุลาคม-ธันวาคม ๒๕๖๑)
- พระครูสิริธรรมบัณฑิต, บุรินทร์ รุจจนพันธุ์ และศศิวิมล แรงสิงห์. (๒๕๖๔). ทำวิจัยเรื่อง รูปแบบ การ
พัฒนาวัดด้วยวิถี ๕ส โครงการวัด ประชารัฐสร้างสุข ของวัดมิ่งเมืองมูล วารสาร วิจัย วิชาการ
ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๑ (มกราคม-มีนาคม ๒๕๖๔)
- พระครูวิมลศิลปกิจ (เรืองฤทธิ์ ธนปญโญ) นายฤทธิ์ชัย แกมนาค นายนเรศร์ บุญเลิศ (๒๕๕๕) .
การศึกษาารูปแบบและสภาพแหล่งเรียนรู้ของวัด ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงราย
ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๕๔. พิมพ์ครั้งที่ ๒, กรุงเทพฯ :
ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๕๖.
- โสธมา เครือเมฆ และชุติมา สังคะหะ. (๒๕๖๔). การพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนจากเครื่องจักสานไม้ ไม้
ตกแต่งผ้าขาวม้าสู่พาณิชย์ ชุมชนวัฒนธรรมไทยเวียงคิรีวัน จังหวัด
นครนายก. วารสารวามัญองแหวกพุทธศาสนาปริทรรศน์. ๘(๒).

สมจิตร วัฒนวิเชียร, สมถวิล นามบุญศรี, จรรย์ กลิ่นมะลิ และสุมาลี นาคสุข. (๒๕๖๔). ชุมชนไทย เวียงวัด
ศรีวัน. (ออนไลน์). สืบค้น ๑๒ มกราคม ๒๕๖๗.

สมปราชญ์ อัมมะพันธ์.(๒๕๓๖) ประเพณีและพิธีกรรมในวรรณคดี. โอ. เอส. พรินติ้ง เฮ้า. กรุงเทพฯ
ฯ.

สุเมธ เมธาวิทยกุล.(๒๕๓๒) สังกัปพิธีกรรม. พรินติ้ง เฮ้า. . กรุงเทพฯ ฯ.

แสงฉาย อนงคาราม. อาณิสต์จากพระไตรปิฎก. ส. ธรรมภักดี. กรุงเทพฯ ฯ.

ประพันธ์ กุลวินิจชัย. เทศกาลและพิธีกรรมทางพุทธศาสนา คณะมนุษยศาสตร์ ม.มจร มปป.

เอกสารข้อมูลจากออนไลน์ www.

ผู้จัดการออนไลน์ เผยแพร่: ๑๖ พ.ย. ๒๕๖๑ ๑๙:๒๑ ปรับปรุง: ๑๖ พ.ย. ๒๕๖๑ ๒๐:๑๕

พิมพ์พรณ มีชัยศรีคุณย์เรียนรู้เกษตรทฤษฎีใหม่ “โคก หนอง นา” วัดดงละคร วันที่ ๒๓ พ.ค. ๖๕ เวลา
๐๙.๔๕ น.

วรพงศ์ ผูกภู (๒๕๖๑). (บริษัท อาร์แอนด์ดี ศรีเอชชั่น จำกัด)

สามารถ มั่งส้ง.(๒๕๕๗). : วัดแหล่งเรียนรู้ควรวรอนุกรักษ์ ผู้จัดการ<https://mgronline.com/daily/detail>
online.

จาก <https://issuu.com/yadalikhitluecha/>

<https://mgronline.com/daily/detail> online.

<https://www.bangkokbiznews.com/blog/detail/>

Rovinelli, R. J. , & Hambleton, R. K. ๑๙๗๗. On the use of content specialists in the assessment of
criterion – referenced test item validity. Dutch Journal of Educational Research. ๒, ๔๙ – ๖๐